

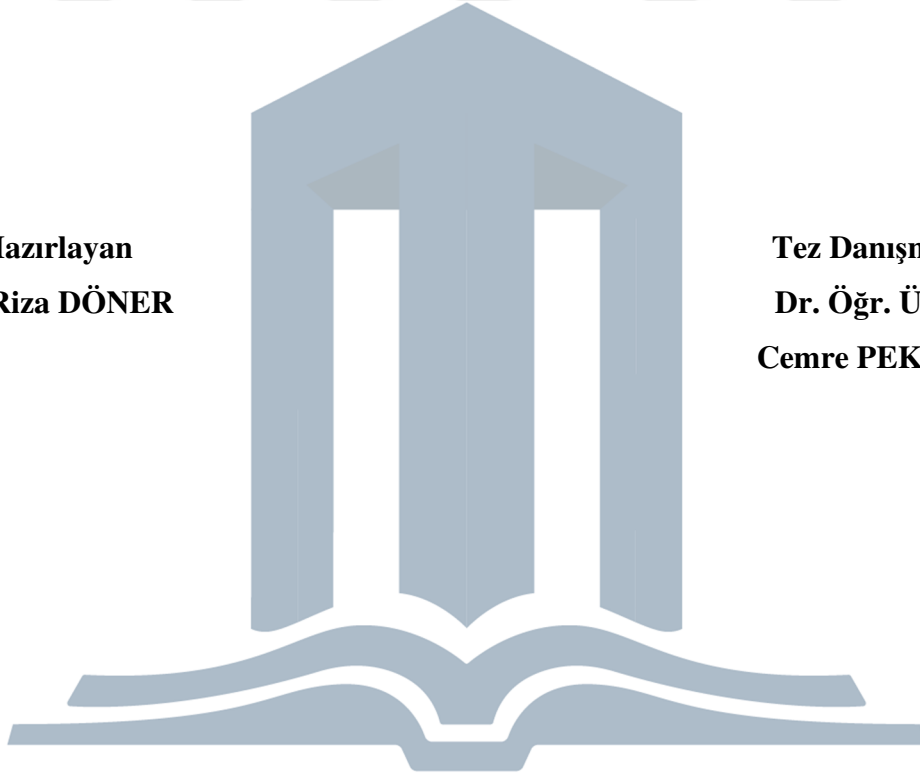
T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

AK PARTİ DÖNEMİ KÜLTÜREL DİPLOMASİ UYGULAMALARI

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Ali Rıza DÖNER

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi
Cemre PEKCAN

Çanakkale -2019

TAAHHÜTNAME

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “AK PARTİ DÖNEMİ KÜLTÜREL DİPLOMASİ UYGULAMALARI” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını, özgünlüğünü ve bir başka mecraya sunulmadığını, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu ve yararlandığım kaynak ve verilerde hiçbir bir çarpıtma yapmadığımı belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

10/07/2019

Ali Rıza DÖNER

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Ali Rıza DÖNER'e ait AK PARTİ DÖNEMİ KÜLTÜREL DİPLOMASİ
UYGULAMALARI adlı çalışma, jürimiz tarafından ULUSLARARASI İLİŞKİLER
Anabilim Dalı, **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Üyeler

İmza

Dr. Öğr. Üyesi Cemre PEKCAN
(Danışman)

Prof. Dr. Mehmet Bülent ULUDAĞ

Dr. Öğr. Üyesi Çağrı Emin DEMİRBAŞ

Tez No : 102 86957

Tez Savunma Tarihi : 30.07.2019

ONAY

Prof. Dr. Şerif KORKMAZ
Enstitü Müdürü

27.08/2019

ÖZET

AK PARTİ DÖNEMİ KÜLTÜREL DİPLOMASİ UYGULAMALARI

Türkiye, Soğuk Savaş dönemi sonrasında Doğu ve Batı blokları arasındaki dengeleyici konumu, kültürel kimliği ve tarihsel zenginliği ile birlikte kültürel diplomasi yolunda önemli bir aktördür. AK Parti döneminde de aktif diplomasi faaliyetlerini sürdüren Türkiye, içinde bulunduğu coğrafyadaki istikrarsızlıklar sebebiyle dış politikasında farklı yaklaşımlar denemeye başlamış, bölgenin çalkantılı gündemi ile stratejik bakış açısı ve vizyonun sürekli değişimi kültürel diplomasi etkinliklerini daha önemli kılmıştır.

AK Parti kendinden önceki dönemde kurulmuş olan TİKA (Türkiye İşbirliği ve Kalkınma Ajansı), TÜRKSOY (Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı), TÜRKOLJİ PROJESİ gibi kültürel diplomasi kurumlarını daha işlevsel hale getirmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti bu kurum ve kuruluşlar ile birçok ülkede faaliyet gerçekleştirmiş ve bu sayede çok geniş bir coğrafyaya ve çok sayıda insana ulaşma imkanı bulmuştur. AK Partinin iktidar döneminde kurulan Yunus Emre Enstitüsü, YTB (Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar) gibi kurum ve projelerle eğitim, kültür, sanat, burs faaliyetleri ile etki alanını arttırmıştır. Bu kapsamda kültürel diplomasinin önemi anlaşılmış ve kültürel diplomasi daha etkin ve işlevsel bir biçimde kullanılmaya başlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Diplomasi, Kültürel Diplomasi, Dış Politika

ABSTRACT

CULTURAL DIPLOMACY APPLICATIONS IN THE PERIOD OF JUSTICE AND DEVELOPMENT PARTY

Turkey has assumed a balancing position between the East and West blocks after the Cold War period. Turkey is an important actor in the way of cultural diplomacy with its important cultural identity and historical richness. Turkey, which continues its active diplomacy activities during the AK Party period, started to try different strategies in its foreign policy due to the instability in the geography it is in, and the continuous change of its foreign policy vision has made cultural diplomacy activities more important.

AK Party made some cultural diplomacy institutions functional like TİKA (Turkey Cooperation and Development Agency), TÜRKSOY (International Organization of Turkish Culture) and Turkology Project. Turkey performed an activity with these institutions in lots of countries and found an opportunity to reach a large number of people and wide geography. Yunus Emre Institute which was founded during the period of AK Party lifted its effectiveness with the institutions and projects on education, culture art and scholarship activities, also the importance of cultural diplomacy was understood and used actively by the government.

Keywords: Diplomacy, Cultural Diplomacy, Foreign Policy

ÖNSÖZ

Bu çalışmamda Türkiye'nin en etkili yumuşak güç unsuru diyebileceğimiz Kültürel Diplomasi Uygulamalarını inceledim. Bu konuyu seçmemdeki temel amaç Türkiye'nin Kültürel diplomasi uygulamalarını derli toplu bir bütün halinde ortaya koymaktır. Birçok Kültürel Diplomasi Kurumu ve uygulaması son 15-20 yıl içinde hayata geçirildiği için “AK Parti Dönemi Kültürel diplomasi Uygulamaları” olarak tezimi ortaya koyup şekillendirdim. Bu çalışma alanını belirlememdeki diğer etmen eğitimci olmamdır, bu alandaki birçok uygulamanın eğitim ile iç içe geçmiş olması beni cezp etmiştir.

Bu çalışmada literatür taraması yapılarak nitel bir çalışma ortaya konulmuştur, kültürel diplomasi alanında akademik eser, bilimsel araştırma sayısı oldukça sınırlı olması karşıma çıkan en büyük sınırlandırıcı etken olmuştur. Yorucu ve uzun bir çalışmanın sonucunda Türkiye'nin Kültürel Diplomasi Uygulamalarını derli toplu bir biçimde ortaya koyan sayılı çalışmalardan birini gerçekleştirmem beni çok mutlu etmiştir.

Bu çalışmada emeği geçen arkadaşım Habib Celaleddin KARTAL' a, danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Cemre PEKCAN' a, çalışma sürecinde hep yanımda olan fedakar eşim Berna DÖNER' e, biricik kızım Ayşenur DÖNER' e ve oğlum Ali Asaf DÖNER' e teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR LİSTESİ	vii
TABLolar.....	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMU DİPLOMASİSİ VE İLİŞKİLİ UNSURLAR

1.1 Diplomasi ve Tarihsel Perspektif.....	5
1.1.1 Diplomasinin Tanımı	5
1.1.2 Diplomasinin Gelişim Süreci.....	6
1.1.3 Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı ve Güç Kavramının Gelişimi.....	11
1.1.4 Diplomasi Türleri	12
1.1.4.1 İkili Diplomasi.....	12
1.1.4.2 Çok Taraflı Diplomasi	13
1.1.4.3 Zirve Diplomasisi	16
1.1.4.4 Kamu Diplomasisi	16
1.2 Kamu Diplomasisi.....	17
1.2.1 Kamu Diplomasisi ve İlişkili Diğer Kavramlar.....	17
1.2.2 Kamu Diplomasisi Aktörleri	20
1.2.3 Kamu Diplomasisinin Boyutları	22
1.2.3.1 Reaktif Boyut.....	23
1.2.3.2 Proaktif (Stratejik) Boyut	24
1.2.3.3 Münasebet İnşa Etme	25
1.2.4 Kamu Diplomasisi Modelleri	25
1.2.5 Dünya’da Kamu Diplomasisi Uygulama Örnekleri.....	28
1.2.5.1 ABD	29
1.2.5.2 Avrupa Birliği Ülkeleri	32
1.2.5.3 Asya	36

1.2.5.4 Afrika	38
1.2.6 Türkiye'nin Yumuşak Güç Unsurları	39
1.2.6.1 Tarih ve Kültür	39
1.2.6.2 Dış Politika	41

İKİNCİ BÖLÜM

KAMU DİPLOMASİSİNİN UYGULAMA ALANI OLARAK KÜLTÜREL DİPLOMASİ VE İLİŞKİLİ UNSURLAR

2.1 Kamu Diplomasisinin Uygulama Alanları	44
2.1.1 Kültürel Diplomasi	44
2.1.2 Kamu Diplomasisinde Eğitim ve Değişim Programları	45
2.1.3 Medyanın Kamu Diplomasisindeki Rolü	47
2.1.4 Kamu Diplomasisi ve Spor	49
2.1.5 Kültürel Diplomasinin Uygulaması ve Potansiyeli	51
2.1.6 Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü Bağlamında Türkiye'nin Kamu Diplomasisi Uygulamalarının İncelenmesi	52
2.2 Dünya'da Kültürel Diplomasi Örnekleri	54
2.2.1 ABD	54
2.2.2 Birleşik Krallık	57
2.3 Türkiye'de Diğer Devletlerin Yürüttüğü Kültürel Diplomasi Uygulamaları	59
2.3.1 Almanya Federal Cumhuriyeti	59
2.3.2 Fransa	61
2.3.3 Birleşik Krallık	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'NİN KÜLTÜREL DİPLOMASİSİ VE AK PARTİ DÖNEMİ İNCELENMESİ

3.1 Türkiye'nin Dış Politikada İzlediği İlkeler	66
3.2 AK Parti Döneminde Türk Dış Politikası	69
3.3 Türkiye'nin Kültürel Diplomasi Aktörleri, Uygulamaları ve Faaliyetleri	73
3.3.1 TEDA Projesi (Türk Edebiyatı Dışa Açılım Projesi)	73
3.3.2 Yunus Emre Kültür Merkezi	76
3.3.3 TİKA (Türkiye İşbirliği ve Kalkınma Ajansı)	82

3.3.4 Türkoloji Projesi	86
3.3.5 TÜRKSÖY (Uluslararası Türk Kùltürü Teşkilatı).....	88
3.3.6 Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)- Türkiye Bursları.....	90
3.3.7 Türk Dizileri	98
3.3.8 TRT Kurumu ve Kültürel Diplomasi.....	100
3.3.9 AK Parti Dönemi Türkiye'nin Kültürel Diplomasi Vizyonu ve Karşılaşılan Engeller	104
SONUÇ.....	110
KAYNAKÇA.....	115

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	:	Avrupa Birliği
ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
AK Parti - AKP	:	Adalet ve Kalkınma Partisi
ASEAN	:	Association of Southeast Asian Nations (Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği)
BAE	:	Birleşik Arap Emirlikleri
BM	:	Birleşmiş Milletler
BRICS	:	Brasil, Russia, India, China, South Africa
CIA	:	The Central Intelligence Agency (Merkezi İstihbarat Teşkilatı)
CIVETS	:	Colombia, Indonesia, Vietnam, Egypt, Turkey, South Africa
DAAD	:	Deutscher Akademischer Austausch Dienst (Alman Akademik Değişim Servisi)
DW	:	Deutsche Welle
G20	:	Group of 20
IMF	:	International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)
İKSV	:	İstanbul Kültür Sanat Vakfı
KKTC	:	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KYK	:	Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu
NATO	:	North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü)
SSCB	:	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
STK	:	Sivil Toplum Kuruluşu
TDK	:	Türk Dil Kurumu
TEDA	:	Türk Edebiyatı Dışa Açılımı Projesi
TİKA	:	Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı
TURKSOY	:	Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı
TÜBİTAK	:	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	:	Türkiye İstatistik Kurumu
UK	:	United Kingdom (Birleşik Krallık)

UNESCO	:	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)
USIA	:	United States Information Agency (Amerika Birleşik Devletleri Enformasyon Dairesi)
YÖK	:	Yüksek Öğrenim Kurumu
YTB	:	Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı
yy.	:	Yüzyıl

HARİTA VE TABLOLAR

Numara	Ad	Sayfa
Tablo 3.1.	Yunus Emre Kùltür Merkezlerinin (YEKM) Bulunduğu Ùlkeler ve Faaliyet Yürüttüğü Şehirler	79
Tablo 3.2.	Yunus Emre Enstitüsü 2017-2018 Yılları Faaliyet Göstergeleri	81
Tablo 3.3.	TİKA Program Koordinasyon Ofisleri (PKO) Kurulum Statüsü	83
Tablo 3.4.	Yunus Emre Enstitüsünün 2017-2018 Türkoloji ile İlgili Çalışmaları	87
Tablo 3.5.	Yurt Dışı Türkler Akraba Topluluklar (YTB) 2017 Faaliyetleri	92
Tablo 3.6.	Türkiye Mezunları Dernek Oluşum Çalışmaları	92

GİRİŞ

Soğuk Savaş sona erdikten sonraki zaman diliminde küreselleşmenin hızlanması ve yeni devletlerin kurulması ile birlikte toplumlar ve devletlerarasındaki ilişkiler değişime uğramıştır. Teknolojideki devrim küreselleşme olgusunu güçlendirmiş, bu da toplumların ve devletlerin aralarındaki ilişkileri bu paralelde arttırmıştır. Bu doğrultuda teknolojik devrimin evrenselliğe güç kazandırması, uluslararası ilişkiler içerisinde güç unsuru kullanmayı uluslararası meşruiyet olmadan imkansız duruma sokmuştur. Bu durum devletlerin dış politikalarında toplumları dikkate almasına ve onların algılarına yönelik stratejiler geliştirmesine zemin hazırlanmıştır. Askeri güç odaklı çözümler yerini daha farklı metotlara bırakmıştır. Artık diğer toplumları etkilemek ve kendi çıkarları doğrultusunda kamuoyunda sempati yaratmak da devletlerin önemli güç unsurlarından biri haline gelmiştir. Diplomasi, devletlerin bekasıyla direkt olarak alakalıdır. Devletlerin her biri dış politikasında güvenilir ve saygın olabilmek, çıkarları doğrultusunda dışarıdan gelebilecek tehditlerden korunmak için çeşitli stratejiler belirlemekte ve uygulamaya koymaktadırlar. Bu stratejilerden biri olan kültürel diplomasi olgusu; ilişkilerin güçlendirilmesi, sosyokültürel işbirliğinin geliştirilmesi veya milli menfaatlerin yükseltilmesi için kimlik, kültür, gelecek, değerler ve fikirlerin diğer yanlarını değiştirmeye dayanan ve bunları kullanmakta olan eylemler planıdır. Özellikle kültür ve kültür ürünleri farklı toplumları etkilemede yıllardır kullanılan en önemli araçların başında gelmektedir. Örneğin, Hollywood filmleri, kişisel temaslar, ziyaretler, alışveriş, üniversite değişim programları, bursları bu ülkelerin kültür ve değerlerinin başka ülkelere aktarılmasında önemli birer araçlardır. Nye'a göre, insanlardan destek görmeyen politikalar, genel imajın en değişken parçasıdır, kültür ve değerlere dayanan olumlu görüşler ise, daha kalıcıdır¹.

Szondi'ye göre de kültürel diplomasi ülkenin hükümetiyle ve dış politika hedeflerinin (diplomatik bir operasyon olarak olumlu bir imaj sunabilmek gibi) başarılmasıyla yakından ilgilidir. Bu anlamda kültür, başarılı dış politikanın bir aracı olarak hizmet eder ve böylece politize edilir. Kültürel ilişkiler; edebiyat, filmler, radyo ve televizyon programları, müzik, sanat, bilim, dil gibi kültürel ürünlerin yurt dışına

¹ Joseph Nye, Yumuşak Güç (Çev. Reyhan İrem Aydın), Elips Kitap, Ankara 2005, ss.15-24.

tanıtılmasını kapsamaktadır. Bütün amaç yabancı toplumları bir diğer ulusla yakınlaştırmak, insanlarını, kültürünü, dilini tanıtmak ve o ülke hakkında kültür aracılığıyla olumlu bir imaj, fikir yaratmaktır. Yazar, kültürel ilişkilerin olumsuz veya yanlış yargıların değiştirilmesinde en iyi yol olduğunu vurguladığı gibi, diğer itibar yönetimi formlarından da daha derin etki ve güven yarattığına da eklemektedir².

Kültürel diplomasi kamu kuruluşlarının koordinasyonu ile uygulanabildiği gibi, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör eğilimli de olabilir. Türkiye, tarihsel süreç boyunca içinde bulunduğu tüm küresel bloklarda dış politika ve diplomatik gelenekleri ile ön plana çıkmış bir ülkedir. Son dönemde ise AK Parti döneminde kültürel diplomasi faaliyetlerine bakıldığında, ülkenin bulunduğu coğrafyadaki güç savaşları, çatışma ortamı ve istikrarsızlığın diplomasiye daha da ihtiyaç duyulan bir dönemi beraberinde getirdiği söylenebilir. Türkiye, Doğu ve Batı blokları arasındaki dengeleyici konumu, kültürel kimliği ve tarihsel zenginliği ile birlikte kültürel diplomasi yolunda daha fazla adım atmalıdır. AK Parti yönetiminin önüne güncel durumdaki bölgesel istikrarsızlıklardan kaynaklı pek çok zorluk çıkmış, bölgenin çalkantılı gündemi sebebiyle dış politika, stratejik bakış açısı ve vizyonun sürekli değişimi kültürel diplomaside dengeli olunmasını zorlaştırmıştır. Buna karşın Türkiye kültürel diplomasi faaliyetleri yürütebilen çok sayıda aktöre sahiptir. Dışişleri Bakanlığı ve bunun yanında Milli Eğitim Bakanlığının öncü olduğu çalışmaların yanında diğer bakanlıklar çeşitli faaliyetler yürütmektedirler. Bakanlık düzeyindeki oluşumların haricinde hükümet tarafından kurulan Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), Yunus Emre Kültür Merkezi, Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY), TİKA (Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı), Kamu Diplomasi Koordinatörlüğü gibi oluşumlar da AK Parti döneminde faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Bu çalışmada Türkiye'nin kültürel diplomasisinin birer unsuru olan Türkoloji Projesi, Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), Yunus Emre Kültür Merkezi, Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY), TİKA (Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı), Türk Dizileri, TRT (Türkiye Radyo Televizyon Kurumu), Türkiye Bursları örnekleri incelenmekte ve Türkiye'nin kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi

² György Szondi, "Central and Eastern European Public Diplomacy: A Transnational Perspective on National Reputation Management" Routledge Handbook of Public Diplomacy, Taylor&Francis, Newyork 2009, s. 302.

faaliyetlerinde nitelik ve nicelik olarak önemli gelişmeler olmasına karşın, kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi vizyonunun yeterli düzeyde olup olmadığı ortaya konulmaktadır. Çalışma üç ana bölüme ayrılmıştır.

Birinci bölümde kavramsal çerçeve oluşturulmuş, diplomasinin ilk örneklerinin ortaya çıktığı Antik Mısır Amarna Mektuplarından başlayarak, Eski Yunan, Roma ve Bizans dönemleri diplomasi uygulamaları ele alınmıştır. Günümüzde bilinen anlamıyla diplomasinin ilk örnekleri sayılan Rönesans dönemi ve İtalya’da ki diplomasi örnekleri incelenmiş, Machiavelli’den Richelieu ya, Wilson’dan Kissenger’a ünlü düşünürlerin diplomasi ile ilgili fikirleri incelenmiştir. Diplomasi kavramının tarihsel gelişimi, türleri, diplomasiyle ilişkili kavramlar ele alınmıştır. Kamu Diplomasisi, Kamu Diplomasisinin boyutları, aktörleri, ilişkili olduğu kavramları, dünyadaki kamu diplomasisi uygulama örnekleri, Türkiye’nin yumuşak güç unsurları ve dış politika ilişkisi detaylı bir biçimde ortaya konulmuştur.

Çalışmanın ikinci bölümünde kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi ilişkisi, kültürün özellikleri ve kültürel diplomasi ele alınmış, Kamu diplomasisinde değişim programlarının önemi, kamu diplomasisi medya, kamu diplomasisi spor, kültürel diplomasinin uygulaması ve potansiyeli, dünyadaki kültürel diplomasi örnekleri ve bazı devletlerin Türkiye’deki kültürel diplomasi uygulamaları, Türkiye Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü incelenmiş, Türkiye’nin kamu diplomasisi çalışmaları analiz edilerek değerlendirilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise Türkiye’nin dış politikada izlediği ilkeler, AK Parti dönemi Türk Dış Politikası, Türkiye’de kültürel diplomasinin aktörleri olan Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), Yunus Emre Kültür Merkezi, Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TURKSOY), TİKA (Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı), Türkoloji Projesi, TRT (Türkiye Radyo Televizyon Kurumu), Türk dizileri, Türkiye bursları incelenmiş, bu kurum ve kuruluşların gerçekleştirdiği faaliyetler ve göstergeleri değişik yönleri ile ortaya koyulmuştur.

Sonuç bölümünde ise Türkiye’nin kültürel diplomasi alanındaki gelişmeleri, yapılan faaliyetler, karşılaşılan güçlükler, bu kurumların faaliyetleri, etkileri, yapılan faaliyetlerin, mevcut durumu tespit edilmiştir.

Bu tezde Joseph Nye, Yumuşak Güç, Amerikan Gücünün Paradoksu, Temel İskit, Diplomasi Tarihi, Teorisi Kuramları ve Uygulamaları, Meltem Ünal Erzen, Kamu Diplomasisi ve Uygulaması, Ahmet Davutoğlu, Stratejik Derinlik adlı eserlerden önemli ölçüde faydalanılmıştır. Veri toplamak, verilerin analizini yapmak için kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi ile ilgili kitaplar, tezler, makaleler, resmi gazeteler, internet kaynakları, kültürel diplomasi ile ilgili Türkiye’de faaliyet gösteren kurumların internet sayfaları “literatür taraması” yönteminin sonucunda toplanan veriler “ doküman analizi” yöntemi kullanılarak yorumlanıp, anlamlandırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMU DİPLOMASİSİ VE İLİŞKİLİ UNSURLAR

1.1 Diplomasi ve Tarihsel Perspektif

1.1.1 Diplomasinin Tanımı

Küresel ölçekteki çatışmaların ve uyuşmazlıkların çözülebilmesinin iki temel metodu bulunmaktadır. Bunların bir tanesi savaş diğeryse diplomasıdır. Çatışma ve uyuşmazlıkların güç kullanılarak çözülmesi, savaş metodunu içermektedir. Barışçıl çözümlerse diplomasiyle olmaktadır. Diplomasiyle alakalı pek çok tanım bulunmaktadır. Diplomasi, bir uzlaşdır, dış politikayı yürütme şeklidir³. Dünyanın ilk çağlarından; Sümerlerden Hunlara, Napolyon’dan, Stalin’e dek savaş ve diplomasi madalyonun iki yüzü olmuştur. Diplomasi, savaş tehdidinde kullanılmaktayken savaş ise diplomasi yolunu zaman kazanabilmek adına kullanmıştır.⁴ İnsanlar arası ilişkileri düzenleme amacındaki eski bir kavram olan diplomasi kelimesi Eski Yunancadan türemiş olup diploma sözcüğünden gelmektedir. Diploma, “üstünde imza olan ikiye katlanmış kağıt” manasında olup “diplomeis” sözcüğünden gelmiş ve Latince zaman içinde “çift” manasındaki diploma kelimesine dönmüştür. Bir zaman sonraysa Roma ve Antik Yunan’da devletlere ait olan her çeşit belgeyi ifade eder hale gelmiştir⁵.

Modern anlamda diplomasi kavramı ilk defa Edmund Burke tarafından 1796 senesinde kullanılmıştır. 1883 senesinde Charles de Martens, de Traite Complet de Diplomatie isimli yapıtında diplomasi olgusunda devletlerin karşılıklı ilişkisini ve çıkarlarını konu edinen bilim, uluslararası alandaki çıkarların bağdaştırılması sanatı, müzakereler sürdürme şeklinde diplomasi olgusundan söz etmiştir⁶. Konuya dair uzmanlardan Harold Nicolson alanda klasikler arasında yer bulmuş olan çalışmasında bu kavramı iki temel anlamda kullanmıştır. Dar kapsamda; hükümetlerdeki resmi temsilciler olan diplomatlar vasıtasıyla gerçekleştirilen bir karşılıklı görüşme ve haberleşme sürecini

³ Hüner Tuncer, Diplomasinin Evrimi: Gizli Diplomasiden Küresel Diplomasiye, Kaynak Yayınları, İstanbul 2009, s. 15.

⁴ Parag Khanna, Dünya Nasıl Yönetilmeli, Destek Yayınevi, İstanbul 2011, s. 16

⁵ Cavidan Mordoğan, “Türk-Amerikan İlişkilerinde Kriz Diplomasisi”, Ankara Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2010, s. 6.

⁶ Ergün Köksoy, “Halkla İlişkiler Bağlamında Kamu Diplomasisi Yönetimi”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2013, s. 45.

ifade etmekten, geniş manasıyla; ülkedeki dış siyasette kullanılmakta olan farklı siyasi etkileme teknik ve metotlarını belirtmektedir⁷.

“Dış politika” ve “diplomasi” esasında farklı olgular olsalar da genelde birbirine karıştırılmaktadırlar. İngiliz diplomat Sir Victor Wellesley dış politika ve diplomasi kavramlarının ayrımını şöyle ifade etmektedir: “Diplomasi, politikadan ziyade politikanın uygulayıcısı olan aracı ifade etmektedir. Bu iki etmen birbirini tamamlamaktadır. İşbirliği olmaksızın ikisi de harekete geçememektedir. Diplomasinin mevcudiyeti dış politikadan bağımsız değildir. Ancak ikisi beraber bir tek icra politikasını meydana getirmektedir. Politika, stratejiyi belirlemekten, diplomasiye taktikleri belirlemektedir⁸. Dış politika, devletlerin uluslararası alandaki ilişkilerinde uygulayacakları temel amaç ve hedefleri içermektedir. Diplomasiye bunların veya amaçların uygulamaya konma yönetimi veya sürecidir. Diplomat, hükümetin belirlediği dış politikayı uygulamakla yükümlüdür⁹.

Devletlerin yönetimini gerçekleştiren hükümetler, halkın refahı ve ülkelerinin bekası adına önceliklerini belirlemek durumundadır. Diplomasi, ülkenin bekasıyla direkt olarak alakalıdır. Ülkelerin her biri uluslararası ilişkilerde güvenilir ve saygın olabilmek, menfaatlerini ve hukukunu dışarıdan gelecek tehditlerden korumak için var oldukları itibarıyla bir milli güvenlik stratejisi belirlemekte ve uygulamaya koymaktadırlar¹⁰.

1.1.2 Diplomasinin Gelişim Süreci

Günümüzde diplomasiyi biçimlendiren temel uygulama ve normlar tarihte ilk kez komünal ilkel topluluklarda yer bulmuş ve sürdürülen diplomatik ilişkiler birbirlerine etki etmiştir. Nicolson tarafından belirtildiği üzere diplomasi tarihi içerisinde kayda geçmiş örneklerin ilki 3400 sene önce Antik Mısır’da yazılan Amarna Mektupları’ dır. Arşivdeki 350 mektuptan 50 tanesi Mısır’ın komşuları ile arasındaki diplomatik yazışmalardan meydana gelmektedir¹¹.

Tarihte uygulanmış ilk diplomasi ad hoc niteliktedir. Ad hoc, geçici ve tek taraflı bir diplomasi metodudur. Diğer bir ifadeyle diplomatlar belli bir görevi yapmak için geçici

⁷ Faruk Sönmezoğlu, Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi, Der Yayınları, İstanbul 2012, s. 439.

⁸ Temel İskit, Diplomasi: Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulaması, 4. Genişletilmiş Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2012, ss.1-2.

⁹ Hüner Tuncer, Diplomasinin Evrimi: Gizli Diplomasiden Küresel Diplomasiye, Kaynak Yayınları, İstanbul 2009, s. 17.

¹⁰ İbrahim Taşdemir, Siyaset ve Diplomasi Tarihi, Kültürel ve Sosyal Paradigmaları ile Siyaset, (Ed.: Meltem Ünal Erzen), Derin Yayınları, İstanbul 2011, s. 178.

¹¹ Shuhei Kurizaki, “A Natural History of Diplomacy” When Diplomacy Works, <http://www.f.waseda.jp/kurizaki/bp.s.pdf>, (Erişim Tarihi: 21.07.2017).

şekilde yurt dışına yollanırlar ve bu görevi yapmalarının ardından ülkelerine dönmektedirler. Bu diplomasinin uygulanmasının ilk örneklerinden bir tanesi Eski Yunan kent devletlerindeki diplomasidir. Buradaki diplomatlar haber taşıma görevinden fazlasını taşımamışlardır. Başlıca görevleri kent devletlerinin ilgili kişi ve birimlerine haber götürüp getirmek olmuştur. Bu yüzden bu kişilerde aranan en temel nitelik iletilecek haberi unutmamaları için iyi bir hafıza ve herkese duyurabilmeleri için gür bir sestir. Günümüzde diplomasideki temel kurallardan olan diplomatik dokunulmazlık esası da ilk defa Eski Yunan'da uygulanmıştır. Eski Yunan diplomatları diplomatik dokunulmazlıktan faydalanmış, bir görevi yapmak için yollandıkları yerlerde yargılama ve tutuklanmadan korunmuşlar ve can güvenlikleri sağlanmıştır. Bunun yanında Eski Yunan'da açık diplomasi biçimi benimsenmiştir. Diplomatik görüşmelerin halka açık biçimde yapıldığı ve sonucunun halka duyurulduğu görülmektedir.¹² Diplomasinin dönüşümünde Eski Yunan uygarlığı büyük bir etki yaratmıştır¹³.

Romalılar sanat, mimari ve devlet yönetiminde olduğu gibi diplomasi alanında da Yunan mirasını devralmışlardır. Bunun yanında hükmettiği uzun döneme karşın diplomasinin gelişmesinde Roma İmparatorluğu'nun ciddi bir katkı yaptığını söylemek mümkün değildir.¹⁴ Antik Roma, hegemonik statüye liderlik eden bir uygarlık olup savaş ve askerlikteki üstünlükleriyle gücünü ispatlamıştır. Roma hukuku, diplomasiden çok Hristiyanlığın yayılmasıyla dini kurumların kurulması ve askerlik gibi alanlarda gelişmeler gerçekleştirerek Avrupa'yı ciddi oranda etki altına almıştır¹⁵.

Roma İmparatorluğu'nun tersine Bizans'taki imparatorlar diplomasi veya görüşme sanatını ustaca kullanmışlardır. Bizans, ülke menfaatlerinin korunması için savaş yerine müzakereleri tercih etmiştir. Bizans'ta hatip diplomat tipi, gözlemci diplomata dönmüştür. Komşu ülkelerin birbirlerine karşı oynatılması fikri ile bu ülkelerin güçlü ve zayıf tarafları hakkında bilgi alma gerekliliği doğmuştur. Bu kapsamda yabancı ülkelere giden elçilerin temel görevleri burada bilgiler toplayıp detaylı raporlar sunmaktır¹⁶.

¹² Hüner Tuncer, Küresel Diplomasi, Ümit Yayıncılık, Ankara 2006, ss. 16-17.

¹³ İbrahim Taşdemir, Siyaset ve Diplomasi Tarihi, Kültürel ve Sosyal Paradigmaları ile Siyaset, (Ed.: Meltem Ünal Erzen), Derin Yayınları, İstanbul 2011, s. 184.

¹⁴ Temel İskit, Diplomasi: Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulaması, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2012, s. 63.

¹⁵ Shuhei Kurizaki, a.g.e.

¹⁶ Meltem Ünal Erzen, Kamu Diplomasisi, Derin Yayınları, İstanbul 2012, s. 31.

Gerçek anlamda sürekli diplomasi Rönesans sonları itibariyle Kuzey İtalya’da bulunan şehir devletleri vasıtasıyla gelişip, şekillenmiştir¹⁷. 15. yüzyıl ile beraber uygulama sahası olarak diplomasi, Avrupa’daki devlet mekanizmasının oluşmasında aktörlerin aralarında kalıcı ilişkilerin meydana getirilmesine dönük tutarlı ve örgütlü bir sistem olarak gelişim göstermiş, savaşlar sebebiyle ilişkiler kesilse dahi bir müzakere ve iletişim aracı şeklinde varlığını idame ettirmiştir¹⁸. İlk defa Rönesans İtalya’sında görülmüş olan sürekli diplomat yollama uygulamaları, Avrupa’da kısa bir sürede yayılım göstermiştir. Ancak diplomatların bulundukları ülkenin iç işlerine karışmaları, casusluk yapmaları, yıkıcı faaliyetlerde bulunmaları ve yalan söylemeleri uzun bir müddet normal, meşru veya doğal görülmüştür. Kendisi de yabancı ülkelere elçi olarak yollanan Machiavelli, Prens (Hükümdar) adlı eserinde diplomasi kavramının aldatma, güvensizlik, hile ve zulme dayalı özelliklerinden bahsetmektedir¹⁹. Bu durum 17 ve 18. yüzyılda da devam etmiştir. 18. yüzyıldaki diplomasi yöntemlerine bakıldığında diplomatlığın saygın olmamakla beraber önemli bir meslek olduğu görülmektedir. Bunun yanında Osmanlı, uzun süre Avrupa’daki en kuvvetli devlet olsa da, diğer ülkelere elçi yollamamıştır²⁰.

15 ve 16. yüzyıllardaki hakim diplomasi yaklaşımı ve yöntemlerine İtalyanlar yön vermiş, 17 ve 18. yüzyıllardaysa bunu Fransızlar yapmıştır²¹. 17. yüzyıla gelindiğinde Fransa’da diplomasinin gelişimine Kardinal Richelieu büyük katkı yapmıştır. Richelieu, diplomasinin sadece ad hoc bir faaliyet olmadığı ve sürekli bir süreci ifade ettiği düşüncesini ortaya koymuştur²². Yine bu yüzyıldaki diplomasinin belki de en mühim niteliği çok taraflı diplomasi uygulamalarının bu asırda başlamasıdır. Bu dönemde Avrupa’daki tüm Katolik ve Protestan devletlerin temsilcilerini bir araya toplayan ilk uluslararası kongre niteliğindeki Westphalia Kongresi yapılmıştır²³. 1815 Viyana Kongresi ile I. Dünya Savaşı arasında geçen sürede diplomasinin merkezi Avrupa olmuş, Avrupa haricindeki birçok ülkenin kaderi, Avrupa devletlerinin başkentlerinde yapılan görüşme ve toplantılarda konuşulmuştur²⁴. Viyana Kongresi bu bakımdan önemlidir. Bu kongre ile

¹⁷ Faruk Sönmezoğlu, Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi, Der Yayınları, İstanbul 2012, s. 440.

¹⁸ Ergün Köksoy, “Halkla İlişkiler Bağlamında Kamu Diplomasisi Yönetimi”, İstanbul Üniversitesi sosyal bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2013, s. 48.

¹⁹ Kitap Haber İnternet Sitesi, <http://www.kitaphaber.com.tr/hukumdar-machiavelli-k913.html> (Erişim Tarihi: 30.06.2019).

²⁰ Mehmet Gönlübol, Uluslararası Politika, Siyasal Kitabevi, Ankara 2000, ss. 113-114.

²¹ Hüner Tuncer, a.g.e., s. 19.

²² Hüner Tuncer, a.g.e., s. 48.

²³ Hüner Tuncer, a.g.e., s. 54.

²⁴ Faruk Sönmezoğlu, a.g.e., s. 441.

beraber ilk defa kongreye katılmış devletler tarafından diplomasi, belirli statüsü ve kuralları bulunan meslek olarak yürütülmüştür²⁵. Bununla birlikte 19. yüzyılın sonlarına dek Avrupa'daki güç dengeleri sistemi, tekrar güç politikası esaslarını ön plana çıkarıp acımasız bir ortam yaratmıştır. Kissinger'ın belirttiği gibi diplomasi, düşmanın küstahlık ile sindirilmesi yöntemine dönüşmüş ve güç gösterileri ardı ardına gelmiştir. Bunun neticesinde 1914 senesinde hiçbir ülkenin geri adım atmadığı bir kriz oluşmuştur. I. Dünya Savaşı'nın ardından dünya liderliğini Avrupa bir daha eline alamamıştır²⁶.

I. Dünya Savaşı devri geleneksel, eski veya gizli diplomasi yaklaşımından yeni diplomasiye geçiş dönemidir. Başlarda dünya politikasında güç dengesindeki değişiklikler, uluslararası alanda gücün Amerika'ya geçmeye başlaması, ABD başkanı Wilson'ın bizzat açık diplomasi kavramını kullanmış olması, ideolojilerin doğması, yeni uluslararası normlar oluşması, savaşın niteliğinin değişmesi, siyasi süreçlerde demokratikleşme, iletişimdeki gelişmeler gibi unsurlar bu yeni dönemi ortaya çıkartmıştır. Woodrow Wilson'un ortaya koyduğu açık diplomasi kavramı ile halkların ve hükümetlerin onayı ve bilgileri haricinde gizli hiçbir girişimin yapılmaması veya yükümlülük üstlenilmemesi kast edilmekteyken uluslararası sistemde artık güç dengesinden çok self-determinasyon esasına dayanılmak istenmiştir. Devlet güvenliğinin askeri anlaşmalar değil müşterek güvenlik mekanizmasına ve diplomasisilerinse uzmanlar tarafından gizli biçimde yapılmayıp açık şekilde anlaşılmış ilkelere dayandırılması gibi prensiplere önem verilmiştir²⁷. Uygulamadaysa Wilson tarafından ortaya atılan açık diplomasi esasının genelde açık sözleşme-gizli görüşme şeklinde yorumlandığı görülmüştür. Çünkü tümü ile kamunun gözü önünde yürütülmüş olan diplomatik görüşmelerde maksat, görüşme içerisindeki tarafların kendi politika ve görüşlerinin propagandalarını gerçekleştirmeleridir. Böylece diplomasi, diplomasi olmaktan çıkıp propagandaya dönebilmektedir²⁸. Barış dönemindeyse propagandayı geniş ve sistemli bir şekilde kullanmış olan ilk devletler Nazi Almanya'sı ve SSCB'dir²⁹.

II. Dünya Savaşı ile uluslararası sisteme pek çok devlet girmiş, toplumlar ve devletlerin aralarındaki ilişkiler de bu doğrultuda artış göstermiştir. Teknolojideki devrim, evrensellik düşüncesinin güçlendirmiş, bu da toplumların ve devletlerin aralarındaki

²⁵ Ünal Erzen, a.g.e., s. 33.

²⁶ Henry Kissinger, Diplomasi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2012, s. 14.

²⁷ Ergün Köksoy, a.g.e., s. 53.

²⁸ Hüner Tuncer, a.g.e., s. 25.

²⁹ Mehmet Gönübol, a.g.e., s. 135.

ilişkileri bu paralelde yükseltmiştir. Teknolojik devrimin evrenselliğe güç kazandırması, uluslararası ilişkiler içerisinde güç unsuru kullanmayı uluslararası meşruiyet olmadan imkansız duruma sokmuştur. Uluslararası ilişkilerde sosyal ve ekonomik eşitsizliğin yükselmesi, askeri güvenlikten çok ekonomik güvenliği bir dış politika aracı yapmıştır³⁰.

II. Dünya Savaşı'nın bitmesini takip eden dönemden başlayıp ülkelerde büyük çoğunluğun Doğu ve Batı Blokları olarak ikiye ayrılması ve herhangi bir blokta yer almayan ülkeleri SSCB ve ABD'nin kendi bloğuna çekme gayretleri diplomasiye derin bir etki yapmıştır. Soğuk Savaş dönemindeki diplomasi genelde bloklara mensup olan diplomatların karşı bloktakileri bir hasım ve düşman olarak görmelerine dayalıdır. Karşılıklı bir güvensizlik esastır. Bu şekilde kırk seneden fazla devam eden bu dönem boyunca diplomasideki temel özelliklerden biri olan “uzlaşma” göz ardı edilmiştir³¹.

I. Dünya Savaşı dönemi ve sonrasında anlaşmalarda taraflar şeffaflaşma yoluna gitseler de bazı dönemlerde yine kamudan gizli kararlar alınmıştır. Örnek vermek gerekirse 1939'da Almanya-SSCB Saldırmazlık Paktı, taraflardan bir tanesinin diğer bir devlet ile savaşa girmesi durumunda diğerinin tarafsız olacağını öngörmüştür. Oysaki dışa kapalı olarak devam ettirilen görüşmeler esnasında bu anlaşmanın yanı sıra bir de gizli bir protokol meydana getirilmiştir. Bu protokol kapsamında iki ülke Baltık ülkelerinin bazılarını ve Polonya'yı bölüp nüfuz alanlarında pay etmişlerdir³². Yine Soğuk Savaş dönemi içerisinde SSCB ve AB arasında ilişkiler sürdürülürken gizli bir diplomasi kullanılmıştır. Bu ülkelerin savaş noktasına geldikleri zamanlarda dahi gizli diplomasi ile temas kurup liderler seviyesinde fikir alışverişi yaptıkları görülmüştür³³.

Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısı itibariyle uluslararası ilişkileri yürütme şekli teknoloji vasıtasıyla ciddi bir değişim göstermiştir. Hava ulaşımı kolaylaştığı için hükümet yetkilileri ve başkanları büyükelçilere bağımlılıktan kurtulmuşlardır. Uluslararası alanda yapılan zirveler, ikili ziyaret ve toplantılar ile diplomatların karşı tarafı daha iyi tanınması mümkündür³⁴. Fakat kapsam olarak modern diplomasinin büyüme göstermesi, zengin bir gündeme sahip olması, uluslararası ilişkiler süreçlerine devlet dışı aktörlerin de katılım göstermesi, bu alandaki uzmanların istihdamının artması, uluslararası anlaşma

³⁰ Ergün Köksoy, a.g.e., s. 54.

³¹ Temel İskit, a.g.e., ss. 170-171.

³² Faruk Sömezoğlu, a.g.e., s.456.

³³ Onur Öymen, Silahsız Savaş, Remzi Kitabevi, İstanbul 2003, ss. 47-48.

³⁴ Hüner Tuncer, a.g.e., s. 145.

sayılarındaki artış, iki taraflı ilişkilerden çok taraflı ilişkilere geçiş, kitle iletişim araçlarının ve medyanın gündemi değiştirmesi müzakereleri ve ilişkileri değiştirmemiştir³⁵.

Diplomasi günümüzde bir taraftan küreselleşmenin diğer taraftan yerelleşme ve parçalanmanın yaşandığı çatışmalı ve çelişkili bir çerçeve içerisinde, oldukça karmaşık bir ortamda harekette bulunmak durumundadır. Teknolojideki sıçramalar ve küreselleşme ekonominin bütünleşik bir hal alması ülkelerin karşılıklı bağımlılıklarını mühim oranda yükseltmiştir. Bu bağımlılığın diğer bir sebebi, ne denli kuvvetli olsalar da, ülkelerin hiçbirinin yalnızca kendi güçleri ile çözemeyecekleri problemlerin ortaya çıkmasıdır. Ülke güvenliği ve istikrar ancak uluslararası açıdan değerlendirilebilmektedir. Günümüzde dünyadaki herhangi bir yerde vuku bulan bir ekonomik kriz, gelişmiş ülkeler açısından da tehdit yaratabilmektedir³⁶.

1.1.3 Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı ve Güç Kavramının Gelişimi

Politikaya dair birçok tanım güç olgusuyla doğrudan ilişkilidir. Uluslararası etkileşimlerin çoğu politikanın bir neticesidir. Bu yüzden uluslararası etkileşim tartışmalarında gücün şöhreti Tukidides'ten günümüze dek gelmiştir. Neticede anlaşmaların birçoğu bozalsa da uluslararası ilişkilerde gücün rolü ile alakalı tartışmalar tarih süresince devam etmiştir. Bilim insanları güç olgusunun yalnızca saygınlığı değil doğası ile ilgili de çeşitli fikirlere sahiptirler. Hans J. Morgenthau politik güç olgusunun siyasette üzerinde en çok tartışılan husus olarak ifade etmiştir. Realist uluslararası ilişkiler teorilerinde Kenneth N. Waltz, güç olgusunun kendine has, anahtar ve yorumlanabilen olgu olarak kaldığını ifade etmişken, Robert Gilpin bu olgunun uluslararası ilişkiler alanındaki en problemli konu olduğunu belirmiş, çok miktarda tanım olmasının rahatsız ediciliğinden bahsetmiştir³⁷.

Nye'e göre günümüzdeki güç olgusunun savaş gücünden ileriye gidememesinin diğer sebeplerinden birincisi nükleer silahlar kullanılıyor olmasıdır. Soğuk Savaş tarihinden bilindiği üzere nükleer silahlar oldukça yıkıcı ve tehlikelidirler. Bunların kullanılmasının tüm dünyaya ağır bedeller getirdiği görülmüştür. Önemli değişimlerin ikincisiyse milliyetçilik olmuştur. Bu değişimle imparatorluklar zayıflamıştır. 19. yüzyıl bir grup maceracı asker ile Afrika'nın büyük kısmı fethedilmiştir. Britanya ise yerel

³⁵ Ergün Köksoy, a.g.e., s. 55.

³⁶ Temel İskit, a.g.e., s. 349.

³⁷ David Baldwin, "Power and International Relations" Handbook Of International Relations, Sage Publications, 2013, s. 273.

nüfustan daha küçük bir sömürü gücü ile Hindistan'ın yönetimini almıştır. Üçüncü unursa büyük güçlerin içindeki sosyal değişimlerdir. Sanayileşmeden sonra toplumlar ihtişamdı çok refah düzeyine ağırlık vermişler ve yaşamsal tehlike haricinde çok miktarda insan kaybı olan durumları tasvip etmemişlerdir³⁸. Yılmaz, başta Ortadoğu ve Afrika olmak üzere halen sanayileşme gerçekleştirememiş ve rejimleri otoriter olan ülkelerde güç dönüşümünün henüz gerçekleşmediğini ifade etmektedir. Brezilya, Hindistan, Çin gibi ülkelerde dahi halen geleneksel askeri güç ön plandadır. Bunun yanında birçok durumda 19 ve 20. yüzyıllarda sert güç kullanımındansa yumuşak güç öne çıkmıştır³⁹.

1.1.4 Diplomasi Türleri

Tarihte kırılma noktaları olarak adlandırabilecek olan gelişmeler diplomasiye de sirayet etmiştir. Diplomasi, elçiler vasıtasıyla belirli bir sorunu çözmeye yönelik olarak yürütülen ad hoc, yani geçici diplomasi olarak adlandırılan ilk uygulamasından kurumsallaşmış diplomasiye ve ardından halkın da dâhil edildiği bir diplomasi anlayışına doğru ciddi bir dönüşüm sürecine girmiştir⁴⁰. Tarihsel süreçte de bahsedildiği üzere pek çok aşamadan geçmiş olan diplomasinin zaman zaman savaşlar sebebiyle etkisinin azaldığı zaman zaman ise barışın yegâne destekleyicisi olarak tarih sahnesine çıktığı bilinmektedir. “En değişken” varlık olarak görülen ve dönemsel gereklere göre farklı uygulamalarından da bahsedilmeye başlanılan diplomasinin, çalışma için temel önemde olan bazı türlerine değinmek yerinde olacaktır⁴¹.

1.1.4.1 İkili Diplomasi

İki devlet arasındaki ilişkilerin ilgili devlet yetkilileri tarafından yürütülmesi olarak tanımlanan ikili diplomasi, taraflar arasında ilişkileri sürekli hale getirmek için kullanılır. Bu diplomasi türü tamamen gizlilik esasına dayanmakta ve söz konusu devletlerin ilişkilerinin gizli temaslarla sağlanmasını amaçlamaktadır⁴². Ancak bu şekilde iki devlet arasında yürütülen gizli diplomasi zaman içinde devlet vatandaşlarının da bu ilişkilerden haberdar olmasını içeren açık diplomasiye evrilmiştir. Esas şeklini I. Dünya Savaşı'ndan

³⁸ Joseph Nye, *Amerikan Gücünün Paradoksu*, Literatür Yayınları, İstanbul 2003, ss. 6-7.

³⁹ Sait Yılmaz, “Yumuşak Güç ve Evrimi”, İstanbul Aydın Üniversitesi Ulusal Güvenlik ve Strateji Uygulama ve Araştırma Merkezi, [http://usam.aydin.edu.tr/YUMUSAKGUCVEVRIMI\(4a4j\).pdf](http://usam.aydin.edu.tr/YUMUSAKGUCVEVRIMI(4a4j).pdf) (Erişim Tarihi: 03.08.2017).

⁴⁰ Meltem Ünal Erzen, a.g.e., s. 29.

⁴¹ William Clinton Olson, *The Theory and Practice of International Relations*, Prentice Hall College Div, 1994.

⁴² Temel İskit, a.g.e., s. 189.

sonra almış olsa da açık diplomasi, Antik Yunan'dan itibaren açık diplomasi “kamuoyunun diplomatik süreçlerden haberdar olması” geçmişte nadiren görülmektedir.⁴³

Sürekliliği esas alan ikili diplomasi 15.yüzyılda İtalya'da yaşamlarına devam etme mücadelesi veren kent devletleri tarafından uygulamaya geçirilmiştir. Dünya düzeninde yaşanmaya başlanan hızlı dönüşüme yenilmemek ve yok olmamak için kalıcı bir diplomatik değişim ağı ile varlıklarını desteklemeleri gerektiğini anlayan bu devletçikler, temsilci değişimini içeren ikili diplomasi anlayışı ile kendi kimliklerini diğer devletlerde tanıtacak bir görevli de ihraç etmiş oluyordu. Bir hayatta kalma mücadelesinde sığınılmış olan ikili diplomasi sürekliliği ve sağladığı diğer avantajların da etkisi ile bugüne kadar gelmiştir⁴⁴. Hatta her geçen gün dünya devletlerinin birbirlerine olan muhtaçlığı arttığından diplomasinin eskisinden daha önemli bir ilişki yürütme aracı haline geldiği düşünülebilir.

İkili diplomasi “bilateral” diplomasinin esas kurumu dışişleri bakanlıklarıdır. Diplomasinin en önemli unsurlarından biri olan temsil, dışişlerine bağlı diplomatlar tarafından üstlenilmekte ve bu görev süreklilik içinde uluslararası ilişkilerde ilgili devletin temsili şeklinde yürütülmektedir. İkili diplomasinin esaslı unsuru olan diplomat devletin yanında hükümetin dış politikasını da temsil etmekte ve kısmi yürütücü olarak görev yapmaktadır. Günümüz şartlarında iletişim araçları vasıtası ile devletlerarasında sınırların kalkmış olması, doğrudan devlet başkanlarının bütün temsili üstlendiğini düşündürse bile büyükelçiler dış politikada gayeyi aktarırken irade beyanlarına kadar gösterdikleri özen sebebiyle ikili diplomasinin yetkili unsuru olarak ayrı bir öneme sahiptir. Ancak devlet başkanları ile büyükelçilerin doğrudan görüşmelerine ilişkin yaşanan aksaklıklara bakılacak olursa sahip olması gerektiği düşünülen bu önemin hali hazırda pek verilmediği de görülmektedir. Küreselleşmenin iletişim alanına yaptığı etki ile bugün devlet başkanlarının doğrudan diğer ülkelerle temas kurabilme hızı düşünüldüğünde ikili diplomasinin kurumsal anlamda el değiştirdiği ya da doğrudan eski önemini kaybettiği söylenilebilir.

1.1.4.2 Çok Taraflı Diplomasi

Çok taraflı diplomasinin kökenleri Antik Yunan'da devletlerin ortak sorunlarının tartışıldığı kongrelere dayanmaktadır. I. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan birden fazla

⁴³ Barış Özdal, ve Murat Jane, “La Der Des Ders”in Uluslararası Sistemin Yapısına Etkileri. Gazi Akademik Bakış, 2014, 7(14), s. 236.

⁴⁴ Ünal Erzen, a.g.e., ss. 32-33.

devletin dâhil olduğu uluslararası görüşmelerde yürütülen diplomasi türü çok taraflı (multilateral) diplomasi olarak adlandırılmaktadır. Bu diplomasi türü uluslararası toplantılarda genellikle yüz yüze yürütüldüğü için “konferans diplomasisi” olarak da bilinmektedir⁴⁵. Özellikle günümüzde alınan bir kararın birden fazla devleti etkileme ihtimalinin çok yüksek olması çok taraflı diplomasinin değerini artırmaktadır.

Günümüz uluslararası ilişkilerinin birçok yapısı 1648’de imzalanan Westphalia Antlaşması süreci ile oluşmuştur. Westphalia Antlaşması, “ulus devlet egemenliği” temeline dayanmaktadır. Bu anlaşmanın sonucunda devletler temel aktör rolünde yer almıştır. I. Dünya Savaşı’nın sonucunu belirleyen Versaille-Washington yapılanmasının yanında, 2000 yılından itibaren bilgi teknolojilerindeki değişimler, ulus devlet egemenliği temelinde değişikliklere neden olmuştur. Günümüzde de temel, devletlerin vatanlarında egemenlik hakkının olması ve uluslararası toplumun devletlerle ilişkilerini bu prensibi gözeterek oluşturmasıdır⁴⁶.

Otuz Yıl Savaşları, dini temel alan savaşlar olarak adlandırılrsa da dini niteliği ile beraber siyasi temelleride bulunmatadır. Roma-Cermen İmparatorluğu bünyesinde farklı dillerde konuşan ancak aynı dine inanan insanların varlığı mevcut ve bu insanların bir aradayaşmasını sağlayan temel dinamik din olgusu idi. İmparatorluğun birliği, yeni oluşan mezhepler sebebi ile sarsıntı yaşayınca dini ve siyasi amaçlar birbirini tamamlar bir hal aldı⁴⁷.

Otuz Yıl Savaşlarında savaşan, Avusturya Habsburgları, Fransa, İsveç, Danimarka, İspanya’nın yanında bazılarına Alman Prensliklerinin de yer aldığı beş savaş yaptılar. 1648’ de otuz yıl süren bu kargaşa ortamına Westphalia Antlaşması ile son verildi. Antlaşma birçok devlet temsilcisinin toplanıp kararlar alarak imzalanan bir antlaşma özelliği taşımamaktadır. Bu antlaşma Habsburg elçilerinin Fransa ve İsveç’e birbirinden bağımsız olarak imzalattıkları antlaşmaların ismidir. Westphalia Antlaşması, 1815 Viyana Kongresi’nde uygulamaya başlanan ‘Konferans Diplomasisi’nin ilham kaynağı olmuştur. Bugün sık kullandığımız sınırlar, devletlerin birbirlerinin iç işlerine karışmama, egemenlik

⁴⁵Temel İskit, a.g.e., s. 25.

⁴⁶ Tuicakademi İnternet Sayfası, <http://www.tuicakademi.org/vestfalya-antlasmasi/> (Erişim Tarihi: 31.05.2019).

⁴⁷ Tuicakademi İnternet Sayfası, <http://www.tuicakademi.org/vestfalya-antlasmasi/> (Erişim Tarihi: 31.05.2019).

ve elçi kavramları Westphalia düzeninin getirisi olmuştur. Bu kavramları bir bütün olarak baktığımızda ulus- devleti karşımızda bulmaktayız⁴⁸.

Bu noktada ise Viyana Kongresi'nden bahsetmek gerekmektedir. Napolyon Savaşları Avrupa'daki dengeleri değiştirecek sonuçlar doğurmuş ve imzalanan Paris Antlaşması'nda savaşta bulunan bütün devletlerin tam yetkili temsilcilerinin katılacağı bir kongre yapılması kararı alınmıştır. Viyana Kongresi'nde devletler diplomasiyi belli kurallara tabi olan bir meslek olarak tanımlamış ve çoklu diplomasinin bir ürünü olarak Concert of Europe'nin (Avrupa uyumu) kurulmasına sebep olmuştur⁴⁹. Avrupa uyumu; Napolyon Savaşları'nın sona ermesi ile 1815 yılından I. Dünya Savaşı'nın başladığı 1914 yılı arasındaki süreçte, Avrupa devletlerinin siyasi güçler dengesini gözeterek hareket etmelerini sağlayan sistemdir⁵⁰. Bu uyum ve düzen aracılığıyla Viyana Kongresi uluslararası düzene güçler dengesi mekanizmasını getirmesi açısından da önem arz etmektedir.

Çoklu diplomasi türünün başlangıcı Antik Hint Prenslerinin ittifaklarına kadar dayansa da zirvesini 20. yüzyılda yaptığı bilinmektedir. Gelişiminde ise uluslararası sorunların etkili bir biçimde tartışılıp çözüme kavuşturulması için en uygun ortamın çok taraflı toplantılar olmasının büyük önemi bulunmaktadır⁵¹. Westphalia Barış Antlaşması'nın getirdiği yeni uluslararası ilişkiler düzeninin gereklerinden olan Avrupa'nın ortak sorunlarının kongre ve konferanslarda görüşülmesi bütün dünyaya kısa sürede yayılarak bir diplomasi türü doğmasını sağlamıştır⁵². Konferansların güç gösterilerine de zemin hazırlaması çoklu diplomasinin böyle bir ortamda yürütülmesi isteğini artırmaktadır. BM, NATO, Şangay Beşlisi gibi bugün dünyada önemli güce sahip olan toplulukların toplantılarında da açıkça çoklu diplomasi görülmektedir. Bu tür toplantılara katılmamanın bedeli ise oldukça ağır olabileceğinden hemen hemen bütün devletler katılıma özen göstermekte, bu sayede dünya çapında pek çok soruna dikkat çekilebilmektedir. Sorunların sürekliliği ise bu toplulukların da sürekliliğini sağlamaktadır⁵³.

⁴⁸ Tuicakademi İnternet Sayfası, <http://www.tuicakademi.org/vestfalya-antlasmasi/> (Erişim Tarihi: 31.05.2019).

⁴⁹ Ünal Erzen, a.g.e., s. 33.

⁵⁰ Ehne İnternet Sitesi, <https://ehne.fr/en/article/europe-europeans-and-world/organizing-international-system/concert-europe> (Erişim Tarihi: 31.05.2019).

⁵¹ Temel İskit, a.g.e., s. 260.

⁵² Barış Özdal ve Murat Jane, a.g.e., s. 225.

⁵³ Temel İskit, a.g.e., s. 260.

1.1.4.3 Zirve Diplomasisi

Ad Hoc olabileceği gibi düzenli bir şekilde de yürütülebilecek olan, devletlerin en üst kademesindeki yöneticilerinin bir araya geldiği zirve toplantılarında görülen diplomasi türüdür. Varoluşu oldukça eskiye dayanan zirve diplomasisinin aslında devleti kendi özel mülkü gibi gören hükümdarlar sebebiyle ortaya çıktığı tahmin edilmektedir. Elçilik uygulamasının kurumsallaşması ile uzaklaşılan zirve diplomasisi II. Dünya Savaşı'ndan sonra tekrar gündeme gelmiştir. Bu dönemde devlet başkanlarının doğrudan birbiri ile görüşerek yürüttükleri ilişkiler zirve diplomasisine örnek teşkil etmektedir. Churchill sayesinde yapılan görüşmeler zirve görüşmeleri ve bu görüşmelerde yürütülen diplomasi de zirve diplomasisi olarak anılmaya başlanmıştır. 20. yüzyılda da bu geleneğin bir devamı olarak devlet başkanlarının bir araya gelmesi “zirve toplantıları, görüşmeleri” olarak adlandırılmaktadır⁵⁴. Her ne kadar diplomasi 15. yüzyıl dan sonra kurumsallaşma sürecine girmiş olsa da zirve diplomasisi daima kullanılan bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Hükümdarların birebir görüşmelerinden, günümüzde devlet başkanlarının özel tarihlerde görüşmeler ayarlamasına kadar devlet zirvelerinin her aşamasında bu diplomasinin varlığından söz etmek mümkündür.

Zirve diplomasisini diplomatlar bazı noktalarda eleştirmektedir. Eski dönemlerde aşırı ihtişam içinde gerçekleştiğinden bu tarz görüşmelerin devletler için oldukça maliyetli olduğu eleştirilerden ilkidir⁵⁵. Eleştirilerden bir diğeri ise diplomatik ilişkilerin doğrudan devlet başkanı tarafından yürütülmesinin devlet başkanının uzmanlaşmadığı ve dolayısıyla çok bilgi sahibi olmadığı konularda geri dönüşü olmayan kararlara imza atmasını sağlayabileceği yönündedir. Devlet başkanı olmanın verdiği gurur da zirve görüşmesinde mantıklı karar almasını engelleyebilecektir⁵⁶. Ancak bu eleştirilere rağmen zirvelerin sahip olduğu prestij yadsınamayacak ölçüdedir ve çoğu müzakere için zirve diplomasisi kaçınılmaz bir son olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.1.4.4 Kamu Diplomasisi

Kamuoyunun etkilenmesini amaçlayan kamu diplomasisi, diplomasinin çehresini halka çevirmiş ve halkın gözünde olumlu imaj yaratma uğraşını diplomasinin gayelerine eklemiştir. Bu diplomasi türünün merkezine kamuoyunu almasından yola çıkılarak

⁵⁴ Temel İskit, a.g.e., ss. 282-283.

⁵⁵ Meltem Ünal Erzen, a.g.e., s.38.

⁵⁶ Temel İskit, a.g.e., s. 284.

kamuoyu diplomasisi olarak adlandırılması kavramı daraltacağından daha geniş bir ifade olan kamu diplomasisini kullanmak yerinde olacaktır⁵⁷. Çünkü kamu diplomasisi bir yandan hem sivil toplum üzerinde hem de birey bazında kanaat oluşturmaya yönelik politikaları içermekte, diğer yandan buna yönelik olarak icra edilen kültürel diplomasi, diaspora diplomasisi, din diplomasisi gibi diğer yeni diplomasi türlerini de kapsamaktadır. Diplomasiyi uygulayan ve diplomasinin uygulandığı kurumların değişimi sebebiyle klasik diplomasiden ayrılmakta olan kamu diplomasisinden ilk olarak Tufts Üniversitesi Hukuk ve Diplomasi Okulu Dekanı Edmund Gullion bahsetmiştir⁵⁸. Elbette kavramın uygulamaya geçmesi ve uluslararası ilişkilerde önemli bir sorun çözme anahtarı olarak dünya sahnesine çıkması 1990'ları bulmuştur⁵⁹.

Kamu diplomasisi hedef alınan ülke hakkında diplomasiyi uygulayan ülke ile ilgili olumlu imaj oluşturmaya amaçlar. Bazı yazarlar bunu bir uluslararası halkla ilişkiler süreci olarak görürken, bazıları ise diplomasinin el değiştirmiş hali olarak değerlendirmektedir. Devletin belirlediği kamu diplomasisi politikaları doğrultusunda ilgili aktörlerce halktan halka ilişkiler olarak da tanımlanan kamu diplomasisi odağına vatandaşlara doğrudan ulaşabileceği örgütleri ve bireyleri almakta; dolayısıyla kamuoyunu bir yumuşak güç unsuru haline getirmektedir⁶⁰. Bu örgütlenmeler sayesinde diplomatik ilişki kurulan devletin sadece yetkilileri değil, vatandaşları da ilişki şemasına dahil edilmektedir. Kamu diplomasisi bundan sonraki bölümde ayrıntılı olarak ele alınacağından bu başlıkta sadece kısaca değinmek yeterli olacaktır.

1.2 Kamu Diplomasisi

1.2.1 Kamu Diplomasisi ve İlişkili Diğer Kavramlar

Soğuk savaş sonrası tek güç egemenliğinin olduğu dönemde Uluslararası ilişkiler devletlerin egemenliğinden çıkmıştır. Artık “Kamu” da uluslararası sisteme dahil olmuş ve böylece devletler daha geniş kitleleri muhatap almak zorunda kalmıştır. Amerikalı diplomat Gullion tarafından ortaya atılan kamu diplomasisi, uluslararası aktörlerin,

⁵⁷ Muharrem Ekşi, Kamu Diplomasisi ve AK Parti Dönemi Türk Dış politikası, Siyasal Kitabevi, Ankara 2014, s. 59.

⁵⁸ Gaye Aslı Sancar, Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Halkla İlişkiler, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 2012, s.79.

⁵⁹ Mehmet Abdülkadir Varoğlu, Kamu Diplomasisinde Kavramsal ve Kuramsal Süreç, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2013.

⁶⁰ Nancy Snow and Philip M. Taylor (eds.), Routledge Handbook of Public Diplomacy, Routledge, Taylor & Francis Group, New York and London, 2009, s. 6; Ekşi, Kamu Diplomasisi ve Ak Parti Dönemi Türk Dış politikası, s. 65.

Uluslararası toplumu yönetmek girişimi olarak tanımlanmıştır. Böylece kamu diplomasisinin kapsamına klasik diplomasinin ötesindeki boyutlar, kamuoyu oluşturma, çıkar gruplarının diğer ülkelerle etkileşimi vs. gibi konular da girmektedir⁶¹.

Ana hedefi köklü ilişkiler inşa etmek olan kamu diplomasisinin diğer ülkeleri her yönden anlayarak, ülkeler hakkında oluşmuş olan doğru olmayan kanıları düzeltmek, ortak paydalar inşa etmek gibi de hedefleri vardır. Kamu diplomasisinde bir ülkenin reklamı diğer grup, toplum ve ülkeler için etkili iletişime geçmek adına önemlidir⁶². Çünkü ülkelerin itibarının olumlu inşası, 21. yüzyılın en önemli güvenlik konularından biri olmuştur. Ülkelerin meşruluğu ve geçerliliği bu olumlu inşayla beslenmek zorundadır⁶³. Son iki yüzyıldır Batı ülkelerinin yaşam için uygun coğrafyalar olduğu şeklindeki algı bunun kanıtlarından biridir.

Diğer taraftan kamu diplomasisi kavramının tanımlarındaki değişiklik, onun dinamik yapısından, zamanın ve şartların değişiminden kaynaklanmaktadır. Bu yüzden yumuşak güç, propaganda, algı yönetimi vs. gibi kavramlarla ilişkilendirilmektedir. Mesela Nye, kamu diplomasisini yumuşak gücün bir unsuru olarak görmekte, Soğuk savaşın gerçek galibi olarak belirtmekte; etkili bir kamu diplomasisinin propagandanın ötesinde olduğunu ve sadece halkla ilişkilerle yürütülemeyeceğini söylemektedir⁶⁴. Leonard, ise diğer toplumları anlamamanın bir aracı olduğunu söylediği kamu diplomasisinin, ülkenin namı ve olumlu imajı için çeşitli araçların kullanımına olanak sağlayan yanına vurgu yapmıştır⁶⁵. Tuch ise daha çok kamu diplomasisini, devletlerin kendi reklamlarını yapmasına imkan veren bir iletişim süreci olarak görmüştür⁶⁶.

Bütün bu tanımlar toparlanacak olursa; kamu diplomasisi, olumlu imaj yaratma ve bu imajı meşrulaştıracak bir söylem ve algı yönetimine başvurma süreci olarak açıklanmaktadır ve kamu diplomasisinin kaynakları da buna dahil edilmektedir.⁶⁷ Kamu diplomasisinin tam olarak anlaşılması, ilişkili olduğu kavramların açıklanması ile

⁶¹ Nicholas J. Cull, *Public Diplomacy: Lessons from the Past*. Los Angeles: Figueroa Press, 2009, s. 12 <http://uscpublicdiplomacy.org/sites/uscpublicdiplomacy.org/files/legacy/publications/perspectives/CPDPerspectivesLessons.pdf> (Erişim Tarihi: 17.08.2017).

⁶² Mark Leonard, vd., *Public Diplomacy*. The Foreign Policy Centre, 2002, s. 8.

⁶³ Bekir Aydoğan ve Hakan Aydın, *Güç Kavramı, Kamu Diplomasisi ve Güvenlik*, Ekopolitik, İstanbul 2011, s. 50.

⁶⁴ Joseph Nye, *Public Diplomacy and Soft Power*. The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 616(1), 2008, s. 101.

⁶⁵ Mark Leonard vd., *Public Diplomacy*, ss. 8-9.

⁶⁶ Hans N. Tuch, *Communicating With the World: U.S. Public Diplomacy Overseas*. St.Martins Press, New York 1990, s. 3.

⁶⁷ Bekir Aydoğan ve Hakan Aydın, a.g.e., s. 48.

mümkündür. Böylece Kamu diplomasisinin farkları ve ne olup ne olmadığı daha belirgin olarak ortaya konulmuş olacaktır.

Bu bağlamda denilebilir ki uluslararası halkla ilişkiler, yumuşak güç, propaganda gibi kavramlar kamu diplomasisini bütünlemektedir. Bu kavramlardan ilki olan uluslararası halkla ilişkilerdeki iki yönden birisi bütün halkla ilişkiler tanımlarında olduğu gibi çift yönlü olan özelliğidir. Bu inşada mesajı alan veren ve mesajı alanın etkilendiği bir süreç söz konusudur. Uluslararası halkla ilişkiler, çok uluslu bir örgüt veya uluslararası bir kuruluşun, ilgili ülkede bulunan faaliyetlerinin olumlu bir çevre oluşturma hedefini güden ve örgütün ilgiliülkedeki ev sahibi halkın çıkarlarına zarar vermeden politikalarına ulaşmasını kolaylaştıran planlı iletişim aktiviteleri olarak tanımlanmaktadır⁶⁸. Yani tanımdan da anlaşılacağı üzere uluslararası halkla ilişkilerde hedef kitle doğrudan başka bir ülke halkıdır. Bu yüzden küreselleşmenin de etkisiyle STK'lar ve uluslararası örgütler, uluslararası halkla ilişkileri böyle bir iletişim için kullanmakta ve bunun araçlarına ihtiyaç duymaktadırlar. Çok uluslu şirketlerin uluslararası anlamda kriz yönetme becerileri ve iletişim stratejileri ile uluslararası kamuoyunda algı yönetimi ve bunun sonucunda fayda sağlama amacı uluslararası halkla ilişkilerin boyutları arasında yer alır. Hükümetler, uluslararası örgütlenmeler, sivil toplum kuruluşları uluslararası halkla ilişkilerin ana aktörleridir. Hedef yapı ise diğer ülke vatandaşlarıdır. Kültürlerarası olması yönüyle de sürekli altı çizilen uluslararası halkla ilişkiler, klasik halkla ilişkilerin küçük bir kümede yaptığı imaj ve algı yönetimini çok daha büyük bir kitleye uygulamaktadır.

Kamu diplomasisi ile ilişkili bir başka kavram olarak propaganda, toplu tutumların yönlendirilmesi anlamına gelmektedir⁶⁹. Kamuoyunda olumlu ya da olumsuz etki oluşturailecek olan propaganda, tutumları etkilemeye çalışırken kullandığı araçlara bağlı olarak siyah, gri ve beyaz olarak sınıflandırılmaktadır⁷⁰. Bu araçlar kullanıldığı kaynağın açıklık ya da kapalılığına göre tanımlanmıştır. Örneğin beyaz propaganda da kaynak resmi, güvenilir, açık olduğu için bu şekilde adlandırılmıştır. Gri propaganda da kaynak belirsizdir ve kara propagandada ise kaynak son derece gizlidir hatta kaynak şaşırtması bile yapılabilir⁷¹. Bu yüzden propagandanın, pejoratif (olumsuz) manada algılanması yanlış

⁶⁸ Ralph Tench, ve Liz Yeomans, Exploring Public Relations. Prentice Hall, İngiltere 2006, s. 115.

⁶⁹ Harold D. Lasswell, The Theory of Political Propaganda. The American Political Science Review, 21(3), 1927, s. 627.

⁷⁰ Geof R. Berridge ve Alan James, A Dictionary of Diplomacy, Palgrave Macmillan, New York 2003, s. 215.

⁷¹ Alaeddin Asna, Public Relations Temel Bilgiler, Der Yayınları, İstanbul 1998, s. 24.

bilgilerin varlığının yanında kara propaganda kaynaklıdır. Oysaki propagandanın doğru bilgiler ve belli kaynaklar üzerinden yapılması da mümkündür bu bağlamda beyaz propaganda ile kamu diplomasisi arasında bağlantı kurmak doğru olur.

Diğer taraftan kültürel diplomasi, dış politikada önemli bir unsur olan stratejik çıkarların yanında kültürel unsurların da önemine odaklanmaktadır. Aynı zamanda diğer toplumlar üzerinde olumlu bir imaj bırakmak amacıyla iletişimi artırmaya önem vermektedir. Dini diplomasi uluslararası ilişkilerin oluşumunda, şekillenmesinde önemli bir yapı olarak gördüğü din boyutunu diplomasiye dahil etmektedir. Nitekim Huntington ortaya attığı “medeniyetler çatışması” tezi ile işaret edilen din eksenli mücadelede bu durum konu edilmektedir⁷². Bu bağlamda kamu diplomasisini ele alacak her yaklaşım, onunla ilgili tüm boyutları hesaba katmak zorundadır. Kamu diplomasisinin ilişki içinde olduğu her kavram yani onun kapsamı bunu gerekli kılmaktadır.

1.2.2 Kamu Diplomasisi Aktörleri

Kamu diplomasisinin klasik diplomasiden farkı, devlet yetkililerine bağlı bir ilişki türü olmasından ziyade farklı toplumlar üzerindeki imaja odaklanan bir ilişkiyi hedef almasıdır. Dolayısıyla aktörler de farklılaşmaktadır. Bu yüzden uygulama alanında da farklılıklar gösteren Kamu Diplomasisinin araçları da değişmekte ve politikalar daha çok imaja ve itibara yönelik olduğu için Kamu Diplomasisinin bu araçları birer aktör haline gelmektedir.

Hedef ülkenin kültür, dil, din ve yerel değerlerine ait politikalarına yönelik ve yumuşak güç unsurları kullanılarak icra edilen kamu diplomasisi, profesyonel hareket etmeyi gerekli kılmaktadır. Bu şekilde incelikli ve profesyonel hareket tarzı, doğal olarak devlet kurumlarından farklı kurumlar tarafından üstlenilmektedir. Bu kurumlar devletlerce desteklenmekte, bazı politikaların oluşturulması ve paylaştırılması aşaması, ülke örneklerinde de görüldüğü gibi, Dışişleri Bakanlıklarının yapısında var olan kuruluşlar vasıtası ile gerçekleşmektedir. Fakat kamu diplomasisi politikalarının icrasının, oluşum safhasından farklı olarak devlet görevlileri dışındaki figürler tarafından üstlendiği görülmektedir⁷³.

Bu şekildeki aktörlerin başında STK’lar gelmektedir. Sahip oldukları güvenilirlik, uzmanlık gibi özelliklerle STK’lar diğer ülkelerdeki insanlarla verimli ilişkiler kurmasını

⁷² Muharrem Ekşi, a.g.e., ss. 129-135.

⁷³ Kamu Diplomasisi İnternet Sitesi, <http://www.kamudiplomasisi.org> (Erişim Tarihi:20.05.2019).

kolaylaştıracak hususlara sahiptir. Environics Uluslararası Küresel Sorunlar tarafından G20 ülkelerinde yapılan araştırmada, STK'ların devletlere kıyasla daha yüksek bir güvenilirliğe sahip olduğunun ortaya çıkması, sivil toplum kuruluşları (STK)'ların kamu diplomasisindeki yerini göstermektedir. Araştırmaya göre her bir G20 ülkesinde 1000 kişiye yapılmış olan anketlerde, katılanların %65'inin sivil toplum kuruluşlarına olan güveni çok daha fazladır⁷⁴. Sivil toplum kuruluşlarının sosyolojik boyutu, toplumun içinden doğmuş olması, bireylere, hükümetlerden daha yakın olabilecekleri şeklinde bir algı yaratmaktadır. Bu durum STK'lara, hükümetlere karşı toplum nezdinde olumlu bir imaj kazandırmaktadır.

Yine üniversiteler, küresel işletmeler ve uluslararası kulüpler bu aktörler arasında yer alır. Bu kurumlar kültürel açıdan etkileşimi sağlayacak bir çeşitliliğe sahiptir. Uluslararası anlaşmalarla kurulan üniversiteler, çok uluslu küresel işletmeler, yine farklı ülke vatandaşlarını ortak noktada buluşturan kulüpler özellikle kültürel alışverişi de destekleyeceğinden, kamuoyunda ülkeler hakkında bir intiba uyandırabilecek önemli ortamlar yaratmaktadır. Özel sektör ve küresel işletmelerin uluslararası ilişkilerde devletler seviyesinde söz sahibi olmaya başlamaları, kamu diplomasisi alanında da işbirliğini gerekli kılmıştır⁷⁵. Örneğin üniversiteler, değişim programları ve akademik faaliyetleri ile kamu diplomasisi adına önemli roller üstlenmektedir. Değişim programlarını, bazı riskler barındırsa da dış politikayla işbirliği içinde olumlu sonuçlar yaratabileceğini ifade eden Scott-Smith bu programları insan faktörüne sahip olan borsa gibi görmüştür⁷⁶. Kültürel iletişimi sağlayan değişim programları bu sebeple kültürel diplomasi içinde değerlendirilir.

Kamu Diplomasisi alanında önemli bir rolü de küresel şirketler üstlenmektedir. Ulusal-markalama bunun önemli araçlarından birisi olarak kabul edilmektedir. Ulusların ilişki ve rekabet içinde oldukları en önemli üç alan olarak sıralanan marka ihracatı, yabancı yatırım ve turizm için düşünüldüğünde bu alanlarda kazanan veya kaybeden olmanın, başarılı bir ulus-markalamadan geçtiği görülmektedir. Almanya'nın otomobil markaları ile, Amerikanın Coca-Cola ve Mc Donalds'la, Fransa'nın Louis Vuitton'la anılması bunun en

⁷⁴ Mark Leonard vd., a.g.e, ss. 55-56.

⁷⁵ Gaye Aslı Sancar, a.g.e., s. 102.

⁷⁶ Scott-Smith Giles, "Mapping the Undefinable: Some Thoughts on the Relevance of Exchange Programs within International Relations Theory", The Annals of American Academy of Political and Social Science, 616(10), 2008, ss. 50-56.

iyi örneklerinden bazılarıdır⁷⁷. Küresel firmalar bulundukları ülkelerde kendi ülkeleri adına birer kamu diplomasisi aktörü haline gelmektedirler. Renault'un İspanya ve Portekiz'de fabrikaya sahip olması da bunun için iyi bir örnektir. Fakat bazı toplumlar da bu durum geleneksel turizmle olmaktadır. Örneğin, Yeni Zelanda gelirinin en büyük kısmını geleneksel turizmden karşılamaktadır. Bunun ortaya çıkardığı markalaşma sayesinde sağlanacak getirinin yanında diğer riskler önemsenmemektedir⁷⁸.

Devlet üstü kuruluşlar da yumuşak gücün en önemli aktörleri arasında yer alır. Bunlardan birisi olan Avrupa Birliğine, Amerikanın da arasında olduğu pek çok devletin sempati duyması, başarılı bir kamu diplomasisi aktörü olduklarını kanıtlamaktadır⁷⁹. Çünkü doğal olarak kuruluş üyelerinin bu kuruluşun politikalarına da yön vermesi söz konusudur⁸⁰. Üyenin gücünün bu durumda önemli etkisi söz konusudur lakin etki bırakıldığı zaman etki bırakan ülkenin politikalarının devlet üstü bir noktaya taşınması söz konusudur ki bu da o ülkenin kamu diplomasisi açısından önemli bir yarar demektir.

Diğer taraftan Nye'nin kamu diplomasisinin önemli ve krizlerle başa çıkma aracı olarak gördüğü medyanın da önemi büyüktür⁸¹. Ulaşabildiği her evi etkileme oranının yüksekliği dikkate alındığında kamu diplomasisi açısından ne kadar hayati önemde olduğu daha iyi anlaşılabilecektir. Günümüzde herhangi bir mesajın iletilmek istendiğinde, medya bunun için vazgeçilmez bir araç olmuştur.

Kamu diplomasisi faaliyetlerinde bilinçli ya da bilinçsiz görevler üstlendikleri için kamu diplomasisinin her aktörünü bir diplomat olarak tanımlamak yerinde olur. Kamu diplomasisinin yürütülmesinde devlet dışı oluşum ve aktörler hayati önem arzemesinin yanında, hedefin, vizyonun ve koordinasyonun devlet organları, dışişleri bakanlıklarınca organize edilmesi verimlilik, kontrol açısından önemlidir.

1.2.3 Kamu Diplomasisinin Boyutları

Nielsen'e göre kamu diplomasisi faaliyetleri genelde reaktif (haber yönetimi), proaktif (stratejik iletişim) ve ilişki inşa etme şeklinde üçe ayrılabilir ve siyasi/askeri,

⁷⁷ Kamu Diplomasisi İnternet Sitesi, <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf> (Erişim Tarihi:20.05.2019).

⁷⁸ Wally Olins, Making A National Brand, Palgrave Macmillian, New York 2005, s. 173.

⁷⁹ Joseph Nye, Yumuşak Güç.

⁸⁰ Gaye Aslı Sancar, a.g.e., s. 107.

⁸¹ Joseph Nye, Public Diplomacy and Soft Power, The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 616(1), s. 101.

ekonomik, toplumsal/ kültürel veya bu maddelerin değişik bir birleşimine yönltilerilr⁸². Zamanı esas alan Reaktif boyutta merkeze haber yönetimi alınır ve hükümeti değişik yönlerde etkileyen olaylarla ilgili resmi fikrinin yayılması için zamanın etkili kullanıldığı çok kısa dönemli bir strateji uygulanır. Orta vadeli bir süreci temsil eden Proaktif boyutta ise hükümetin dışarıya ulaştırmak istediğı belirli bir mesaja ilişkin olumlu algı yaratmak hedeflenir. Uzun dönemli süreç ise ilişki inşa etme sürecidir ve yabancı toplum ve ülkelerle ilişki kurma, ilişkiyi sürdürme ve ilişkinin geliştirmesi hedefi ile yapılır. Bu süreç diğerlerine biraz daha fazla zaman alacaktır⁸³. Bu üç farklı boyut farklı yetenekleri ve kurumsal kültürleri de kapsamaktadır. Reaktif boyutta esnek, tepkisel ve hükümet mekanizmasına bağlı olmak vardır. Proaktif iletişimde gelişmiş iletişim tekniklerine, stratejik planlamaya, bütçeye, kaynaklara ve imaj oluşturabilmek amacıyla organizasyon düzenleyebilmek için uzmanlara sahip olmak önemlidir. İlişki kurma sürecinde ise güvene dayalı bir iletişim kurmak ve tarafsız ve güvenli çevre oluşturmak, bu boyutların kamu diplomasisi için sağlayacağı fayda açısından önemli gerekliliklerdendir⁸⁴.

Leonard ise kamu diplomasisi faaliyetlerini; “Stratejik amaçlarımızla haberlere verilen tepki arasındaki uyum kurmak, organizasyon ve aktiviteleri kullanarak algı yaratmak ve haber gündemi oluşturmak, bize ait değer ve varlıkları markalaştırmak ve diğer ülkeleri öğrenme amacıyla uzun süreli ilişkilere önem vermek” şeklinde üç boyutta ele almıştır⁸⁵.

1.2.3.1 Reaktif Boyut

Hızlı tepki stratejisi demek olan Kamu diplomasisinin bu boyutu, herhangi bir toplumu yöneten iktidar hakkında küresel ortamda meydana gelen bir olay için iktidarın resmi olarak halka bilgi vermesi ve halkı aydınlatması bakımından son derece gereklidir⁸⁶. Amerikalı diplomat Cristopher Ross Reaktif boyutu şu şekilde ortaya koymuştur:

Ben kamu diplomasisini geleneksel diplomasinin kamusal yüzü olarak görmekteyim. Geleneksel diplomasi yabancı hükümetlerle yapılan özel anlaşmalar vasıtasıyla Amerikan menfaatlerini koruma arayışındadır. Kamu diplomasisi geleneksel diplomasiyi topluluklar ya da elitlerden

⁸² Jens Nielsen, “The New Era of Diplomacy: The Effects of Public Diplomacy, Nation Branding and Cultural Diplomacy, Lap Lambert Academic Publishing, 2011.

⁸³ Jens Nielsen, a.g.e., s. 16.

⁸⁴ Mark Leonard, a.g.e., s.11.

⁸⁵ Mark Leonard, a.g.e., ss. 11-12.

⁸⁶Jens Nielsen, a.g.e., s.16.

*oluşan sivil gruplara hitap ederek desteklemeyi amaçlar, Kamu diplomasisi ile işbirliği halinde ve ona paralel olarak çalışmaktadır*⁸⁷.

Reaktif boyutta, yerli ya da yabancı farklı hedef kitleleri için haber üretmenin zorlaşması nedeniyle giderek bir karmaşıklaşma yaşandığını söylemek mümkündür. ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell bu durumu şöyle ifade etmiştir:

*Çöl Fırtınası sırasında bu 7/24 olayını, en azından benim düşüncem, ilk kez görmekteydik. Personelimin tamamına şunu söyledim: ‘Televizyona çıktığımızda tüm dünya ile aynı anda iletişimdayken beş tür seyirciye seslendiğimizi unutmayın.’ Birincisi soruları soran gazeteciler önemli kitle. İkinci seyirci; Amerikalılar. Üçüncü seyirci konuyla ilgilenen 170 başkent. Dördüncü olarak düşmanınızla konuşuyorsunuz. Bu bilinmesi gereken tek bir durum ki, düşmanınız sizin niyetlerinizin en açık belirtisini siz mesajı verirken görmektedir. Ve beşinci olarak hayatları risk altında olan birliklere hitap ediyordunuz*⁸⁸.

Farklı hedef kitlelere hitap etmesi sebebiyle Reaktif Boyut, hem yerli medyanın hem de uluslararası medyanın etkili olarak kullanımı gerektirir. Bu bakımdan yerel medyaya destek sağlanması ve onun güçlendirilmesi, hedef kitleyi etkileme adına önemli olmaktadır⁸⁹.

1.2.3.2 Proaktif (Stratejik) Boyut

Strateji kavramı Gregory’e göre , “nasıl” sorusuyla ilişkili olan kavramdır. Dolayısıyla strateji amaçlara ulaşmak için bunları hangi araçlarla ve o araçlar ne şekilde kullanılarak elde edileceği üzerinde odaklanır. Strateji de kullanılan birçok stratejik araç vardır. İşte bunlardan bir tanesi de ikna edici, işbirlikçi ve zorlayıcı özelliklere sahip olarak kullanılan Kamu Diplomasisidir⁹⁰.

Nielsen’e göre kamu diplomasisinin orta vadeli stratejisi demek olan stratejik iletişim de organizasyonlar ve reklam kampanyaları yoluyla gündem yaratma ve üst yapı alanlarında (politika, ekonomi, kültür) ilişkileri geliştirme amaçlanabilir. Proaktif boyutun Reaktif boyuttan farkı, aktörlerin dışarıya iletecekleri mesajları daha uzun bir planlama

⁸⁷ Christopher Ross, “Public Diplomacy Come of Age”, The Washington Quarterly, 2002, 25(2), ss.75-83.

⁸⁸ Mark Leonard, a.g.e., ss.12-13.

⁸⁹ Mark Leonard, a.g.e., s.11.

⁹⁰ Bruce Gregory, Public Diplomacy and Strategic Communication: Cultures, Firewalls, and Imported Norms, Prepared for presentation at the American Political Science Association, 2005, s. 7.

süreci ve düşünme olanağı olması ve mesajları ve imajlarıyla etkisinde bırakacakları insanları ve organizasyonları daha kolay bir şekilde hedef alabilmeleridir⁹¹. Tüm bunlar dikkatle incelendiğinde stratejik iletişimin, ulaşılmak istenen etkiyi elde etmek amacıyla aktivitelerin, imajların ve sözlerin eş güdümlü olarak sürece dahil etmek ve planlamak şeklinde tanımlanması mümkündür⁹².

1.2.3.3 Münasebet İnşa Etme

Kamu diplomasisinin en uzun süreçli boyutu ise münasebet inşa etmektir. Bir ülkenin kendi imajını olumlu hale getirmek için birçok faaliyetin uzun bir süreçte organize bir şekilde yürütülmesiyle gerçekleşen sürecin adına edilmesine “münasebet inşa etme” adı verilir⁹³.

İlişki inşa etme amacıyla icra edilen programlar yıllara yayılır ve bu şekilde hedef ülkenin insanları için bu programları icra eden ülkeler hakkında deruni bir bakış açısı kazandırmak hedeflenir⁹⁴. Eğitim, burs, konferans, ülke değişimi, seminer, gerçek ve sanal iletişim ağları, medya kanalları istenilen amaç ve hedefe dönük uzun vadede tamamlanan faaliyetlerdendir. Politikacılar, iş adamları, kültürel girişimciler veya akademisyenler arasında oluşan ilişkileri kolaylaştıran bir rolde bulunan bu yaklaşımda hükümet politikaları ikinci planda kalabilir⁹⁵.

Fakat münasebet inşa etme, Reaktif ve Proaktif boyuttan çok farklıdır⁹⁶. Münasebet inşa etmede başarı taraflar arasında ilişki kurulması sırasında karşılıklı etkileşim ve samimiyet önemli iki husustur. Sonuç olarak bu süreçte tarafların olumlu yanlarını ortaya koyduğu kadar olumsuz yanlarından da bahsedebilmesi önemlidir.

1.2.4 Kamu Diplomasisi Modelleri

Kamu diplomasisi için araçsal, yöntemsel ve zamansal olarak farklılıkları ele alarak üretilen bazı modellere bakacak olursak; öncelikle karşımıza Deibel ve Roberts tarafından 1976’da, ardından Malone tarafından 1988’de yapılan kategorizasyon “siyasal bilgilendirme (ikna)” ve “kültürel iletişim (karşılıklı anlayış)” modellemesi çıkmaktadır. Buna göre; siyasal bilgilendirme uygun kısa vade açıklamaları ve hükümetlerin kendi

⁹¹ Jens Nielsen, a.g.e., s.17.

⁹² Paul Carnish, vd., (2011),

http://www.capmembers.com/media/cms/Chapter_16_Web_A31AD878B62C6.pdf , s. 136.

⁹³ Vedat Demir, Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç, Beta Yayınları, İstanbul 2012, s. 92.

⁹⁴ Jens Nielsen, a.g.e., s. 18.

⁹⁵ Mark Leonard, a.g.e. , s. 18.

⁹⁶Mark Leonard, a.g.e., s.s.18-19.

davranışlarını açıklamalarını amaçlamaktadır. Kültürel iletişim ise uzun vadede toplulukların tutumlarına yönelik olarak kategorize edilen bu modelde katı yaklaşımlı okul siyasal bilgilendirmenin kısa vadede hızlı medya araçları ile gerçekleştirilmesi, bunun için ikna yöntemlerinin radyo, televizyon gibi araçlarla yapılmasını öngörmektedir. Kültürel iletişimi odak noktasına alan esnek yaklaşımlı okul ise uzun vadede değişim programları gibi araçlarla sağlanan bir kamu diplomasisi modeli olarak karşımıza çıkmaktadır⁹⁷.

Alman yazar Peisert tarafından geliştirilmiş model ise kültürel iletişim modelidir. Peisert'in ilk modeli değişim ve işbirliği tarafların eşit haklara sahip olmasını gerektirir. Çünkü iki taraf da bilimsel, sosyal ve kültürel problemlerin çözümüne ancak bu şekilde dahil olabilecektir. Bu model uluslararası burs ve ziyaret programları, araştırma projelerine katılım gibi değişim ve işbirliği aktiviteleri ile gerçekleştirilir. Kültürünü tek yönlü olarak dışa aktarma olan ve içinde yapısal dengesizlikler barındıran Peisert'in ikinci modelinde ise dış politikaya yakın bütün stratejik faaliyetlerin tasarımını sağlayan merkezi bir kurum bulunmaktadır. Bu kurumun tipik bir örneği olarak yurtdışı dil okulları ağı verilmektedir. Üçüncü model olan bilgi edinme ise kendi ülkesi için dışarıda kültürel kurumlar aracılığıyla sempati yaratmaya odaklanır. Son olarak kendini tarif etme modeli ile Peisert ülkesini yurtdışında bilinçli olarak tasarlanmış özel görsellerle anlatmayı amaçlamaktadır⁹⁸. Bu modeller kültürel iletişimin ideal tipleri olarak sıralanmaktadır. Nitekim Grunig ve Hunt da Peisert'in bu dörtlü modeline benzer bir model ortaya koymuştur. Kültürünü tek yönlü olarak dışa aktarma ile pressagentry/Publicity, kendini tarif etme ile kamunun bilgilendirilmesi, bilgi edinme ile asimetrik iki yol ve son olarak değişim ve işbirliği ise simetrik iki yol modeline karşılık gelmektedir. Freitag da Grunig ve Hunt'dan esinlenerek halkla ilişkilere ilişkin bazı modelleri kamu diplomasisine uyarlamıştır⁹⁹.

Zaman aralıkları ile kamu diplomasisi modellemesine gidenlere bakıldığında ise benzer modelleme yapan iki grup görülmektedir. Alexander George ve Mark Leonard ile ekibi birbirine benzer bir modelleme yaparak kamu diplomasisini uygulandığı süreyi baz alarak kategorize etmişlerdir. Mark Leonard ve ekibi haber yönetimi, stratejik iletişim ve ilişki inşa etme deneyimi olarak kamu diplomasisini üç boyutta sunmuşlardır. Haber yönetimi birkaç gün ya da saatlik; önleyici iletişim ve algı değişimi aktiviteleri birkaç

⁹⁷ Gaye Aslı Sancar, a.g.e. , s. 147.

⁹⁸ Benno H. Signitzer ve Timoty Coombs, "Public Relations and Public Diplomacy: Conceptual Covergences", Public Relations Review, 18 (2), 1992, ss. 143-144.

⁹⁹ Gaye Aslı Sancar, a.g.e., s. 162.

haftalık ve son olarak ilişki inşa etme girişimleri ise yıllık değerlendirilmektedir. Bu modelde yer alan haber yönetimi esnek, reaktif ve hükümete bağlı yapılara ihtiyaç duymaktadır. Önleyici iletişim gelişmiş iletişim yeteneği, stratejik planlama, bütçeleme gibi hususların altını çizmekte ve ilişki inşa etme yüksek düzeyde güveni barındıran tarafsız bir çevreye bağlı olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁰⁰. Alexander George da, Leonard ve ekibinin kategorizasyonuna paralel olarak kamu diplomasisi modelini acil, ara ve uzun dönem kamu diplomasisi olarak kurmaktadır¹⁰¹. Zaman dilimini göz önünde bulunduran bir başka düşünür de J. Robert Kelley'dir. O da kısa dönem kamu diplomasisi aktivitelerini bilgilendirme, uzun dönem kamu diplomasisi aktivitelerini ise etkileme ve dahil olma olarak modeline dahil eder. Özellikle kriz dönemleri ile kısa dönem aktivitelerinde bilgi yönetimini içeren bilgilendirme ve uluslararası alanda bütün kurumlarda güven içinde ilişki inşasını temel alan dahil etme/olma şeffaf iletişim biçimi ile duruma göre reaktif ya da proaktif olabilmektedir. Hedef kitlenin tutumunu etkileme ise propagandacı bir iletişim biçimini kabul etmekte ve proaktif olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁰².

Eytan Gilboa ise üç farklı kamu diplomasisi modeli sunmaktadır. Temel soğuk savaş modeli, devlet dışı uluslararası model ve iç halkla ilişkiler olarak başlıklandığı modelleri, önemli aktörler, önderler, amaçlar, medya tipleri ve anlam ve teknik gibi beş farklı değişkene dayandırarak oluşturmuştur. İlk modelde kamu diplomasisi soğuk savaş döneminde devletlerin yabancı topluluklarda uzun vadeli sonuçlar elde etmek için kullanılmaktadır. Örneğin kitle iletişim araçlarından radyolar bu modelin önemli araçlarındandır. Uluslararası ilişkilerde sivil toplum gibi ortaya çıkan yeni aktörler soğuk savaş modelinde revizyonu gerektirmiş ve bir diğer modelin oluşumu için zemin hazırlanmıştır. Bu bağlamda devlet dışı ulus aşırı model, ulusal sınırların ötesinde sivil toplum kuruluşlarının ve grupların kamu diplomasisi aktivitelerinin incelenmesi için tasarlanmıştır. Modelde küresel haberler, ağlar ve medya kullanılarak olaylar çözümlenmeye çalışılır. Son model olan iç halkla ilişkiler modeli ise temel soğuk savaş modelinden farklı olarak kamu diplomasisinde halkla ilişkiler firmalarını, hatta hedef ülkelerde lobi faaliyetlerini bile amaca ulaşmak için kullanır¹⁰³.

¹⁰⁰ Mark Leonard vd., a.g.e., s. 11.

¹⁰¹ Gaye Aslı Sancar, a.g.e., s. 156.

¹⁰² John Robert Kelley, "Between 'Take-offs' and 'Crash Landing': Situational Aspects of Public Diplomacy", Routledge Handbook of Public Diplomacy, (Ed.: Nancy Snow and Philip M. Taylor), Routledge, New York 2009, ss. 73-80.

¹⁰³ Eytan Gilboa, "Searching for a Theory of Public Diplomacy" The Annals of The American Academy of Political and Social Science, 616, March 2008, ss. 59-60.

Yurttaş diplomasisini açıklayan Sherry Mueller de Amerikan kamu diplomasisinin temel bileşeni olarak yurttaş diplomasisi modelini öne sürmektedir. “Her seferinde bir el sıkışma” olarak tanımlanan modelin konsepti Amerikan dış ilişkilerini biçimlendirmede bireye görev yüklemektedir. Yurttaş diplomatlar genellikle gayri resmi temsilci sayılmakta ve uluslararası değişim programları ile Amerika’da bulunan katılımcılarla etkileşime girmektedir. Mueller’e göre yurttaş diplomasisi doğrudan kişisel ilişki üzerine kurulduğundan bu yöntemle kurulan diyalog Amerikan kamu diplomasisinin mihenk taşlarından sayılmaktadır¹⁰⁴.

Son olarak Rhonda Zaharna’nın kamu diplomasisi girişimlerini eşleştirdiği modellemesine bakmak gerekmektedir. Kamu diplomasisinde planlı birçok çalışma ile propagandanın nasıl milleti yapılandırma aşamasına gelebildiğini sorgulayarak modellemesine başlayan Zaharna, ilişkileri enformasyonel ve ilişkisel çerçevede ele almaktadır. Bilgi transferini propaganda gibi araçlarla sağlayan ve iletilmesi amaçlanan mesajları bu yolla ileten kamu diplomasisi modeli enformasyonel çerçeve başlığında, sosyal yapıların veya toplulukların inşası ile amaca ulaşmaya çalışan kamu diplomasisi modeli ise ilişkisel çerçevede incelenmektedir. Enformasyonel modelde mesaj stratejileri başat rol oynamaktadır. “Mesajımız ne ve bu mesajı nasıl alıyorum” gibi temel sorular ilk model için büyük önem arz etmektedir. Ulus-markalama, propaganda, medya ilişkileri ve uluslararası radyo yayınları enformasyonel modelde yer almaktadır. İkinci modelde ise ilişki kurma ve bu ilişkileri kontrol etme stratejilerinin altı çizilmektedir¹⁰⁵.

Yapılan bu modellemeler kamu diplomasisinin alt kategorizasyonlarının da mümkün olduğunu kanıtlamakta ve ülkelerin politikalarını oluştururken göz önünde bulundurabileceği dayanaklar yaratmaktadır. Kavramın zenginleşmesine büyük katkıda bulunan modellemelerin incelenmesinin ardından teoremin uygulamaya nasıl yansıdığını görmek adına bazı ülke uygulamalarına bakmak gerekmektedir.

1.2.5 Dünya’da Kamu Diplomasisi Uygulama Örnekleri

Ükelere göre farklılaşan kamu diplomasisi örnek ve uygulamalarını daha iyi algılamak için bölgelerinde yumuşak güç unsurlarını kullanan ve dünyadaki jeopolitik konumlarını değerlendiren bazı ülkeleri incelemek gerekmektedir. Çünkü iletişimin

¹⁰⁴ Sherry Mueller, *The Nexus of U.S. Public Diplomacy and Citizen Diplomacy*, (Ed.: Nancy Snow; Philip M. Taylor), *Handbook of Public Diplomacy* Routledge Publisher, New York 2009, s. 102.

¹⁰⁵ Rhonda Zaharna, *Mapping out a Spectrum of Public Diplomacy Initiatives*. (Der.: Nancy Snow, Philip M. Taylor), *Handbook of Public Diplomacy*, Routledge Publisher, New York 2009, ss.86-100.

önemini anlamış büyük veya küçük ölçekli hemen hemen bütün ülkeler bir şekilde kamu diplomasisini de uluslararası ilişkilerine eklemiştir. Ancak çalışmada Türkiye özelinde kamu diplomasisi odak noktasına alındığından, ülkelerin tamamını incelemek yerine bu başlıkta bugün bölgelerinde bir “güç” olarak anılan ülkelerin kamu diplomasisi uygulamalarına bakılacaktır. Bölgesinde bir güç olma isteği taşıyan ve politikalarını bu yönde revize etmeye çalışan Türkiye’nin kamu diplomasisi uygulamalarını değerlendirmek açısından ele alınan ülkelerin kamu diplomasisi politikaları özel önem taşımaktadır.

1.2.5.1 ABD

İlk olarak Amerika kıtasına bakacak olursak; bu bölgede karşımıza kamu diplomasisi kavramını ihraç eden ülke olarak Amerika Birleşik Devletleri çıkmaktadır. Birinci Dünya Savaşı’nın sonucuna damga vuran ve İkinci Dünya Savaşı’nın bitiminde Avrupalı devletlerin zımni olarak kabul ettiği rakip Amerika Birleşik Devletleri, dünya üzerinde “süper güç” olarak anılmaya giden yolun nelerden geçtiğini çok iyi bilen bir ülkedir. Bu iki büyük dünya savaşı ile kamu diplomasisinin “Savaş dönemi” olarak adlandırılan ilk aşamasını atlatan Amerika, bunun ardından kamu diplomasisi adına üç aşama daha geçirmiştir. Bu aşamalar; Soğuk savaş dönemi için “anti-propaganda aşaması”, Soğuk Savaş sonrasında 11 Eylül’e kadar “barış aşaması” ve 11 Eylül’den bugüne “terör aşaması” olarak adlandırılmaktadır¹⁰⁶. İşte bu dört aşamada kendisini kanıtlamış olan kamu diplomasisi, Amerika’nın kendisi için kriz yaratabilecek hemen hemen her konudan nasıl yara almadan ya da en az yarayla sıyrılabilirdiğini açıklarken ısrarla altını çizdiği kavramlardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Amerika, yumuşak güç unsurlarını özenle kullanarak başarılı bir kamu diplomasisi yürütmesi sebebiyle bugün pek çok ülkeye örnek teşkil etmektedir. Mazisi 1950’lerden Soğuk Savaş bitimine kadar Amerika’nın imajını geliştirme çalışmalarını yürüten Birleşik Devletler Enformasyon Ajansı’na dayanan kamu diplomasisi faaliyetlerini bugün yürüten resmi kuruluş ise Kamu Diplomasisi ve Kamu İşleri Müsteşarlığı’dır¹⁰⁷. Dışişleri Bakanlığı’na bağlı olan bu müsteşarlığın resmi misyonu “Amerika Birleşik Devletleri’nin dış politika maksat ve hedeflerini desteklemek, milli menfaatlerini yükseltmek, milli güvenliği artırmak ve harici kamuoylarına nüfuz etmek ve bilgilendirmek suretiyle

¹⁰⁶ Fitzpatrick, Kathy R., *The Future of U.S. Public Diplomacy: An Uncertain Fate*, Brill, Leiden, Boston 2010.

¹⁰⁷Emine Akçadağ, “*Dünya’da ve Türkiye’de Kamu Diplomasisi*”, <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf>, s. 5 (Erişim Tarihi: 11.08.2017).

Amerika Birleşik Devletleri hükümeti ve halkıyla dünyanın diğer halkları arasındaki ilişkileri güçlendirmek” olarak belirtilmektedir¹⁰⁸. Bunun yanı sıra Broadcasting Board of Governors, Beyaz Saray’da yer alan bürolar, kökleri II. Dünya Savaşı’na dayanan Uluslararası Kalkınma Kuruluşu ve Savunma Bakanlığı’ndaki bazı birimler de Amerika’nın kamu diplomasisine katkı sunan kurumlar olarak sıralanabilir¹⁰⁹.

Ekonomik olarak dünyanın en büyüğü olmanın yanı sıra dünya genelinde en büyük 500 şirketin hemen hemen yarısının Amerika’da olduğu düşünülecek olursa, Amerika’nın ekonomik olarak cazibe merkezi haline gelmesi ve bunun potansiyel güce dönüşmesi oldukça olağandır¹¹⁰. Nye’nin ifade ettiği gibi Amerika dünyanın “mükemmel çocuğu” değildir ancak, bilim ve teknoloji konusundaki gelişmelerin merkezi olması, popüler kültür unsurlarının dünyada büyük yankı uyandırması, fikirlerinin ve geleneklerinin yayılması Amerika’nın çekiciliğinin unsurları olarak karşımıza çıkmaktadır¹¹¹. Dolayısıyla Amerika bu unsurları o kadar iyi kullanmaktadır ki yaşanan olumsuz gelişmeler genellikle Amerika’nın imajını aşırı derecede zedeleyecek boyuta gelmemektedir.

Bugün küreselleşmenin menşei olarak sunulan Amerika’nın kamu diplomasisini Nye, üç önemli yumuşak güç unsuruna dayandırmaktadır. Bunların ilki kültür, ikincisi yerel değerler ve politikalar ve sonuncusu dış politikadır¹¹². Kültürü ilk olarak ele almak gerekirse, Amerikan kültürünün dünya üzerindeki hemen hemen bütün ülkeleri etkilediği, hatta sinemasından kahve kültürüne kadar birçok kültür ürünü ihraç ettiği söylenilebilir. Ayrıca Colin Powell’ın bir konuşmasında, Amerika’da eğitim gören yabancıların ülkeleri için “iyi niyet rezervi” oluşturduğunu belirtmesi bu konuda ne denli hassas olduklarını gözler önüne sermektedir. Akademik olarak değişim programlarına büyük önem veren Amerika’nın Soğuk Savaş kazanmasında da bu programların rol üstlendiği, Sovyetler Birliği’nde adeta bir “truva atı” göreviyle destek olduğu Sovyet öğrenciler tarafından da onaylanmaktadır. Dolayısıyla Sovyetler Birliği dahil pek çok ülkede değişim programları önemli bir kamu diplomasisi aracı olarak kullanılmış ve sayesinde öğrencilerin veya akademisyenlerin gözünde Amerikan kültürü bir cazibe unsuru haline gelmiştir¹¹³. Fullbright Programı bu noktada en prestijli burs programı olarak karşımıza çıkmaktadır.

¹⁰⁸ U.S. Department of State, <http://www.state.gov/r/> (Erişim Tarihi: 11.08.2017).

¹⁰⁹ Ünal Erzen, a.g.e., s. 63.

¹¹⁰ Nye, a.g.e., s. 40.

¹¹¹ Joseph Nye, a.g.e., s. 42.

¹¹² Joseph Nye, a.g.e., s. 42.

¹¹³ Meena Janardhan, Mideast: U.S. May Be Unpopular, but Students Still Head for It, 2003, <http://www.highbeam.com/> (Erişim Tarihi: 22.08.2017).

Program değişim programları arasında yarım yüzyılı aşkın bir süredir Amerikan kültürünü tanıtmaya misyonunu yerine getirmektedir. Kültürün ihracı hususunda bir diğer önemli araç da Hollywood'dur. Amerika'nın zihni olarak da düşünölebilecek olan bu araç, bireyleri Hollywood yıldızları gibi yaşamaya özendirir, politik bazı mesajları önlü yıldızları aracılığıyla iletmesi ve filmleri sayesinde dünyanın diğer ucunda bile bireyleri iki saatlik Amerikan rüyasına dahil etmesi ile Amerikan kültürünün dünyaya yayılması konusunda önemli bir görev üstlenmiştir. Kitle iletişim araçları da popüler kültürden, habere kadar Amerika çıkışlı yayınları dünyaya yayması ile kamu diplomasisinin bir başka aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. MTV, CNN gibi medya kuruluşları bu aşamada önemli bir rol üstlenmişlerdir¹¹⁴.

Joseph Nye'nin kategorizasyonunda ikinci sırada yer alan yerel değerler ve politikalar unsuru da Amerikan kamu diplomasisi için büyük önem taşımaktadır. Amerika'nın insan hakları konusunda rol model olarak gösterilmesi, Amerikan tipi demokrasinin örnek olarak alınması Amerika'nın dış politikadaki hedeflerine ulaşmasında önemli bir husustur. Amerika bu noktada demokrasi adına gerçekleştirdiği Irak müdahalesiyle bir prestij kaybı yaşasa da, desteklenmeyen politikalar imajın en değişken unsuru olduğundan buna ilişkin olumsuz tavrın Amerika tarafından kontrol altına alınması zor olmamıştır. Zira kültür ve insani değerlere ilişkin olumlu intiba daha kalıcı olduğundan Amerika bunun desteği ile Irak müdahalesine olan tepkiyi Bush yönetimine mal ederek, başarılı bir kamu diplomasisi uygulaması göstermiştir. 11 Eylül sonrası ise Amerika terörizme karşı yeni bir tavır takınmak durumunda kalmış, zaman zaman hatalara düşse de (örneğin revize edilen ve zorlaştırılan vize prosedürleri, Müslömanlara karşı azalan hoşgörü gibi), süreci en az zararlı atlatmayı bilmiştir¹¹⁵. ABD başkanı seçilen Barack Obama Müslömanlara hoşgörlü yaklaşımı, Müslöman bir ailede doğduğu gerçeğinin iyi vurgulaması sayesinde Bush yönetiminin Müslömanlar üzerindeki olumsuz Amerika algısını kısa sürede pozitive çevirmeyi başarmıştır.

Son olarak dış politikada ise federalizm, demokrasi, açık pazar gibi değerleri Amerika önce Avrupa'ya Marshall Planı ile işlemeye başlamış, sonra da dünyaya sunmuştur. Marshall Planı II. Dünya savaşıdan sonra Amerika Birleşik Devletleri

¹¹⁴ Emrah Aydemir, Dış Politikada Stratejik Bir Değer Olarak Yumuşak Güç Unsurlarının Medyada Kullanımı: Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye'nin Kamu Diplomasisinde Medyanın Kullanımının Karşılaştırılması, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2015, ss.222-225.

¹¹⁵ Joseph Nye, a.g.e., ss. 43-65.

tarafından önerilen ekonomik yardım paketidir ve 1947- 1951 yılları arasında bu yardım paketinden 16 ülke faydalanmıştır¹¹⁶. Amerika'nın dış politikasındaki pragmatist tutumu daima başka bir cazibe unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Amerika kibirli yanlarıyla zaman zaman tepki toplasa da, bunlar yumuşak gücüne derin darbe yaratacak ölçüde olmamıştır. Elbette 11 Eylül saldırılarının veya Irak müdahalesinin ardından anti-Amerikancılığın da dünya üzerinde destek bulduğu dönemler olmuştur.

1.2.5.2 Avrupa Birliği Ülkeleri

Avrupa'ya bakıldığında ise bölgede kamu diplomasisi adına öne çıkan belli başlı ülkelerin mercek altına alınması gerekmektedir. İlk olarak Almanya ele alınacak olursa, kamu diplomasisini, bugünkü kavramsal ifadesi ile olmasa bile I. Dünya Savaşı'ndan beri kullanmakta olan bir ülke olarak Almanya'nın, bu diplomasi yöntemini devlet tarafından finanse ederek bağımsız kuruluşlar tarafından yürütülmesini sağladığı görülmektedir¹¹⁷. Bu kuruluşlar özellikle Dışişleri Bakanlığı ve Basın ve Enformasyon Dairesi tarafından desteklenmektedir. Almanya için yürütülen belli başlı kamu diplomasisi uygulamalarına bakılacak olursa; yabancı dil olarak Almanca öğrenimini destekleme ve dünyada yayma karşımıza çıkan ilk uygulamadır. Kültürün tanıtılmasında ve yayılmasında dilin en önemli faktör olduğunun bilincine çoktan varmış olan Almanya, dünyanın birçok noktasına Goethe Enstitüsü ile ulaşmıştır. Bu sayede ulaştığı yerlerde enstitü bünyesinde yapılan bazı özel programlarla hem kültürel işbirliği sağlamakta hem de dil eğitimi konusunda rol üstlenmektedir¹¹⁸.

Almanya için değişim programları da büyük önem arz etmektedir. Buna ilişkin de köklü bir yapılanma olan DAAD (Deutscher Akademischer Austausch Dienst) ciddi çalışmalar yürütmekte; öğrenciler, akademisyenler ve uzmanlar için çok çeşitli burs programları ile Almanya'da araştırma veya öğrenim süreçlerini finanse etmektedir. Hatta Eğitim ve Araştırma Bakanlığı tarafından da desteklenen DAAD, yabancı ülkelerde kurulan Alman ortaklı üniversiteler için de pek çok imkan sunmaktadır. Böylece hem kültürel alışveriş hem de bilimsel işbirliği sağlanmaktadır¹¹⁹.

¹¹⁶ Tarihi Olaylar İnternet Sitesi, <https://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/marshall-plani-372> (Erişim Tarihi: 15.05.2019).

¹¹⁷ Vedat Demir, a.g.e., ss. 131-143.

¹¹⁸ Goethe Enstitüsü Resmi İnternet Sitesi, <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/ueb/auf.html> (Erişim Tarihi: 15.05.2019).

¹¹⁹ Hotcourses Turkey İnternet Sitesi, <https://www.hotcourses-turkey.com/study-in-germany/student-finance/nine-scholarships-in-germany-to-start-you-off/> (Erişim Tarihi: 15.05.2019).

Vakıflar da DAAD'a benzer bir misyon üstlenmekte ve devlet tarafından tahsis edilen Bilimsel Destek Fonları'nın yanı sıra yabancı araştırmacılara burslar vermek suretiyle araştırmalarını Almanya'da yapma olanağı sunmaktadır. Bu vakıflardan bazıları da uluslararası nitelikte projeler yaparak yurtdışından da ilgilileri bu projelere dahil etmekte ve böylece ülkeler ve milletler arası münasebetlerin gelişmesine hatırı sayılır ölçüde destek sunmaktadır.

Almanya kamu diplomasisi inşası esnasında medyanın rolünü de iyi bilmekte ve Deutsche Welle devlet adına bu rolü üstlenmektedir. 1953'te Nazi dönemi sonrası yeni Almanya hakkında halka bilgi vermek için bir radyo olarak kurulmuş olan Deutsche Welle, şu an dünyanın en büyük yayın organlarından birisi olarak hayatına devam etmektedir¹²⁰. Pek çok dilde hazırlanan web sitesi aracılığıyla da hem Almanca öğrenimi için modüller sunmakta hem de tüm dünyadan haberler vermektedir. Kuruluş, profesyonelce yürütülen bu hususlar ile adeta bir sanal kültür ataşeliği yapmaktadır. Bunların yanı sıra kamu diplomasisi uygulamalarını yürüten hükümet destekli birçok kuruluş, ajans ve topluluk daha bulunmaktadır. Tüm bu kurumların son dönemde başlıca vurgu noktası ise "Kültürlerarası Diyalog" tur. Kültürlerarası diyalog çerçevesinde dünyanın Müslüman tarafı ile ilişkilerin geliştirilmesi ve bugüne dek özellikle Avrupa Birliği'nin mesafeli durduğu İslam ülkeleri ile buzların eritilmesi amaçlanmaktadır.

Diplomasinin öneminin anlaşılması ve kurumsallaşmasında büyük paya sahip olan Fransa ise bölgede incelenmesi gereken bir diğer ülkedir. Geçmişteki bu durumun da yansıması olarak Fransa önemli bir diplomatik ağı sahiptir¹²¹. Kamu diplomasisi açısından da diğer devletlerin uygulamalarına benzer yapılanmalar Fransa'da da bulunmaktadır.

Fransa, kültürel olarak her zaman öne çıkmış bir ülkedir. Fransızcanın bir dönem diplomasi dili olarak da kullanılmasıyla ilişkili olarak ona atfedilen önem, diğer dünya dillerinden nispeten farklı olmuştur. Paris gibi görkemli bir şehre sahip olan Fransa, kültür gezilerinin de genellikle başlangıç noktasıdır. Dünya üzerinde turist çekme açısından göstergeleri daima en üsttedir. Amerika Birleşik Devletleri bile bu noktada Fransa'nın gerisindedir¹²². Dolayısıyla yabancıların Fransız kültürünü yerinde görme oranının da diğer ülkelere nazaran çok daha yüksek olduğu tahmin edilebilecektir. Fransa modanın da kalbi sayılacağından Dior, Guerlain, Louis Vuitton gibi ünlü markaların da burada yer alması

¹²⁰ Vedat Demir, a.g.e., ss. 134-135.

¹²¹ Vedat Demir, a.g.e., s. 143.

¹²² Joseph Nye, a.g.e., s. 80.

önemli bir prestij kaynağıdır. Bu markaların var olmasının yanı sıra, ürün tanıtımları için yapılan uluslararası etkinliklere ciddi sayıda yabancı katılımcı geldiği de hesaba katılırsa önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Diğer ülke örneklerinde var olan ve kültürel mübadeleye hizmet eden kuruluşların Fransa’da da olduğu görülmektedir. Yine dünya üzerinde Fransızca’nın öğretimini üstlenen ve Frankofon ülkelerin tanıtımını misyonuna üstlenen Fransız Kültür Merkezi, Fransa kamu diplomasisinde önemli bir yere sahiptir. Bunun yanı sıra yabancı ülkelerde kurulan Fransız liseleri de Fransız kültürünün eğitim hayatına yedirilerek yabancı gençlere sunulmasını sağlayan ve dolayısıyla Fransa’nın imajına büyük katkı sağlayan kurumlardandır.

İngiltere ise kamu diplomasisi uygulamalarının önemini, her ne kadar propaganda başlığı altında olsa da, I. Dünya Savaşı esnasında keşfetmiş ve o günden bugüne sağlam bir kamu diplomasisi temeli atmıştır. O dönemde Almanya’nın dünyaya yanlış haber aktarmasına bir tepki olarak Wellington House adıyla bir propaganda yürütme merkezi kurulmuş ve İngiltere’yi dünyaya tanıtmaya görevi bu kuruluşa verilerek kamu diplomasisi için ilk resmi adım atılmıştır¹²³. İngiltere’nin giderek güçlenen kamu diplomasisinin diğer ana kurumları olarak da karşımıza Kamu Diplomasisi Strateji Heyeti, Birleşik Krallık Yabancılar ve Milletler Topluluğu Ofisi, İngiliz Dışişleri Bakanlığı, Kamu Diplomasisi Grubu, British Council ve BBC çıkmaktadır¹²⁴. Elbette bunlara ek birçok kuruluş daha bulunmaktadır.

Şüphesiz İngiltere için en büyük başarı dünya üzerinde anlaşmanın ortak kalemi olan İngilizce’dir. İngiltere’nin tanıtımı hususunda önemli bir görev üstlenmiş olan British Council büyük bütçelerle hazırlanan programlar ile eğitim ve kültür boyutunda dünya üzerindeki bütün bireylere ulaşarak kültürel ilişkilerin gelişimine ciddi katkı sunmaktadır. BBC World de bu noktada söz edilmesi gereken diğer bir kamu diplomasisi kurumudur. Bütün dünyaya haber kaynağı sağlayan bu kuruluş kamu diplomasisinde oldukça önemli olan medya ayağını üstlenmektedir. Özellikle 11 Eylül sonrasında yürüttüğü kamu diplomasisi politikalarına bakıldığında İngiltere için önemi bir kere daha anlaşılabilir. İlgili dönemde bünyesinde İslami Medya Birimi’nin kurulması ve haberleri bu yolla zaman zaman uzun haber programları ile dünyaya iletmesi , “Birleşen İstikballer” isimli hükümet

¹²³ Aslı Gaye Sancar, a.g.e., s. 235.

¹²⁴ Vedat Demir, a.g.e., ss. 126-129.

programına Hristiyan ve Müslüman dünyası arasındaki iletişimin güçlendirilmesi adına ciddi miktarda para aktarması, Ortadoğu’da hakim olan dillerde yayına başlaması ciddi kamu diplomasisi çalışmaları olarak karşımıza çıkmaktadır¹²⁵.

İngiltere kamu diplomasisi uygulamalarına Amerika ile aynı oranda pay ayırmakta ve sahip olduğu ekonomik güce yumuşak güç unsurlarını da dahil etmektedir¹²⁶. Örneğin; bugün ciddi prestijiyle İngiltere futbol ligi hem oyuncuları hem takımları ile dünyaya hitap etmektedir. Bunların haricinde sahip olduğu diğer yumuşak güç unsurları da İngiltere’yi bir marka olarak dünya üzerinde temsil etmektedir.

Avrupa’da yer alan İskandinav ülkelerine bakıldığında ise Norveç’in merkezde yer alan bir coğrafi konumu, uluslararası dil ve kültürünün olmamasının yanında AB üyesi de olmamasına rağmen kendi halkına ve belli kesime hitap ederek bugün önemli bir konuma sahiptir. “Norveç, dünyadaki barış gücüdür.” sloganıyla, yüz ölçümünün küçük olması ve kaynaklarının az olmasına rağmen ters orantılı bir performans ortaya koymuştur¹²⁷. Norveç’i alışılmadık bir mobil ülke olarak niteleyen Henrikson, Norveç’in güvenlik, çevre ve verimlilik başlıklarında sağladığı olumlu imaj ile dünyadaki ayrıcalıklı yerini koruduğunu belirtmektedir¹²⁸.

Avrupa kıtasının tamamına isnat edilemese de, Avrupa Birliği’nin Avrupa kıtası için önemli bir yumuşak güç unsuru olduğuna da son olarak değinmek gerekmektedir. II. Dünya Savaşı’nın ardından ilk adımı atılan Avrupa bütünleşmesinin ulaştığı son nokta olan Avrupa Birliği, 28 üye ülkesi ile oldukça prestijli bir ulus-üstü örgütlenmedir. Lizbon Anlaşması’nda belirtilen barışı, kendi değerlerini ve halklarının refahını ileriye götürme amacı ile nev-i şahsına münhasır bir yapılanma olan Avrupa Birliği, Amerika’nın bile sempatisini kazanmıştır¹²⁹. Ancak birliğin yapılanmasını devlete benzer bir hale dönüştürme çabası olarak hazırlanan anayasanın kabul edilmemesi, üye devletlerin bir yumuşak güç kaynağı olarak kalmasına sebep olmuştur. Bu sebeple özel bir kamu diplomasisi politikasına sahip olmayan Avrupa Birliği, tarihsel olarak oldukça eskiye dayanan Avrupa bütünleşmesi hayalinin gerçeğe dönüşmesinin simgesi olarak itibarını korumaktadır.

¹²⁵ Vedat Demir, a.g.e., ss. 130-131.

¹²⁶ Josep Nye, a.g.e., s. 80.

¹²⁷ Sait Yılmaz, a.g.e., s. 2.

¹²⁸ Alan K. Henrikson, *Niche Diplomacy in the World Public Arena: the Global Corners of Canada and Norway*, (Ed. Jan Melissen), *The New Public Diplomacy*. Palgrave Macmillan, New York 2005, s. 79.

¹²⁹ Joseph Nye, a.g.e., s. 81.

1.2.5.3 Asya

Asya kıtasına gelindiğinde ise bölgede öne çıkan isimlerden ilki İsrail'dir. Dünya üzerindeki imajını daima olumlamaya çalışan İsrail, bölgesindeki diğer ülkelere oranla kamu diplomasisine en fazla önem veren ülke olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun sebebi ise İsrail'e ilişkin yanlış olduğu ifade edilen bazı çıkarsamaların dünya nezdinde açıklığa kavuşturulması isteğidir. Nitekim bölgesinde kamu diplomasisi uygulamalarına en fazla önem veren devlet olması da bundan dolayıdır¹³⁰.

İsrail de diğer ülkeler gibi kamu diplomasisi uygulamalarını yönetmek için bazı kurumlara sahiptir. Bunların başında ise Kamu Diplomasisi ve Diaspora İşleri Bakanlığı gelmektedir. Bunun haricinde ise İsrail'in en zengin iş adamı tarafından kurulan Yeni Medya Diplomasi Enstitüsü, Amerika ve İsrail arasındaki ilişkilerden sorumlu Amerikan-İsrail Kamu İşleri Komitesi ve muhtelif Yahudi cemaatleri İsrail için kamu diplomasisi yürüten kurumlar olarak sıralanabilir.

Hepsinin ortak amacı İsrail'in bugüne kadar yürüttüğü politikalarla inşa ettiği imajı olumlu yöne çekmektir. Bu noktada samimiyetinin sorgulandığı husus ise kamu diplomasisi politikalarında da ciddi destek sağlayan en önemli müttefiki Amerika Birleşik Devletleri ile bile daima bir çatışma halinde olmasıdır¹³¹.

İsrail dünya kamuoyunda prestij kazanmak ve imajını olumlamak adına sosyal medya üzerinden de ciddi çalışmalar yürütmektedir. Bunlar üzerinden İsrail'e ilişkin videoların, yazıların, fotoğrafların yayınlanması ile İsrail her açıdan kendisini ifade etmeye çalışmaktadır. Yine bunlar aracılığı ile siyasi hamlelerine ilişkin de kendi lehine açıklamalar yaparak kamu diplomasisini yürütmektedir. Yani İsrail "hasbara"nın (İbranice; açıklamak, aydınlatmak) önemini anlamış görünmektedir¹³².

Bölgedeki diğer güç ise İran'dır. Pers kültürünü barındıran İran, bölgesinde bu kültürün de etkisi ile önemli bir yere sahip olabileceken barındırdığı bazı güçlerin de etkisi ile kamu diplomasisi yürütmemektedir¹³³. Gücü sahip olduğu enerji kaynaklarının getirdiği güç ölçüsünde kalmakta ve haricinde varlığını dünyaya kanıtlama veya prestij sağlama gibi bir çabası görülmemektedir.

¹³⁰ Gaye Aslı Sancar, a.g.e., s. 241.

¹³¹ Ünal Erzen, a.g.e., s. 91.

¹³² Vedat Demir, a.g.e., s. 155.

¹³³ Vedat Demir, a.g.e., s. 159.

Asya için ele alınması gereken bir diğer ülke ise Rusya'dır. Sovyetler Birliği'nin yıkılması ile ortadan kalkan çift kutuplu dünya düzeni elbette Sovyetler Birliği'nin tarih sahnesinde süresini doldurmasından daha farklı sebeplere dayanmaktadır. Bunlardan en önemlisi Sovyetler Birliğinin devrimi gerçekleştirmek için kullandığı propaganda da gazete ve afişlerin devrimden sonra devrimi yaymak, etki alanını genişletmek için değil devleti güçlendirmek için kullanması rejimin yıkılmasını hızlandıran etmenlerden göstermek mümkündür¹³⁴. Dış etmenlerin başında da ciddi ölçüde etkisini hissettiren kamu diplomasisi uygulamaları ile gerçekleşen Amerikan etkisi gelmektedir. Bu Amerikan etkisini en iyi anlatan ise Gorbaçov'un yardımcısının "Beatles... Sistemi reddedişimizin sessiz yolu" cümlesidir¹³⁵. Sovyetler Birliği'nin ardından kurulan Rusya Federasyonu'na kamu diplomasisi açısından bakıldığında durum biraz daha farklıdır. Rusya için dünya üzerinde olumlu bir imaja sahip olmaktan ziyade, elindeki farklı güç kaynakları ile varlığını kabul ettirme durumu söz konusudur.

Rusya, dünyada varlığını kanıtlamak için sahip olduğu enerji kaynaklarını oldukça başarılı bir şekilde kullanmış ve bugün pek çok ülkenin bağımlı olduğu bir ülke haline gelmiştir¹³⁶. Bir BRICS (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika) ülkesi olan Rusya Federasyonu özellikle bir kamu diplomasisi çalışması yürütmemekle birlikte, dünyadaki hemen hemen bütün devletlerin ilişki kurmaya, hatta iyi geçinmeye mecbur kaldığı bir ülke olarak bilinmektedir. Ancak buradaki bağımlılığı ve tanınmayı imaj olumlamayı odak noktasına alan kamu diplomasisi sayesinde elde etmediği veya beslemediğinden başarılı bir kamu diplomasisi uygulamasına sahip olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir.

BRICS ülkelerinden biri olan Çin Halk Cumhuriyeti'nin de giderek büyüyen ekonomisi ve dolayısıyla pazarda büyüyen payı sayesinde dünya üzerinde ve kıtasında her geçen gün önemi artmaktadır. Hakkındaki ön yargıları yıkmak ve değişimini dünyada görünür kılmak için çaba harcayan Çin, sahip olduğu kültürü de tanıtımında kullanarak dünyaya gelişmiş, güvenilir, barışçıl, işbirliğine yatkın bir ülke profili ortaya koymaya çalışmaktadır. Bunlardan dolayı ve küreselleşmenin de etkisi ile Çin de artık kamu diplomasisine kayıtsız kalamamıştır. Bu faaliyetlerin ve kamu diplomasisinin yürütülmesi hususunda bir farklılık göze çarpmaktadır. Diğer ülkelere farklı olarak Dışişleri

¹³⁴ Mertcan Akan, Sovyet Propaganda Afişlerinde "Doğu" İmgesi, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, 2017, 17(2), ss.81-82.

¹³⁵ Joseph Nye, a.g.e., s. 55.

¹³⁶ Ünal Erzen, a.g.e., s. 82.

Bakanlığı ile beraber, Komünist Parti Propaganda Ofisi ve Devlet Konseyi Enformasyon Ofisi devletin kamu diplomasisi politikalarını oluşturma görevini birlikte üstlenmektedir¹³⁷.

Çin öncelikli olarak, kültürel ve ekonomik tanıtımı kamu diplomasisi hedeflerine almıştır. Bunun yanı sıra sahip olduğu dışa kapalı politikalar da Çin için yumuşak güç unsurlarının kullanımını olumsuz etkilemektedir¹³⁸. Çin'in özellikle son dönemde hakkında çıkan insan hakları ihlalleri haberleri ile prestij kaybetmesi kamu diplomasisine daha fazla önem vermesine sebep olmaktadır. Bu noktada Konfüçyüs Enstitüleri, Çin kültürünün tanıtımını üstlenmiş kamu diplomasisi araçlarının başında gelmektedir. Üniversiteler temelinde yabancı ülkelerde varlığını sürdüren ve Çin kültürünü tanıtan bu enstitülerin yanı sıra Çin, film sektöründe ve mutfak kültüründe markalaşma çabaları ve 43 dilde yayın yapan China Radio aracılığıyla da kamu diplomasisi politikalarını yürütmektedir. Yer aldığı uluslararası örgütlenmelerde de varlığını ön planda tutmaya çalışan Çin, Şangay İşbirliği Örgütü, Çin-Afrika Zirvesi, ASEAN+1, ASEAN+3, Çin-Latin Amerika Zirvesi gibi oluşumlarda da önemli rol üstlenmektedir.

Bölgede ekonomik gücüyle önemli bir konumda bulunan Japonya da kamu diplomasisi adına önemli girişimlerde bulunmakta ve bu politikalar Dışişleri Bakanlığı ve Japon Vakfı tarafından ortak yürütülmektedir. Asya ülkelerinden farklı ve daha fazla yumuşak güç unsurunu barındırması ve Batı modernleşmesine erişme yolunda kültürünü muhafaza ederek farklılaşması sebebiyle Japonya, bölgesinde ayrı önem teşkil etmektedir. Hem Toyota, Sony gibi isimlerle ulus-markalama aracını kullanarak hem de kültürel çekiciliğini ön plana çıkararak kamu diplomasisi politikalarını yürüten bu ülke, JET-Japon Exchange and Teaching Programı ile de değişim programlarının gücünden yararlanmaktadır¹³⁹.

1.2.5.4 Afrika

Afrika'da BRICS ülkelerine rakip olarak gösterilen CIVETS (Kolombiya, Endonezya, Vietnam, Mısır, Türkiye, Güney Afrika) ülkelerinden birisi olan ve Arap Baharı sürecinde de öne çıkmış ülkelerden olan Mısır için kamu diplomasisi Dış İşleri Bakanlığı ve Diplomatik Çalışmalar Enstitüsü olmak üzere iki ana kurum tarafından

¹³⁷ Emine Akçadağ, Yükselen Güç Çin'in Kamu Diplomasisi, 2011, <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/cinkamudip.pdf>, ss. 1-4 (Erişim Tarihi:10.09.2017).

¹³⁸ Joseph Nye, a.g.e., s. 91.

¹³⁹ Joseph Nye, a.g.e., ss. 88-89.

yürütülmektedir. Kültürel olarak da bölgesinde öne çıkan Mısır kamu diplomasisi çalışmalarını bu iki ana kurum çerçevesinde; doğrudan programlanan toplantılarla ve sosyal medya aracılığı ile yürütmektedir.

Bölgede bulunan ülkelerin kamu diplomasisi adına ciddi çalışmaları olmadığından ayrı ayrı değerlendirme yapmak mümkün değildir. Ancak son dönem olaylarında özel önem taşıyan ve Katar menşeli olmasına rağmen bölgedeki sıcak gelişmeleri birinci derecede aktaran yayın organlarından biri olması sebebiyle kamu diplomasisi aracı olarak nitelendirilebilecek olan “Al Jazeera” kanalına bakmak gerekmektedir. “Arap Yarımadası” anlamında kullanıldığı belirtilen, “Al Jazeera” televizyon kanalı, haberlerinde; dürüstlük, cesaret, adalet, denge, bağımsızlık, güvenilirlik ve çeşitlilik düsturlarını benimsediği iddiasıyla ön plana çıkmaktadır. Gerçeği almak ve onun geçerliliği ile doğruluğu hakkında hiçbir şüpheye yer bırakmayarak, adil ve dürüst medya rekabeti sağlamak kanalın amaçları arasında sayılmaktadır. 2006 yılında İngilizce yayına da başlayan kanal, bölgedeki bütün haberleri dünyaya aktarmadaki hızı sayesinde büyük önem arz etmektedir. Nitekim Mısır’daki devrimin katalizörü olarak görülen kanal bölgesel olarak büyük prestije sahiptir. Tahrir Meydanı’nda “Al Jazeera! Çok yaşa” sloganları düşünüldüğünde kanalın bölgesinde sahip olduğu prestij daha net anlaşılmaktadır. Son on yıldır dünyada alışlagelmişin dışında Doğu kaynaklı bir kanal olarak ortaya çıkan Al Jazeera’nin gözleri üzerine çekmeyi başardığı belirtilmektedir¹⁴⁰. Bilinçli olarak yürütüldüğü tahmin edilebilse de bölgeyi dünyaya sunması bakımından bu medya aracı kamu diplomasisi aracı olarak nitelendirilebilir. Ancak bu kanalı salt Arap Baharı’ndaki rolü ile değerlendirmek yanlıştır. Çünkü ayaklanma döneminde Batı destekli yayınların yapıldığı ve bu doğrultuda bölgeyi diğer ülkelere yansıttığı da değerlendirmeler arasında yer almaktadır¹⁴¹.

1.2.6 Türkiye’nin Yumuşak Güç Unsurları

1.2.6.1 Tarih ve Kültür

Türkiye’nin yumuşak güç kapasitesini diğer ülkelere farklı kılan başlıca unsurlar tarih ve kültürdür. Gelişen yeni anlayış ile birlikte Osmanlı bakiyesi miras devletin gelişiminin önünde bir engel olarak görülmemekte, tam tersine hem iç hem dış politikaya

¹⁴⁰ Leyla Melike Koçgündüz, Ortadoğu’daki Ayaklanmalarda Bir Katalizör Olarak Al Jazeera ve Mısır Örneği, Ortadoğu Analiz Dergisi, 2011, 3(29), ss. 85-87.

¹⁴¹ Sait Yılmaz, Arap Hareketleri’nde ABD Kamu Diplomasisi ve Sosyal Medya, Foreign Policy, 2011, s. 5.

yeni olanak ve fırsatlar ortaya çıkaracağı inancını ve anlayışı hakimdir¹⁴². Balkanlar'dan başlayarak Orta Asya coğrafyasının önemli bir bölümüne kadar uzanan yumuşak güç potansiyeli, ülkenin tarihi ve kültürel zenginliğinden gelmektedir. Türkiye'nin temsil ettiği kültür ve değerler bir yanda bölgesel ilişki ve oluşumları harekete geçirirken, diğer tarafta dünya üzerinde yeni oluşumlara, etkileşim alanlarının açılmasına olanak sağlamaktadır¹⁴³.

Balkanlar'dan Orta Doğu'ya kadar uzanan bir coğrafyada yaşayan Türkler, Kürtler, Araplar, Boşnaklar, Arnavutlar, Gürcüler, Çerkezler, Abazalar ve diğer etnik gruplar; ayrıca Ermeni, Rum, Süryani ve Musevi topluluklar Osmanlı mirasını birlikte inşa etmiştir¹⁴⁴. Çeşitli etnik gruba ve dine mensup kişilerin Osmanlı Devleti içinde yer alması ortak tarihin yaratılmasında etkili olmuştur. Günümüzde de Türkiye'nin ikili ve çok taraflı ilişkiler geliştirmesinde, Arap dünyası ile arasındaki siyasi ve duygusal mesafeyi azaltmasında ve özellikle Arap kamuoyu tarafından dikkatle takip edilen ülke haline gelmesinde ortak tarih unsuru önemli rol oynamıştır¹⁴⁵.

Osmanlı Devleti'nin tarihinin yanında kültürel mirası da Türkiye'yi bölgeyi ve bölgesel oluşumları etkileyebilen önemli bir ülke konumuna getirmiştir. 1299-1923 yılları arasında çeşitli dil, din, ırk ve mezhebe mensubiyeti olan çok sayıda insanın huzur ve barış temelinde beraberce yaşayarak bu zengin kültürün oluşmasını sağlamışlardır. Geçmişte farklı bölgelerde farklı diller kullanılması dinlenen, söylenen müziklerin değişiklik gösterse de günümüzde birçok yönden benzemesi, iletişim ve insan etkileşiminde önemli bir yeri vardır¹⁴⁶. Ortak tarihsel, kültürel miras temeline sahip insanlar benzer türde müzik dinlemesi bu insanlar arasında olan duygusal bağın güçlenmesinde etkisi yadsınamaz¹⁴⁷.

Türk kültürünün dünyanın değişik ülke ve bölgelerine aktarılmasının yanında, ortak tarihsel geçmişe sahip coğrafyalara yumuşak gücün etki etmesi ve olumlu ülke imajı oluşturulması bakımından Türk dizileri önemli bir unsur haline gelmiştir. Türkiye ile ilgili birçok kültürel öğeyi tanıtmak, Türkiye'nin demokratik değerlere sahip bir ülke olduğu gerçeğini anlatmak önemlidir. Türkiye 7-8 yıldır 75'in üzerinde ülkeye dizi ihraç etmiştir.

¹⁴² İbrahim Kalın, "Soft Power and Public Diplomacy in Turkey" İçinde USAK Yearbook of International Politics and Law. 2011, 4, s. 5.

¹⁴³ İbrahim Kalın, a.g.e., s. 10.

¹⁴⁴ İbrahim Kalın, a.g.e., s. 10.

¹⁴⁵ İbrahim Kalın, "Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi", Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, <https://kdk.gov.tr/sag/turk-dis-politikasi-ve-kamu-diplomasisi/20> (Erişim Tarihi: 12.09.2017).

¹⁴⁶ Alexander Rapis, Turkish Pillars of Soft Power in Southern Europe, 2012.

¹⁴⁷ Alexander Rapis, a.g.e.

Türkiye diziler vasıtası ile kültürünü medeniyetini, bu dizilerin çekildiği yerlerin doğal güzelliklerini değişik coğrafyalardaki seyirci ile buluşturması Türk dizilerinin izlenmesi ve popülaritesini Orta doğudan, Balkanlara, Asya'dan Latin Amerika ülkelerine kadar birçok ülke ve bölgede arttırmıştır. Yapılan birçok araştırma bu dizilerin Türkiye algısı ve turizm üzerinde önemli etkisi olduğunu ortaya koymaktadır¹⁴⁸.

1.2.6.2 Dış Politika

Türk dış politikası geçmişten günümüze kadar ülke içinde ve dışında yaşanan olaylardan etkilenmiş ve dönemin özelliklerine göre şekillenmiştir. 1923 yılında Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle birlikte yurttan sulh, cihanda sulh ve barış ve istikrar anlayışı benimsenmiştir.

1923'ten Soğuk Savaş sonrası döneme kadar ise artan "ulusal güvenlik tehditlerine ve bölgesel istikrarsızlıklara" karşı önlemler alma doğrultusunda dış politika geliştirilmiştir¹⁴⁹. Ancak iyi niyet göstergesi olarak barışı destekleme, ekonomik ve insani yardım sağlama, diğer aktörleri dinleme ve onlarla ilişki içerisinde bulunma faaliyetlerine de önem verilmiştir¹⁵⁰.

Çok taraflı işbirliği çerçevesinde gerçekleştirilen faaliyetler arasında Balkan Antantı ve Sadabad Paketi gibi güvenlik ile ilgili anlaşmalar ön planda olmasına rağmen, Türkiye çeşitli ekonomik işbirliği organizasyonları içinde de yer almıştır. 1964 yılında İran ve Pakistan ile bir araya gelerek "Kalkınma için Ekonomik İşbirliği" oluşturulmuştur. Bu oluşum 1985 yılından sonra "Ekonomik İşbirliği Organizasyonu (ECO)" adı altında varlığını devam ettirmiştir. Ayrıca Türkiye'nin girişimiyle 1992 yılında "Karadeniz Ekonomik İşbirliği Organizasyonu" kurulmuştur¹⁵¹.

Barışı destekleme faaliyetleri çerçevesinde Bulgaristan, Afganistan ve Irak gibi ülkelerle çeşitli barış, dostluk ve tarafsızlık anlaşmaları imzalanmıştır¹⁵². Ayrıca Türkiye, BM barışı koruma operasyonlarına-özellikle kendi coğrafyasına yakın bölgelerde-sınırlı

¹⁴⁸ Osman Bahadır Dinçer ve Mustafa Kutlay, Turkey's Power Capacity in the Middle East: Limits of the Possible, International Strategic Research Organization (USAK), 2012, s. 32.

¹⁴⁹ Tarık Oğuzlu, Soft Power in Turkish Foreign Policy, Australian Journal of International Affairs, 2007, 61(1), s. 85.

¹⁵⁰ Utku Ali Rıza Alpaydın, Soft power in Turkish foreign policy under the AKP governments: 2002-2009, Bilkent Üniversitesi, 2010, s. 56.

¹⁵¹ Gökhan Koçer, "Karadeniz'in Güvenliği: Uluslararası yapılanmalar ve Türkiye", Akademik Bakış, 2007, 1(1), s. 209.

¹⁵² İsmail Soysal, "İki Dünya Savaşı Arasında Avrupa'da Kuvvet Dengeleri ve Barışçı Türkiye" içinde Çağdaş Türk Diplomasisi: 200 Yıllık Süreç, İsmail Soysal (Ed.), Türk Tarih Kurumu Yayınevi, Ankara 1999, s. 295.

sayıda da olsa katılmıştır. Oğuzlu ve Güngör'e göre 1950 yılında BM'nin Kore'ye düzenlediği askeri operasyona Türkiye'nin katkısı bunun ilk ve tek örneğini oluşturmaktadır¹⁵³.

Ekonomik ve insani yardımlar 1980'li yıllardan sonra çeşitlilik kazanmıştır. Ancak o zamana kadar Türkiye yardımlarını ikili programlar vasıtasıyla gerçekleştirmeye devam etmiştir. Ekonomik koşulların zayıflığı nedeniyle yardımlar daha çok “eğitim ve teknik konular” üzerine odaklanmıştır. Örneğin Türkiye 1921 yılında Afganistan ile imzalanan anlaşma çerçevesinde Afganistan'a askeri görevliler ve öğretmenler gönderme konusunda sorumluluk üstlenmiş, benzer bir ifadeye 1928 Türkiye-Afganistan Dostluk ve İşbirliği Anlaşması'nda da yer verilmiştir¹⁵⁴.

1980'li yıllarda Turgut Özal döneminde özellikle ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla dünyaya daha fazla açılmaya yönelik dış politika benimsenmiştir¹⁵⁵. Ticari ilişkiler ve dış yardım vasıtasıyla ekonomik ve politik etki yaratmak isteyen Türkiye, Rahman ve Nurdun'a göre 1985 yılında Afrika ülkelerine yardım etmek için hazırlanan 10 milyon dolar değerindeki kapsamlı paket ile yardım faaliyetlerinde bulunmaya başlamıştır¹⁵⁶. Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra ise Kafkasya ve Orta Asya'da kurulan Türki Cumhuriyetlere yönelik ekonomik yardım faaliyetlerinde artış yaşanmıştır¹⁵⁷.

Sonuç olarak devletin kuruluşunun ilk yıllarında diğer devletlere yönelik barışçıl dış politika doğrultusunda tavır sergilenmesi, çeşitli uluslararası ve bölgesel kurumlara katılma ve çok taraflı kurumlar oluşturmak için girişimlerde bulunma, 1980'lerle birlikte çeşitli alanlarda gerçekleştirilen yardım faaliyetleri Türkiye'nin uyguladığı yumuşak güç stratejilerinin göstergesi olmuştur.

Dış politikanın Türkiye'nin yumuşak gücünü arttıran işlevsel ilkeleri ise “küresel politikada ahenkli ilişkilerin geliştirilmesi” ve “uluslararası sorunlarda ve

¹⁵³ Tarık Oğuzlu ve Uğur Güngör, “*Peace Operations and the transformation of Turkey's Security policy*” *Contemporary Security Policy*, 2006, 27(3), ss. 476-477.

¹⁵⁴ Melek Fırat ve Ömer Kürkçüoğlu, “*1919-123 Orta Doğu ile ilişkiler*”, içinde Türk Dış Politikası Cilt 1, Baskın Oran(Ed.), İstanbul İletişim yayınları, 2001.

¹⁵⁵ Mehmet Özkan, “*Türkiye'nin Afrika'da Artan Rolü: Pratik Çabalar ve Söylem Arayışları*”, *Orta Doğu Analiz*, 2012, 4(46), s. 118.

¹⁵⁶ Hakan Fidan ve Rahman Nurdun, “*Turkey's Role in The Global Development Assistance Community: The Case of TİKA*” *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 2008, 10(1), s. 99.

¹⁵⁷ Utku Ali Rıza Alpaydın, a.g.e., s. 72.

organizasyonlarda aktif olarak yer almak” olarak belirtilmiştir¹⁵⁸. Bu ilkeler çerçevesinde Türkiye kendi coğrafyasına uzak olan bölgelerle de ilişkilerini geliştirmeyi amaçlamış, bu doğrultuda Asya ve Afrika bölgelerine yönelik açılım başlatmıştır¹⁵⁹. Ayrıca bu açılımlarını destekleyecek şekilde çeşitli bölgesel ve uluslararası organizasyonlarda da yer almıştır¹⁶⁰.

Stratejik derinlik doktrini ile benimsenen dış politika anlayışında çok taraflılığa ve işbirliğine önem verme, uluslararası örgütlerle işbirliği içerisinde bulunma dış politikayı meşrulaştırmış ve arabulucu rol üstlenmede kolaylaştırıcı rol oynamıştır¹⁶¹. Bununla birlikte Türkiye’nin yumuşak gücünün artmasında komşu ülkeler dışında diğer bölgelerle de aktif ilişki içerisinde bulunulması ve devlet dışındaki aktörlere de dış politika faaliyetlerinde bulunmaları için imkân sağlanması etkili olmuştur.

¹⁵⁸ Ahmet Davutoğlu, *Stratejik Derinlik*, Küre Yayınları, İstanbul 2001, s. 12.

¹⁵⁹ Ahmet Davutoğlu, a.g.e., s. 12.

¹⁶⁰ Ahmet Davutoğlu, a.g.e., s. 40.

¹⁶¹ Tuba Çavuş, “*Dış Politikada Yumuşak Güç Kavramı ve Türkiye’nin Yumuşak Güç Kullanımı*”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, No:2, 2012.

İKİNCİ BÖLÜM

KAMU DİPLOMASİSİNİN UYGULAMA ALANI OLARAK KÜLTÜREL DİPLOMASİ VE İLİŞKİLİ UNSURLAR

2.1 Kamu Diplomasisinin Uygulama Alanları

Yeni dünya düzeninin oturtulmaya çalışıldığı demokrasi zemini, kamu diplomasisini uluslararası ilişkiler açısından kullanılması zorunlu bir disiplin haline getirmiştir¹⁶². Bir ülkenin imajı ve çekiciliği, yabancıların çeşitli seviyelerde ve türlerdeki görüşlerinden oluşur¹⁶³. Farklı biçimlerde karşımıza çıkan kamu diplomasisi uygulama şekilleri de bu görüşlerin oluşturulmasına temel teşkil etmektedir.

2.1.1 Kültürel Diplomasi

Kültür ve kültür ürünleri farklı toplumları etkilemede kullanılan en önemli araçların başında gelmektedir. Örneğin, Ülkelerin diğer ülkeler ile bağını arttıran çeşitli Enstitüler, öğrenci değişim programları, burs programları, ülkelerin soydaş veya komşu ülkelerle bağını arttırmak için kurulan çok uluslu kuruluşlar, Hollywood filmleri gibi bu ülkelerin kültür ve değerlerinin başka ülkelere aktarılmasında önemli birer araçlardır. Amerikalı Milton C. Cummings, kültürel diplomasi kavramını geleneğin, değerlerin, bilginin, fikirlerin ve kültürün beraber paylaşımı şeklinde ortaya koymaktadır¹⁶⁴. Nye'e göre kültür; yumuşak gücün kamuoyunu etkileyen yanıdır. Bir ülkenin kültürü, evrensel değerler içerisinde, insanlığın çıkarına hizmet ediyor ise, ortaya çıkan sorumluluk ve ikna etmede çekicilik sebebiyle olumlu sonuç elde etme olasılığını artırır¹⁶⁵.

Başarılı bir dış politika, dış tanıtım ve uluslararası halkla ilişkiler için, kültürel diplomasi en önemli ayakların başında gelmektedir. Bu çalışmanın ana başlığını ve araştırma konusunu da oluşturan kültürel diplomasi kavramı ve Türkiye'nin kültürel diplomasi uygulamaları üçüncü bölümde daha ayrıntılı olarak ortaya konulacağından bu bölümde tanımsal boyutta bırakılmıştır.

¹⁶² Ünal Erzen, a.g.e., s. 121.

¹⁶³ Joseph Nye, a.g.e., s. 42.

¹⁶⁴ Milton Cummings, Cultural Diplomacy and the United States Government: a Survey, Center for Arts and Culture, 2003, s. 1.

¹⁶⁵ Joseph Nye, a.g.e., s.266.

2.1.2 Kamu Diplomasisinde Eğitim ve Değişim Programları

Uluslararası ilişkiler çalışmaları artık sadece politika ile sınırlı değildir. Diplomatik tarih, devlet odaklı biçimden uluslar ve toplumlar arasındaki resmi olmayan sosyal ve kültürel etkileşimlere doğru kaymaktadır¹⁶⁶. Değişim programları da bu etkileşimli sürecin bir parçasıdır. Hatta bireylerden başlamak üzere tüm topluma yayılabilecek ortak bir anlayış ve sempati yaratma çerçevesinde gerek çeşitli Avrupa ülkelerinin gerekse Amerika'nın uzun yıllardır kullandığı kamu diplomasisi araçlarının başında yer almaktadır.

Değişim programları her ne kadar eğitimsel ya da apolitik sunulsa da, uluslararası ilişkilerde politik bir çerçevede değerlendirilmektedir. II. Dünya Savaşı'ndan 1997'ye kadar Alman ve Fransız liseleri arasında gerçekleşen değişim programlarında 5 milyondan fazla öğrenci iki ülke arasında değişimle eğitim görmüş ve bu iki ülkenin ilişkilerinin normalleşmesine katkıda bulunmuşlardır¹⁶⁷.

Eğitim değişim programları genellikle kültürel diplomasi içinde değerlendirilmekle birlikte çeşitli amaçlar doğrultusunda rahatlıkla farklı alanlarda da kullanılabilir. Stratejik iletişimin bir şekli olarak değerlendirilebilecek değişim programları, diyalog ve alternatif görüşlere olanak sağladığı için kamu diplomasisinin çift yönlü bir formudur denebilir. Değişim programları, katılım sağlanan yeni kültürel çevrede ikincil bilgidan ziyade ilk elden bilgiye ulaşma imkanı sunduğu için yüksek etki gücüne sahiptir.

Scott-Smith, değişim programlarının uygulama değerinin katılımcılar ve organize edenler için rastlantısal olamayacağını, sonuçların kötü anlama gelmesinden öte, tahmin edilemeyeceğine vurgu yapmaktadır. Bu eğitimsel, akademik ya da profesyonel tüm değişim programları için geçerlidir. Ancak tüm programlarda en önemli konu katılımcıların seçimidir. Katılımcıların kontrolü ve denetimi önemlidir. Scott-Smith, bu duruma ilişkin en iyi "Seyyid Kutub" örneğini vermektedir. Mısırlı bir kamu görevlisi olan Kutub, Colorado'ya kendi ülkesinde uygulanabilecek eğitim sistemini öğrenmek üzere gitmiştir. Ancak tersine Amerikan toplumsal ve ahlak yapısından nefret eden Kutub, ülkesine döndüğünde radikal İslam'a yönelerek Batı karşıtı bir örgütlenmenin baş aktörü olmuştur¹⁶⁸.

¹⁶⁶ Giles Scott Smith, Mapping the Undefinable: Some Thoughts on the Relevance of Exchange Programs within International Relations Theory, s. 173.

¹⁶⁷ Giles Scott Smith, "Exchange Programs and Public Diplomacy", Routledge Handbook of Public Diplomacy, Taylor & Francis, Newyork 2009, s. 50.

¹⁶⁸ Giles Scott Smith, 2009,a.g.e., s. 52.

Belli bir süre farklı bir ülkede seyahat etmek, onların dil ve kültürlerini tanımak muhtemelen çeşitli önyargıların yıkılmasını sağlayacak, bir diyalog başlatacak ya da daha uzun süreli bir bağlantı kurulmasını sağlayacaktır. Scott-Smith'in belirttiği üzere kamu diplomasisinin bu türü elbette ki dünyayı değiştirmeyecek ancak Kutub örneğinde olduğu gibi risk taşısa da, toplumsal birlikteliğin oluşmasına katkı sağlayacaktır¹⁶⁹.

Akademik değişim programları içinde en çok tanınanı USIA tarafından yönetilen toplamda 155 ülkeye ulaşan Fulbright programıdır. Fulbright, ABD'nin en prestijli burs programıdır. Bu program sonucunda Amerikalı öğrenciler dünyanın pek çok ülkesinde çok sayıda kaynaktan yararlanabilmekte, dünyanın değişik yerlerinden gelen öğrenci ve akademisyenler Amerika'da eğitim alabilmekte ve çalışabilmektedir. Fulbright Programı, 1946 yılında Amerikan Kongresi tarafından eğitim ve kültürel değişim fırsatıyla ülkeler arasında ortak bir anlayış ortaya koymak için hayata geçirilmiştir. Programın fikri programa ismini de vermiş olan Senatör J. William Fulbright tarafından ortaya atılmış ve programın temel amacı dünyadaki çatışmalara karşı atılmış bir adım olarak ortaya konulmuştur¹⁷⁰.

Türkiye'de de benzeri burslar ve değişim programları kültür alışverişi ve ülke tanıtımı için kullanılmaktadır. Bunlardan birisi de ICEP Vakfı'nın değişim programlarıdır. Türkiye'de yabancı misafir öğrenciler ve stajyer öğrenci programlarını yürüten vakıf, yurtdışında ise lise öğrenci değişimi ve staj programları düzenlemektedir. Yabancı Misafir Öğrenci Programı'nda, İzmir, Ankara, İstanbul, Bursa, Adana, Antalya, Eskişehir şehir merkezlerinde ve sahil kentlerinde yaşayan ailelerin; yurtdışından, çocukları ile aynı ya da yakın yaşlarda yabancı bir öğrenciyi evlerinde konuk etmelerine böylece, hem ülke tanıtımına hem de ev sahibi çocukların uluslararası deneyim edinmesine fırsat vermektedir.

Türkiye'deki bütün üniversiteler karşılıklı kültür ve eğitim alışverişi bağlamında dünya üzerindeki pek çok üniversite ile Erasmus, Mevlana gibi değişim programları vasıtası ile çalışma yürütmektedirler. Görüldüğü üzere değişim programları sadece üniversiteler arası değil, toplumda fikir ve düşünceleriyle etkili olan ve eşik bekçisi rolünü de üstlenen çeşitli kişi ya da gruplar arasında da gerçekleştiği sürece karşılıklı olarak ulusların birbirlerini tanımalarında etkin olan bir kamu diplomasisi yöntemidir. Hatta

¹⁶⁹ Giles Scott Smith, a.g.e., s. 54.

¹⁷⁰ Fulbright, "Fulbright Değişim Programı", <http://fulbright.org.tr/hakkimizda/fulbright-programi-hakkinda/> (Erişim Tarihi: 24.09.2017).

terörle mücadelede silah kullanımı yerine “yumuşak güç” unsurlarının kullanılmasının daha kalıcı çözümler yaratacağı konusunda birçok politikacı ve akademisyen hemfikirdir.

2.1.3 Medyanın Kamu Diplomasisindeki Rolü

Medya sistemleri güçlü imaj ve mesaj üretme kapasitesine sahiptir. Mesaj kodlama ve üretim sürecini oldukça iyi kavramış olan medya, dağıtım kanallarını kullanarak, çeşitli politik sistemler tarafından kurgulanmış değer ve inançları taşıma ve toplumları harekete geçirme gücünü bünyesinde barındırmaktadır.

Kamu diplomasisi kapsamında uluslararası yayıncılık, elektronik medya aracılığıyla başka bir toplumun ve toplum liderlerinin düşüncelerinin şekillendirilmesidir¹⁷¹. Uluslararası yayıncılık, diğer halklarla bütünleşebilmek için radyo, televizyon ve internet kullanılarak uluslararası çevreyi yönlendirmeye yönelik bir girişimdir. Çeşitli ülkelerin sahip olduğu uluslararası yayıncılık, diğer tüm kamu diplomasisi fonksiyonlarıyla örtüşebilir ve birlikte çalışma özelliğine sahiptir. Kamuoyunun dinlenmesi, hedef kitle araştırma fonksiyonu, bilgilendirme, politika, kültürel diplomasi, değişim programları diplomasisi gibi tüm kamu diplomasisi fonksiyonlarıyla örtüşebilme özelliğine sahiptir. Uluslararası yayıncılığı, yalnızca teknolojik gerekliliği ve boyutları diğer kamu diplomasisi fonksiyonlarından ayırmaktadır¹⁷².

Uluslararası yayıncılık konusunda basılı medya organları da web tabanlı yayınlarla dünyada milyonlarca okuyucuya ulaşmaktadırlar. Bugün internet aracılığıyla çok daha fazla okuyucuya kavuşan yazılı basında yer alan yazılar, yorumlar özellikle kanaat liderleri tarafından yakından takip edilmektedir. The Wall Street, The New York Times, The Los Angeles Times, Le Monde, International Herald Tribune, Financial Times, Washington Post, The Guardian, The Independent, gibi gazeteler dünyada en fazla okuyucuya sahip gazeteler olarak anılmaktadırlar. Türkiye’ye baktığımızda birçok gazetenin haber portalı olmakla birlikte, Turkish Daily News, Hürriyet Daily News and Economic Review, The Turkish Times (ABD’de yayınlanmakta) gibi İngilizce yayın yapan gazeteler mevcuttur.

Gazetelerin yanı sıra diğer geleneksel medya olan radyo ve televizyon da günümüz teknolojisiyle her geçen yıl daha fazla dinleyici ve izleyiciye ulaşmaktadır. Kamu diplomasisinin en önemli araçlarından olan radyo, 20.yüzyıl başlarından itibaren çok etkin

¹⁷¹ Monro Price vd., “New Technologies and International Broadcasting: Reflections on Adaptations and Transformations” The Annals of American Academy of Political and Social Science, Cilt: 616, N:10, 2008, s. 150.

¹⁷² Nicholas Cull, a.g.e., s. 34.

biçimde kullanılmıştır. CIA (The Central Intelligence Agency/Merkezi Haber Alma Servisi), 1950'ler ve 1960'larda, Radio Free Europe (Özgür Avrupa Radyosu) ve Radio Liberty (Özgürlük Radyosu)'yi kurmuş ve 1977'de ortaya çıkana kadar kapalı bir şekilde kitap, dergi, gazete, basımı gibi dezenformasyona dayalı medya projeleri yürütmüştür¹⁷³.

Avrupa'daki ülkelerde de uluslararası yayın yapan radyolar önemli bir yere sahiptir, bu radyolar önemli birer kamu diplomasisi aracıdır. Örneğin; 35,6 milyon sürekli dinleyicisiyle, 74 ülkede yaklaşık yirmi dilde yayını olan Radio France Internationale dünya çapında farklı toplumlara seslenmektedir¹⁷⁴.

Her geçen gün uluslararası yayınların sayısında artış gözlemlenmektedir. Ülkeler ve siyasi sistemler kendilerini yansıtmanın ve anlatmanın en güvenilir ve yaygın yolu olarak uluslararası yayın yapan televizyon ve radyoları seçmeye devam etmektedir. Bu yayınlar uydu ve kablo sistemleriyle dağılma alanı bulmakla birlikte, dijital ortamlarda daha geniş kitleler karşısında yer almaktadırlar. Artık sadece Amerika ve Avrupa uluslararası yayınlara sahip değildir. Ülkeler güçlendikleri oranda daha fazla ülkeyi medyalarıyla etki altına almak istemektedirler.

BBC ve CNN'in Batı'da yürüttüğü kamu diplomasisi görevinin benzerini şimdi Katar Merkezli El- Cezire, Ortadoğu'da yürütmektedir. 1996'da kurulan ve 50 milyon izleyiciye sahip El-Cezire, kısa zaman içinde BBC ve CNN'e göre bölgede güvenilirlik konusunda büyük gelişme göstermiştir. El-Cezire, özellikle 11 Eylül sonrası Usame Bin Ladin'in görüntülerini ve açıklamalarını yayınlarak çok ses getirmiştir. İslam odaklı söylemleriyle El-Cezire'yi özellikle Ortadoğu'daki izleyiciler Batı medyası karşısında güvenilir bir alternatif olarak görmektedirler. El- Cezire, Batı medyası ve radikal Al-Manar'dan daha dengeli bir perspektif sunduğundan Arap halkının daha fazla güvenini kazanmıştır. Al-Arabiya, El- Cezire'nin Ortadoğu'daki en büyük rakibidir¹⁷⁵.

Türkiye açısından uluslararası yayıncılığı değerlendirdiğimizde TRT bugün 15 televizyon kanalı, 15 radyo kanalı, trt.world.com ve trt.net.tr üzerinden 35 dil ve lehçede Türkiye'ye ve dünyaya yayın yapmaktadır. 1990'da yayına başlayan TRT-Int Avrupa, Kuzey Afrika ve Avustralya'da yayın yaparken, TRT-Avrasya da Kafkasya ve Orta

¹⁷³ John Robert Kelley, Between 'Take-offs' and 'Crash Landing: Situational Aspects of Public Diplomacy, (Ed. Nancy Snow, Philip M. Taylor), Routledge, Newyork 2009, s. 75.

¹⁷⁴ Radio France Internationale, "About RFI", <http://en.rfi.fr> (Erişim Tarihi: 03.10.2017).

¹⁷⁵ Robert H. Gass, John S.Seiter, "Credibility and Public Diplomacy", Routledge Handbook of Public Diplomacy, Taylor&Francis, Newyork 2009, s. 158.

Asya'ya yönelik programlar yapmaktadır. 2009'da yayına başlayan, 27 ülke ve 13 muhtar cumhuriyette hitap eden TRT Avaz kanalı ile de TRT uluslararası yayınlarını artırmıştır. Arapça TRT –“Et Türkiye” Kanalı da 2010'da yayına başlamıştır. TRT World ile 34 dilde ve Türkiye'nin Sesi Radyosu adıyla 24 dilde yayın yapılmaktadır¹⁷⁶.

Televizyon yayınlarının kamu diplomasisine sağladığı katkıya son yıllarda yurtdışı pazarına açılan Türk dizileri de iyi bir örnek teşkil etmektedir. İnan'ın da belirttiği gibi son dönemde yurtdışında gösterime giren ve yoğun ilgi gören Türk dizileri ve bu dizilerde rol alan oyunculara gösterilen ilgi, Türkiye'ye olan beğeni, sempati ve merakı arttırmış, Türkiye hakkında oldukça olumlu bir algı oluşmasına katkı sağlamıştır¹⁷⁷.

Medya, ortaya çıktığından beri topluma bilgi aktarımı, eğlence sağlama ve haber iletme gibi görevlerini sürdürmektedir. Yalnızca ülke sınırlarında harekette bulunmayıp, birer uluslararası ilişkiler ve diplomasi aracı olarak da ülkelerdeki kültürel, sosyal ve siyasal varlıklara dünya sahnesinde meşruiyet vermektedir. Geleneksel medya kapsamında biçimlenen kamu diplomasisi, teknolojinin meydana getirdiği yeni medyada çeşitli boyutlar kazanmaktadır.

2.1.4 Kamu Diplomasisi ve Spor

Uluslararası yarışmalarda milli takımlarla, onların destekçileri turnuvada olmanın yanında ülkelerinin itibarlarını artırmaya da katkı yapmaktadırlar. Büyük spor organizasyonlarıyla ülke tanıtım faaliyetleri daha etkili olabilmektedir. Ülkeler açısından sporun iyi bir kamu diplomasisi aracı olarak kullanılabilmesi için o ülkenin sportif faaliyet ve başarılarında istikrar ve süreklilik olması gerekmektedir¹⁷⁸.

Tarihte spor, ülkelerin ve ideolojilerin bir aracı olarak da kullanım alanı bulmuştur. Örneğin Hitler sporu kendi ideolojilerine alet ederek, diğer ırklar üzerindeki üstünlüğünü ispatlayabilmek adına kullanmıştır¹⁷⁹.

Spor, büyük kitleleri arkasından sürükleyen sayılı unsurlardan birisidir. Spor bu anlamda çok büyük bir (yumuşak) güç barındırmaktadır. Büyük müsabakalarda alınan başarılar, kısa zaman içinde o ülkeyi dünya gözünde farklı noktalara taşıyabilmekte ve bu

¹⁷⁶ TRT, “Tarihçe”, <http://www.trt.net.tr/Kurumsal/Tarihce.aspx> (Erişim Tarihi: 05.10.2017).

¹⁷⁷ Ece İnan, Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler Eksen, (Ed. Abdullah Özkan, Tuğçe Ersoy Öztürk), Kamu Diplomasisi, 2012, s. 66.

¹⁷⁸ Çağrı Erhan, Türk Dış Politikasının Güncel Sorunları, İmaj Yayınevi, Ankara 2010.

¹⁷⁹ Cnntürk İnternet Sitesi, <https://www.cnnturk.com/fotogaleri/yasam/diger/hitlerin-korkunc-egitim-sistemi?page=3> (Erişim Tarihi: 07.06.2019).

başarılar devam ettiği sürece ülkelerin adları dünya kamuoylarının zihninde yer edinebilmektedir. Yani kamu diplomasisinde sporun etkin kullanımı için bu alanda istikrarlı çalışma yürütülmesi gereklidir.

Sporda gösterilen başarıların arkasında yetenekli sporcuların yanında, iyi bir devlet politikasının da etkisi bulunmaktadır. Kitlelere en kolay ulaşma yollarından biri olan sporun, diğer alanlara göre daha kolay bir kamu diplomasisi alanı olarak kullanılabilmesinin mümkün olması devletlerin, bu konu üzerindeki destek ve planlarını da daha önemli hale getirmektedir.

Kamu diplomasisinde sporun önemini fark eden ve kullanmaya başlayan Türkiye de son yıllarda spor alanında yumuşak güç kaynaklarına daha fazla yatırım yapmaya başlamıştır. Türkiye bu kapsamda İstanbul; Şampiyonlar Ligi Final Maçı, Formula 1, Moto GP ve Red Bull Air Race gibi organizasyonlara ev sahipliği yapmıştır. İstanbul'da ayrıca geniş çaplı spor etkinlikleri kapsamında 2009 yılında UEFA Kupası Finali ve Dünya Basketbol Şampiyonası gerçekleştirilmiştir. Türkiye, 2010 yılında çeşitli spor branşlarında toplamda 19 uluslararası organizasyona ev sahipliği yapmıştır. 2012 yılında gerçekleştirilen 14. Dünya Salon Atletizm Şampiyonası, 18 ülkede canlı yayınlandı ve 3 gün boyunca 3 milyarı aşkın insana ulaşmıştır¹⁸⁰. Ayrıca, Antalya'da düzenlenen UEFA 19 Yaş Altı Kadınlar Avrupa Futbol Şampiyonası, 2012 yılında Erzurum'da Üniversiteler Arası Kış Oyunları, 2012 Trabzon'da yapılan Avrupa Olimpik Gençlik Yaz Festivali, Ankara'da Dünya Yıldız Kızlar Voleybol Şampiyonası ve İstanbul'da Avrupa Atletizm Takımlar Şampiyonası gibi spor etkinliklerine ev sahipliği yapılmıştır.

Büyük şehirler dışında farklı şehirlerin de çeşitli özellikleriyle ön plana çıkarılması ve özellikle dünya sahnesine sunulması, yeni marka şehirler yaratılması açısından önemlidir. Sadece turistik anlamda değil, bilinirlik, tanınırlık ve farkındalık yaratma anlamında bu tarz çalışmalar süreklilik arz etmelidir. Yumuşak güçlerin birlikte ve dengeli kullanılması kamu diplomasisinin işleyişini kolaylaştıracaktır. Dünyadaki gelişmeler ve yukarıda aktarılan örneklerden de görüldüğü üzere, spor insanoğlunun her an hayatında olabilen bir yapıya sahiptir. Sporun yapılması çok eski çağlara dayanmasına rağmen, evrensel boyuta aktarılması, organize şekilde planlanması, düzenlenmesi ve paylaşılması geçtiğimiz yüzyılda başlamıştır.

¹⁸⁰ İBB, "2010 Yılında Avrupa'nın Kültür Başkenti İstanbul" <http://www.ibb.gov.tr> (Erişim Tarihi: 15.10.2017).

2.1.5 Kültürel Diplomasinin Uygulanması ve Potansiyeli

Kültürel diplomasi içerisinde ulusal imaj unsuru önemlidir. Ulusal imaj, bir bireyin o ülke ve halkı hakkında neyin doğru olduğuna inanmakla alakalı bilişsel bir temsildir. Uluslararası sistemlerde mühim olan imajlar ulusların kendilerinde var olan imajları ve uluslararası çevreyi meydana getiren sistemdeki diğer unsurların gözünde kazandığı imajdır¹⁸¹. Potter’a göreyse ulusal imaj konusunda ülkenin değil diğer ülkelerin ne söyledikleri önemlidir. Bu sebeple doğal olarak pek çok ülkenin imajlarının yanlış milli portreler olarak önyargıyla oluştuğunu ifade etmektedir. Fakat ülkelerin tümü bununla yaşamak veya oluşan hatalı imajı yönetmek durumundadırlar¹⁸². Bu anlayıştan hareketle kültürel diplomasinin bir ülkenin hem imaj hem kimliğini yükseltmeye yaradığını söylemek mümkündür.

Mark, kültürel diplomasi kapsamında ulusal imajın yalnızca kültür içerikleri değil bunun yanı sıra teknolojik ve ekonomik kazanımlara da yoğunlaştığını ifade etmektedir. Örnek vermek gerekirse Avustralya, farklı bir kültüre sahip olup gelişmiş bir teknolojisi bulunan ve çağdaş bir ülke olduğunu göstermek istemekte, bunun yanında yerli imajını da iyileştirmektedir. Kanada ise göl ve ormanları bol, teknolojisi ilerlemiş, yenilikçi, yaratıcı, çağdaş ve çok kültürlü bir ülke olarak kendisini pazarlamaktadır. Ülkeler cazibe merkezi haline gelebilmek ve ekonomik menfaatlerini ilerletebilmek adına kendi çağdaş imajlarını sunma gayretindedirler. Öğrenci, turist ve yabancı yatırımcı çekebilmek adına ülkelerin bu yönde rekabet etmeleri gerekmektedir¹⁸³.

Kültürel diplomasiyle bir ülke kendi iç hedeflerini gerçekleştirebilmektedir. Emekli Kanada büyükelçisi Robin Higham, Kanada’daki deneyimlerinden hareketle, iç hedeflerin gerçekleştirilebilmesi adına kültürel diplomasinin ulusal projelerde ciddi etki yapacağını ifade etmektedir. Bahse konu iç hedefler Kanada’da kimliğe dair farkındalık yaratmayı da içermektedir. Bu farkındalıkla Kanada, global tek tipleşmenin baskısından kurtulabilecek, cazibe merkezine dönüşebilecektir¹⁸⁴. Simon Mark, Yeni Zelanda tarafından yapılan Te Maori gösterisi ve Kültürel Değişim Programı’nın toplumsal birleşmeyi pekiştirmeye katkı yaptığından söz etmektedir. Kültürel diplomaside “iyi hissettirme etkisi” bulunmaktadır. *The Lord of The Rings* filminin başarı kazanması Yeni Zelandalıları birbirlerine

¹⁸¹Gaye Aslı Sancar, a.g.e., s. 62.

¹⁸²Gaye Aslı Sancar, a.g.e., s. 63.

¹⁸³Simon Mark, a.g.e., s. 23.

¹⁸⁴Simon Mark, a.g.e., ss. 29-32.

yakınlaştırmıştır. Kültürel diplomasiiden çıkmakta olan “iyi hissettirme etkisi” özgüveni yükseltmektedir. Bu da bir ulus inşa etmede önemli bir faktördür¹⁸⁵.

Kültürel diplomasi, devlet ve hükümete çok farklı yararlar temin edebilmektedir. Kültürel diplomasi, bir ülkeye ait profilin artması, ulus inşasına fayda sağlanması, çıkarların temin edilmesi, diaspora, kitle ve elitlerle etkileşime girilmesi, kişilere yurt dışında eğitim verilmesi, azınlıklara imkan tanınması gibi faydalar getirmektedir. Şayet kültür içeriği üstünden siyasi kontrol çıkartılıyorsa ulus inşa etmede kültür diplomasisinin etkileri genişletilmekteyse, sosyal ve ulusal birleşmeyle alakalı hedefler ortaya konuyorsa, kültürel diplomasi en üst potansiyeline ulaştırılabilmektedir.

2.1.6 Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü Bağlamında Türkiye’nin Kamu Diplomasisi Uygulamalarının İncelenmesi

21.yüzyılda uluslararası ilişkilerde en önemli unsurlardan biri olarak Kamu Diplomasisi karşımıza çıkmaktadır. Kamu diplomasisinin başarısını belirleyen unsur ise iletişimdir, iletişim süreçlerinin etkin kullanılması, yönetilmesi kamu diplomasisinin başarısını doğrudan etkiler. Günümüzde kullanılan kavramsal anlamı ile ilk defa Gullion tarafından 1965’te kullanılmıştır. Edmund Gullion tarafından kullanılan anlamı ile kullanılmadan önce “kamu diplomasisi” farklı anlamlar belirten bir terimdir. Örnek verecek olursak 1856 yılında ABD Başkanı Franklin Pierce tarafından “nezaket” anlamında kullanılmıştır. Türkiye kamu diplomasisine uzun yıllar gereken önemi vermemiştir. Türkiye’nin kamu diplomasisine önem vermemesinin beraberinde getirdiği en büyük sorun Türkiye’nin tanınmaması değil, yanlış tanınması ve dünya kamuoyuna kendisini istediği gibi ifade edememesi gelmektedir. Bir ülke kendi ülke algı ve imajını oluşturmaz ise o ülke hakkındaki algı başka ülkeler tarafından yönetilir hale gelmektedir¹⁸⁶. Türkiye’nin Ermeni sorunu, Kürt sorunu ve Kıbrıs sorununu dünyaya istediği gibi anlatamaması hem başka devletlerin sürece dahil olup etkilemelerine hem de Türkiye’nin olumsuz bir imaj edinmesine sebep olmuştur. Türkiye en etkili yumuşak güç unsurlarından biri olan kamu diplomasisi uygulamalarını etkili olarak kullanmaya 2000’li yıllarda başlamıştır. Kurumsal olarak ise daha da geç bir dönem olan Ocak 2010 tarihinde Başbakanlığa bağlı bir kurum olarak Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü kurulmuştur. Türkiye’nin Kamu diplomasisinde 2000li yıllardaki ataklarının en önemli sebebi AK Parti

¹⁸⁵Simon Mark, a.g.e., ss. 29-32.

¹⁸⁶ Emine Akçadağ, Dünyada ve Türkiye’de Kamu Diplomasisi, <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf> (Erişim Tarihi:20.06.2019).

hükümeti ile birlikte Türkiye'nin bölgesel bir güç olma isteğidir¹⁸⁷. Türkiye kurumsal olarak kamu diplomasisi formatında olmasa da işbirliği ve kalkınma yardımları olarak Sovyetlerin dağılmasından sonra Türki Cumhuriyetlere yönelik 1992 de kurduğu TİKA vasıtası ile kamu diplomasisi uygulamıştır. 2010 yılında Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğünün kurulmasından sonra Türk Dünyasına yönelik kamu diplomasisinin temelini ve en önemli unsurunu oluşturan iletişim temelinde bir strateji geliştirerek Aralık 2010 tarihinde Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü (BYEGM) ile Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi (SAM) işbirliği içerisinde Ankara'da Türk Dili Konuşan Ülkeler Medya Forumu oluşturulmuştur. Her yıl değişik başlıklarda forumlar düzenlenip Avrasya bölgesinin işbirliğinin geliştirilmesi, Türk Dünyasının medya alanında iletişimi, işbirliğinin geliştirilmesi Türkçenin iletişim dile olarak alanının genişletilmesi bu oluşumun en önemli amaç ve kazanımlarındandır¹⁸⁸. Kamu Diplomasi Koordinatörlüğünün yürüttüğü faaliyetleri incelediğimizde yapılan faaliyetleri 3 başlık altında toplayabiliriz. Birinci başlıkta üniversite faaliyetleri ana başlığı altında kamu-sivil bilgilendirme faaliyetleri bunu da üç alt başlık olarak dış politika çalıştayları, kamu diplomasisi panelleri, dış politika tanıtımına yönelik faaliyetler olarak karşımıza çıkmaktadır. Kamu uluslararası Kamuoyu bilgilendirme faaliyetlerini incelediğimizde ise gençlik programları kapsamında Tunus, Mısır, Libya, Filistin Yemen, Batı Afrikalı gençlere yönelik faaliyetler ve Uluslararası Yaz Okulu Programı gelmektedir¹⁸⁹. İkinci ana başlık olarak karşımıza Siyasal İletişim Faaliyetleri çıkmaktadır, burada da Uluslararası Kamuoyu Bilgilendirme Faaliyetleri, Kamu-Sivil Bilgilendirme Faaliyetleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kamu-Uluslararası Kamuoyu Bilgilendirme Faaliyetlerini Ülke toplantıları, Akil İnsanlar Konferansları Avrupa Toplantıları olarak üç alt başlık halinde gruplandırabiliriz. Kamu-Sivil Bilgilendirme Faaliyetlerini Paneller, İstanbul Küresel Forumu olarak ele almak mümkündür¹⁹⁰. Üçüncü ana başlık olarak Medya Tanıtım Çalışmaları başlığı altında Kamu-Uluslararası Kamuoyu Bilgilendirme Faaliyetlerini Gazeteci Heyetleri Programı, Uluslararası Basını Bilgilendirme Programları ve Kültürel Tanıtım faaliyetleri olarak ele alınabilir. Bölüm başında da belirttiğimiz gibi yapılan bütün faaliyetler kamu

¹⁸⁷ Muharrem Ekşi, Türkiye'nin Türk Dünyasına Yönelik Kamu Diplomasisi: Yeni Araç ve Mekanizmalar, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, 17(1), 2017, s.9.

¹⁸⁸ Muharrem Ekşi, 2017, a.g.e., ss.11-12.

¹⁸⁹ Mehmet Şahin ve B. Senem Çevik (Ed.), Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi, Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü: Türk Dış Politikasında Kamu Diplomasisinin Rolü ve İşlevi, Nobel Yayıncılık, İstanbul, 2015, ss.505-507.

¹⁹⁰ Mehmet Şahin ve B. Senem Çevik (Ed.), a.g.e., ss.507-509.

diplomasisinin etkin bir biçimde iletişimi ortaya koyup ilgili ülkelerde istenen algıyı oluşturma, amaçlara ulaşma temeline dayandığı söylenebilir¹⁹¹. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü faaliyetlerini 24 Temmuz 2018 tarih ve 30488 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 14 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile oluşturulmuş olup, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı bünyesinde faaliyetlerini sürdürmektedir¹⁹².

Türkiye Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, G-20, NATO, Avrupa Konseyi, AGİT, İslam Konferansı Örgütü gibi bölgesel ve uluslararası pek çok oluşumda aktif rol oynayan Doğu ve Batıyı medeniyet olarak birlikte temsil eden bunun yanında iki medeniyet ve coğrafya arasında dengeleyici ülke olarak diplomasiyi, özellikle kamu diplomasisi ve kültürel diplomasiyi etkin olarak kullanmaktadır. Türkiye YTB (Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı), TİKA (Türkiye İşbirliği ve Kalkınma Ajansı), TÜRKSOY (Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı), Yunus Emre Enstitüsü gibi kurumları kurup aktif bir şekilde kullanması sayesinde günümüzde kamu diplomasisi ve kültürel diplomasiyi çok geniş bir coğrafyada etkin olarak kullanmaktadır.

Türkiye kamu diplomasisi alanında kurumsallaşmaya hem geç başlamış hemde yeterli kurumsallaşmayı sağlayamamıştır. Kamu diplomasisi vizyonunda da önemli eksiklikler bulunmaktadır bunun en temel sebeplerinden birisi yetişmiş personelinin istenilen düzeyde olmamasının yanında kamu kurumlarının dışında kamu diplomasisi yürüten aktörün nerede ise yok denecek düzeyde olmasıdır. Dünyadaki örneklerine baktığımızda kamu diplomasisi sadece devlet eliyle yürütülerek başarıya ulaşılamayacağı bilinmektedir. Tüm toplumun desteklediği demokrasi kültürünün, hukuk devleti prensibini, insan haklarının, özgürlüklerin ön planda olduğu bir Türkiye imajının olduğu kamu diplomasisi vizyonu ortaya koymak kamu diplomasisinin hızlı gelişimine katkı sağlayacaktır. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğünün faaliyetleri sivil toplum kuruluşları ile işbirliği çerçevesinde daha etkin, pragmatik hale getirilebilir.

2.2 Dünya’da Kültürel Diplomasi Örnekleri

2.2.1 ABD

Soğuk Savaş sürecinde ABD’nin politikasını ve uluslararası amaçlarını desteklemek maksadı ile kurulan United States Information Agency (USIA)’nin 1999

¹⁹¹ Mehmet Şahin ve B. Senem Çevik (Ed.), a.g.e., ss.509-512.

¹⁹² Türkiye Cumhuriyeti İletişim Başkanlığı İnternet Sitesi, <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/kurum-hakkinda> (Erişim Tarihi: 20.06.2019).

yılında kapatılması, uluslararası kültürel faaliyetlerin bundan etkilenmesine ve sonraki çalışmalar için Dışişleri Bakanlığı bünyesinde Eğitsel ve Kültürel İşler Bürosu'nda bu işlerin Amerikan dış politikası ve değerleri önemsenmeden devam etmesine neden olmuştur¹⁹³. 1993 yılında başlayarak kültürel programların bütçesinin %30 oranında düşmesi, ülke dışındaki pek çok kütüphanenin ve kültür merkezinin kapatılması, Eğitsel ve Kültürel İşler Bürosunun gerçekleştirdiği değişim programlarına katılan insan sayısındaki belirgin düşüş (1995- 2001 yılları arasında 45.000'den 29.000'e kadar düşmüştür), bunun örneklerindendir. Fakat 11 Eylül terör saldırıları sonrasında 2003'te başlayan Irak Savaşı Amerika'nın uluslararası ilişkilerde devletini daha olumlu bir imajla tanıtabilmesi ve olumlu algılar yaratabilmesi için kültürün yeniden ciddi şekilde değerlendirilmesi gerektiği düşüncesini uyandırmıştır. Çünkü dünyadaki ABD imajı bu devletin ikna ve etki kabiliyetinin de düşmesi bunu gerektirmiştir¹⁹⁴.

Bu bağlamda artık, örneğin 2005 yılı esas alınırsa bütçesi 245 milyon dolar olan Eğitsel ve Kültürel İşler Bürosu değişim programları; film, heykel, resim, fotoğraftan tablo sergilerine destek olunması gibi birçok faaliyetle ilgilenmektedir. Yine Culture Connect adlı programla bazı müzisyenler ABD dışına gönderilmekte, Ambassador's Fund for Cultural Preservation adlı fon ile diğer ülkelere ait önemli değerler korunarak geliştirilmektedir. International Partnerships Among Museums adlı programla yurt dışındaki müzelerle olan sağlam ilişkilere odaklanılmakta ve daha sağlam ilişkilerin geliştirilmesine yardımcı olunmaktadır. Jazz Ambassadors adlı etkinlik vasıtasıyla dörtlü caz grupları 4-6 haftalığına yurt dışına gönderilmektedir. Sözü edilen büro, çalışmaları için 1.500 özel sektör kuruluşu, akademik kurum ve sivil toplum kuruluşundan destek almaktadır. 2013 itibarıyla ise ABD'nin 180 ülke ile ortaklaşa ve yaklaşık 50.000 katılımcıyla yürüttüğü Fulbright, International Visitors Program, International Writing Program başta olmak üzere eğitsel ve kültürel değişim programları için bütçeden ayırdığı miktar 587 milyon dolardır. Ayrıca aralarında İtalya, İsveç, Güney Kore gibi ülkelerin başbakanlarının aralarında olduğu 29 devlet ve hükümet başkanının Fulbright bursuyla ABD'de eğitim aldığı düşünülecek olursa değişim programlarının ABD'nin imajı açısından ne kadar hayati önemde olduğu daha net anlaşılabilir. Bununla birlikte, ABD'nin kültürel diplomasi faaliyetlerinin kültürel faaliyetlere bütçe içerisinden çok az pay ayrıldığı

¹⁹³ Richard Arndt, *The First Resort of Kings American Cultural Diplomacy in the Twentieth Century*. Potomac Books, Washington 2006, s. 542.

¹⁹⁴ Cynthia Schneider, a.g.e., s.3.

dikkate alınırsa (Ayrılan pay eğitime ayırdığı paydan çok azdır) kültürel içerikli faaliyetler vasıtasıyla kültürel diplomasi faaliyetleri adına daha fazla çalışması gerektiği iddia edilebilir¹⁹⁵. Çünkü eğitim programlarının ekonomiye katkısının daha fazla olduğu bilinmektedir. Zira Association of International Educators'ın araştırmasına göre dışardan gelen öğrencilerin aileleriyle birlikte ABD'ye 2012-2013 yılında yıllık olarak katkısı 24 milyar dolar olmuştur¹⁹⁶. Buradan veriler ışığında, maddi kaygıların belirleyici olması sebebiyle Eğitim alanına yöneldiği ortaya çıkmakla birlikte, uzun sürede ülkeler için çok daha fazla maddi ve manevi faydalar sağlayan kültürel boyuttaki çalışmaların bu bağlamda etkili bir şekilde kullanılması, bu tür faaliyetlerin arka planda bırakılmaması gerekmektedir.

Farklı toplumlardaki insanların mücadele allayışını etkileme adına ABD; Soğuk Savaş zamanında özgürlük, demokrasi, çokseslilik gibi kavramları caz müziği vasıtası ile siyahi müzisyenlerle tanıtırken, 2000'li yıllar beraber bunların yanına artık hip-hop müziği gibi araçlar koymuştur¹⁹⁷. Diğer taraftan, ülkeler arasındaki ortak tarihi varlığında kültürel diplomasi unsuru olarak kullanılması söz konusudur. Örneğin, Lahey'deki ABD Büyükelçiliği tarafından 2000 yılında, II. Dünya Savaşı'nda çarpışan Hollandalı ve Amerikalı gazilerin savaş hikâyelerinin Hollandalı gençlere aktarılması yoluyla oluşturulmaya çalışılan bilinç buna örnektir¹⁹⁸. Bu tarz uygulamalar, ABD'nin artık 2000 yılından itibaren insandan insana diplomasi anlayışına geçişinin başarılı örnekleri arasında sayılabilir.

İlk olarak 2000 yılında Rusya'da faaliyete başlayan, 2013 yılına gelindiğinde dünyanın 400 farklı noktasında faal olan American Corners adlı küçük kütüphaneler, ABD hakkında bilgi sahibi olmak isteyen kişiler adına fırsatlar sunmaktadır. Türkiye'de Erzurum, Bursa, Kayseri, İzmir ve Gaziantep'te farklı kurumların yapısında oluşturulan kütüphaneler bulunmaktadır¹⁹⁹.

Özgürlük ve fırsat olarak markalaştırılan İngilizce öğretimi dünyanın farklı noktalarındaki Amerikan Kültür Derneklerinin çalışmalarından bazılarıdır. Afganistan Yükseköğretim Bakanı'nın, terörizm faaliyetlerinin sonlandırılması için 25.000 İngilizce

¹⁹⁵ Richard Arndt, a.g.e., s. 552.

¹⁹⁶ NAFSA, <http://www.nafsa.org> (Erişim Tarihi: 02.11.2017).

¹⁹⁷ Cynthia Schneider, Cultural Diplomacy: Why It Matters, What It Can-and Cannot- Do?, s. 5.

¹⁹⁸ Schneider, C., Diplomacy That Works: 'Best Practices' in Cultural Diplomacy, Center for Arts and Culture, London 2003, ss. 4-7.

¹⁹⁹ Sondakika Haber İnternet Sitesi, <https://www.sondakika.com/haber/haber-erzurum-turkiye-deki-5-nci-american-corner-erzurum/> (Erişim Tarihi: 25.05.2019).

öğretmenin gönderilmesi gerektiğini ifade etmesi bu açıdan önemlidir²⁰⁰. Afganistan'ın İngilizceyi geleceği açısından önemli görmesi, ABD'nin kültür politikalarının dil eğitimi açısından başarılı olduğunu söylemeyi mümkün kılmaktadır.

2.2.2 Birleşik Krallık

Britanya için kültürel diplomasi faaliyeti yürüten ve 1934'te kurulmuş olan kurum British Council'dir. Bu kurumun başlangıçtaki amacı sadece İngilizce öğretmek ve kitap göndermek şeklindeyken 21. yüzyılda faaliyetlerindeki çeşitlilik bir hayli artmıştır. Örneğin, 2003 yılında Irak Savaşı'nın sonrasında Irak yükseköğretiminin geliştirilmesi amacıyla 1.000 üniversite öğrencisinin 5 yıl Birleşik Krallık'ta eğitim görmeleri, Irakta bulunan 18 üniversitenin Britanya'daki üniversitelerle bağlantıya geçmesinin sağlanması ve Iraktaki değişik eğitim kurumlarına 55 ton ağırlığında kitap ve derginin gönderilmesi konusunda farklı projeler geliştirilmiştir. Tahran Çağdaş Sanatlar Müzesi'nin daveti ile British Council 2004 yılında sergi düzenlemiştir, bu sergi İran İslam Cumhuriyeti'nin tarihindeki ilk İngiliz sergisi olmuştur²⁰¹.

Bu kurumun yanında Royal Opera House, Natural History Museum, British Library, Victoria ve Albert Museum, British Museum gibi uluslararası prestije sahip kültür kuruluşları Birleşik Krallık'ın kültürel diplomasi faaliyetleri için çalışmaktadır²⁰².

Reklam, film, müzik, televizyon, medya, moda, tasarım sektörleri Britanya'nın ihracatına yıl bazında yaklaşık 17,3 milyar sterlin katkı yapmakta, Birleşik Krallık Ticaret ve Yatırım Bakanlığı özellikle Kültür, Medya ve Spor Bakanlığı ile ortak hareket etmeye önem vermektedir. Bu ekonomik sonuç kurulan ilişkilerin önemli olduğunu göstermektedir²⁰³. Birleşik Krallık Ticaret ve Yatırım Bakanlığının 5 yıllık stratejik planında kültürel içeriğe önem vermesi, desteklemesi sürpriz olarak karşılanmamalıdır.

Kültürel içeriğe çok önem veren İngiliz kamu diplomasisi, uzun vadeli dostluk ilişkileri kurulabilmesi için hemen imajın bir an önce istenmediği bu itibar ve imajın kazanımına önem verildiği görülmektedir. Paul de Quincey'nin insanlara ne olduğunuzu söylemenin öneminin olmadığı ne yaptığının önemli olduğu ifadesi bunu açıklar niteliktedir²⁰⁴. Bu görüşün bir yansıması olarak Birleşik Krallık'ın uluslararası

²⁰⁰ Cynthia Schneider, a.g.e., s. 13.

²⁰¹ Ali Fisher, a.g.e., ss. 55-57.

²⁰² Richard Arndt, a.g.e., s. 552.

²⁰³ Ali Fisher, a.g.e., ss. 55-57.

²⁰⁴ Kirsten Bound vd., Cultural Diplomacy, Demos, London 2007, s. 25.

gerçekleştirdiği kültürel aktivitelere bakıldığında devlet eliyle oluşturulan aktörlerin olmadığı, sivil toplum kuruluşlarının yanında devletin müdahil olmadığı kültürel kuruluşlar yer almaktadır.

Kültürel diplomasi çerçevesinde yapılan faaliyetler, aynı ortamları paylaşmaları imkansız olabilecek iki devleti aynı ortamı paylaşma noktasına getirecek bir yapısı vardır. Bu durum kültürün uluslararası ilişkilerdeki önemini göstermektedir. Bunun öneminin farkında olan Birleşik Krallık, siyasi ilişkilerin gergin olduğu anlarda kültürden istifade etmeyi başaramıştır²⁰⁵. Britanya'nın bahse konu kültürel diplomasi çalışmaları da Batının diğer toplumları ötekileştirdiği ve onlar üzerinde hegemonya kurduğu şeklindeki algıyı yıkmak olmuştur. Çünkü bu şekilde diğer devletlerle daha sağlıklı kültür temelinde ilişkiler kurulabilir. Birleşik Krallık, günümüzde birçok alanda gelişmesi beklenen BRIC (Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin) ülkeleriyle daha yakın ilişkiler kurmak için çaba harcamaktadır.

Etkili bir kültürel diplomasi ortamı oluşturulması için TV yayınları çok önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda Britanya medyanın kendi imajı açısından etkisinin farkındadır. İngiltere yapımı Pop İdol şarkı yarışmasının bir benzerinin Çin'de formatlanarak uygulanması bunun bir örneğidir²⁰⁶. Bu tür yapımlar sebebi ile kültürel paylaşım için de gerekli temeller atmak mümkün görünmektedir. Birleşik Krallık'ta 2007 yılı verilerine bakıldığında devlet ve özel sektörün, yaratıcı endüstriler alanına 2,2 milyar sterlin'i bulan bir yatırım yaptığı görülmektedir. Bu yatırım sonucunda 7,7 milyar sterlin elde ettiği göz önünde bulundurulursa Birleşik Krallık'ın kültürün ekonomik kazanca katkısını anladığı söylenebilir. Britanya bunun yanında kültürel diplomasi alanında dijital teknoloji ve internetten de faydalanırken son derece bilinçli bir şekilde hareket etmektedir, Microsoft şirketi ile 19.yüzyıl romanlarını dijital ortama aktarma çalışmaları bunun en güzel örneğidir.

²⁰⁵ Kirsten Bound vd., a.g.e., ss. 29-55.

²⁰⁶ Schneider, C., *Diplomacy That Works: 'Best Practices' in Cultural Diplomacy*, Center for Arts and Culture, London 2003, ss. 4-7.

2.3 Türkiye’de Diğer Devletlerin Yürüttüğü Kültürel Diplomasi Uygulamaları

2.3.1 Almanya Federal Cumhuriyeti

Kültürel Diplomasi faaliyeti alanında Almanya özellikle, 1957’de kurulan Goethe Enstitüsü vasıtasıyla Almancayı yaymak ve politik, kültürel, sosyal alanlarda etki gücünü artırmak adına Türkiye’de çalışmalarını icra etmektedir. Bu çalışmaların kapsamında Almanya algısının Türkiye’de güncel tutulması, Alman kültürünün tanıtılması ve sanat, dil, müzik vb. gibi farklı alanlarla bir Avrupa ağıнын kurulması gibi faaliyetler bulunan bu enstitü, Ankara, İzmir, İstanbul, Bursa, Adana gibi önemli şehirlerimizde kültürel diplomasi çalışmalarını yürütmektedir. II. Dünya savaşı sonrası yıllarda Türkiye’den çok fazla göç alan Almanya’nın bu faaliyetleri içerisinde doğal olarak kültür alışverişi ve göç konusu da yer almıştır²⁰⁷.

Goethe Enstitüsünün Türkiye’deki kitlelere erişimine dikkate alınarak bir değerlendirme yapılacak olursa, eldeki istatistiklerin önemli olduğunu söylemek mümkündür²⁰⁸. Bu istatistiklerden Goethe Enstitüsünün kültür faaliyetleri, dil aktiviteleri, internet sitesine ulaşım gibi konularda çok sayıda ziyaretçiye ulaşmış olması, Almanya’nın Kültürel diplomasiinin medya ve dijital teknoloji ayağına verdiği önemi ortaya koymaktadır.

Ankara Goethe Enstitüsü Müdürü Dr. Thomas Lier ile yapılan görüşmede, Almanya Federal Cumhuriyeti’nin Türkiye’deki kültür çalışmalarında devlet kurumları ile paydaş olarak faaliyetleri gerçekleştirmeyi önemsediklerini belirtmiştir. Bu bağlamda Millî Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı personelinin yurt dışı görevlerine başlamadan Goethe Enstitüsü tarafından Almanya’da hazırlık amacıyla dört aylık eğitimden geçirildiği belirtilmiştir. Yine Kültür ve Turizm Bakanlığı işbirliğinde düzenli olarak Türk-Alman Tarabya Çeviri Ödülü’nün önemsendiği ve Türkçeden Almancaya edebi eser çevirisinin kendileri için önem arz ettiğinden söz etmiştir. Bunun yanında, Almancadan Türkçeye kitap çevirisini arttırmak için İstanbul Goethe Enstitüsü tarafından gerçekleştirilen Çeviri Destek Programı vasıtasıyla 2002-2015 yılları arasında

²⁰⁷ Goethe Enstitüsü Resmi İnternet Sitesi, <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/kul/mag.html> (Erişim Tarihi: 08.11.2017).

²⁰⁸ Carina Braun v.d., Newsletter GmbH-Gesellschaft, München 2013, s. 127.

otuz kitabın Türkçeye çevrildiği belirtilmiştir²⁰⁹. Kültürel alanlardaki setlerin ortadan kaldırılması açısından dil çok önemli bir konumda olduğu için çeviriler konusunda da dikkatli davranılması şaşırtıcı olmamaktadır.

Yine sosyolojik açıdan çok önemli bir olgu olan Kültür Endüstrisi kapsamında içerik inşa etme adına önem kazanan eser pazarı, kitapçılarda görülen bir “seçenek” olgusu ortaya çıkarmıştır. Bu seçenek olgusu içerisinde herhangi bir okuyucu için seçilen kitap ve hatta film önerileri bulunmaktadır. Bu özellik Goethe Enstitüsünün kültür endüstri bağlamında gerçekleştirdiği internet sitesinin paylaşımlardan biridir. Örneğin film önerileri arasında 2012 yılının Grimm Kardeşlerin çocuk masallarının yayımlanışının 200. yıl dönümü olması vesilesiyle Grimm masallarının filme uyarlanmış eserlerin DVD’lerinin bulunması, halk bilimine ilişkin üretimlerin hem kültür endüstrisi hem de kültürel diplomasi alanındaki çok dikkat çeken kanıtlardır²¹⁰.

Goethe Enstitüsünün, Türklerin Almanya’ya göçü temasını da görsel sanatlar kapsamında da etkin biçimde işlediği görülmektedir. Bavuldaki Hayatlar (2012) ve Almancı! İsimli tiyatro oyunlarına yapılan maddi yardımlar bu kapsamda düşünülebilir. Ayrıca, Karagöz-Cadılar ve Hint Fakiri (2010) ve kuklalı gençlik oyunu Yaşamayı Beklerken (2011) tiyatro performanslarına verilen destekler de yereldeki başarılı kültürel diplomasi politikaları olarak dikkat çekmektedir.

Yine bu faaliyetler kapsamında Kültürel Diplomasinin karşılıklı anlayışı geliştirmesi işlevinin bir ürünü olarak ortaya konulan Karşıdan Bakış gibi filmler de bu enstitünün çalışmalarına ışık tutması açısından önemli bir örnektir. Kültürel diplomasi faaliyetlerinin en etkin şekilde yürütüldüğü alanlardan biri olan uluslararası eğitim alanında Türkiye’deki üniversite öğrencileri ile öğretim elemanlarına burs sağlamakla görevli Alman Akademik Değişim Servisi (DAAD) öne çıkmaktadır. DAAD, 2009 yılında Türkiye’den 600 üniversite öğrencisi ve 117 akademisyene burs sağlayarak ilgili ülkeye 5.930.000 € kaynak ayırmıştır ve toplamda 324 Türk-Alman üniversitesinin işbirliği yaptığı akademik arenaya önemli olarak nitelendirilebilecek katkılar sunmuştur²¹¹.

²⁰⁹ Goethe Enstitüsü Resmi İnternet Sitesi, <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/kul/ser/uef.html> (Erişim Tarihi: 10.11.2017).

²¹⁰ Goethe Enstitüsü Resmi İnternet Sitesi, <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/sta/ank/bib.html> (Erişim Tarihi: 11.11.2017).

²¹¹ Alman Akademik Değişim Servisi İnternet Sitesi, http://ic.daad.de/imperia/md/content/informationszentrum/icankara/sunumlar/meb_bursiyerleri_i_in_alman_ya_da_e_itim_ve_ara_t_rma_olanaklar_antalya_2011.pdf (Erişim Tarihi: 13.11.2017).

Bu anlamda Almanya Federal Cumhuriyeti'nin diğer ülkelerde DAAD aracılığıyla gerçekleştirdiği yatırımların, uzun vadede ciddi kültürel, sosyal ve ekonomik sonuçları olacağını söylemek mümkün görünmektedir.

2.3.2 Fransa

1883 yılında kurulan ve hâlihazırda 5 kıtada, 136 ülkedeki 850 şubesiyle Fransa'nın kültürel diplomasi alanındaki çalışmalarında en önemli aktör olan Alliance Française ve 2010 yılında daha kurumsal ve çağdaş bir çabanın ürünü olarak ortaya çıkan Institute Français çatısı altında her yıl 500.000 kişi Fransızca kurslarına ve 6 milyondan fazla insan kültürel aktivitelere katılmaktadır²¹². Kuruluş tarihine bakıldığında ise Fransa'nın bu alanda Kültürel Diplomasi faaliyetinin önemini diğer Batı ülkelerine nazaran çok önceden kavradığı söylenebilir.

Ankara Fransız Kültür Merkezi, Fransızcanın öğretilmesi, Fransız ve Frankofon kültürünün tanıtılması, kültürel çeşitliliğin teşvik edilmesi gibi ana amaçlar doğrultusunda Türkiye'deki faaliyetlerine 1960 yılında başlamıştır. Fransızca kurslarına yılda ortalama 3.000 kişinin katıldığı ve ayrıca Ankara'nın yanında İstanbul ve İzmir'deki diğer şubeler tarafından daha geniş kitlelere hitap edebilmek amacıyla film gösterimleri, sergi, konferans ve konser organizasyonlarının düzenlendiği görülmektedir²¹³.

Fransız Kültürel Diplomasi faaliyetlerinin İngilizlerle kıyaslandığında devletle iç içe olduğu şeklindeki görüşlerin kaynağı, Fransa Dış İşleri Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren ve bütçesini ilgili Bakanlıkla birlikte Kültür ve İletişim Bakanlığından alan kurumun kendi yetkililerinin de kültürün siyasetle eş anlamlı olduğunu şeklindeki ifadeleridir²¹⁴. Dolayısıyla, devletin kültürel faaliyetler konusunda hâlen etkin olduğu söylenebilir. Bu da 21. yüzyılın kültürel diplomasi faaliyetleri için çok da verimli sonuçların alınamayacağı bir yapılanma olduğu anlamına gelmektedir.

Fransız Kültür Merkezinin örneğin 2012 yılında Avrupa Kültür Günleri kapsamındaki faaliyetleri ki bunlar arasında Adana, Hatay, Gaziantep, Şanlıurfa, Mardin ve Diyarbakır'da Dünya'nın Susuzluğu, Geçici Evlilik, Sihirli Kitaplar adlı filmlerin gösterimi, gelişmekte olan ülkelere olumlu imaj kazandırmak için yapılan Hedef

²¹²Fransız Kültür Merkezi İnternet Sitesi, <http://www.alliancefr.org/en/who-are-we/cultural-agent-and-membership> (Erişim Tarihi: 13.11.2017).

²¹³ Fransız Kültür Merkezi İnternet Sitesi, <https://www.ifturquie.org/biz-kimiz/gorev-ve-etkinlikler/> (Erişim Tarihi: 15.06.2019).

²¹⁴Kirsten Bound vd., a.g.e., s. 63.

Kalkınma adlı fotoğraf vb. bulunmaktadır. İncelendiğinde Batılı ülkelerin kültür merkezlerinin Türkiye’de uyguladığı kültür politikalarından farklı olmadığı görülür²¹⁵.

Bir diğer deyişle, bir yandan bölgenin sosyal, kültürel ve ekonomik sorunlarına eğilen diğer taraftan ise dünyadaki benzer bölgelerden hikayeleri kültürel üretim unsurlarıyla aktaran, faaliyetlerinde Avrupa ve doğu unsurlarını beraberinde barındırmaktadır.

Fransız Kültür Merkezinin Türkiye’de her yıl mart ayında düzenlenen ve İstanbul’daki Frankofon üniversiteler ile liselerin de içinde yer aldığı Uluslararası Frankofoni Günü etkinlikleri ve UNESCO’nun 1999 yılında ilan ettiği Dünya Şiir Günü kapsamında her yıl 21 Martta gerçekleştirilen Türkçe faaliyetler bulunmaktadır²¹⁶.

Bunlara ek olarak, 2013 yılının Fransız yazar Albert Camus’nun doğumunun 100. yılı sebebi ile oluşturulan dijital, interaktif ve çok dilli niteliğe sahip monografik sergi, yeni dönemdeki kültürel uygulamaların dijital ortamdaki verimliliğine örnek olabilecek bir proje olarak görülebilir²¹⁷.

Yine 2009-2010 döneminde Fransa’da Türkiye Mevsimi programı kapsamında Fransa’da 120 yerel yönetimin desteğiyle yaklaşık 100 bilimsel konferans gerçekleştirilmiş ve Louvre Müzesi’nde gerçekleştirilen Antik İzmir, Hitit Medeniyeti gibi sergiler 1.300.000 kişi tarafından ziyaret edilmiştir²¹⁸. Kültürel Diplomasi kapsamındaki bu tür faaliyetlerin her iki ülkenin birbirine karşı ön yargılarını ya da Türkiye’ye karşı oluşan önyargıları kırması açısından etkisi büyüktür.

Campus France ve Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsünün çalışmaları da Fransız Kültür Merkezi kadar önemli olmasa da bu alanda bir yere sahiptir. Devlet kurumu statüsündeki Campus France Türk öğrencilerinin Fransız yükseköğretimindeki sayısını artırmayı hedeflemiştir²¹⁹. Diğer taraftan, resmî nitelikteki bir yapılanma olan İstanbul’daki

²¹⁵Mardin Sinema Derneği İnternet Sitesi, http://www.mardinsinemaderneği.org/resimler/mardinsinemaprogram_layout13.pdf (Erişim Tarihi: 16.11.2017).

²¹⁶Fransa Türkiye Büyükelçiliği, <https://tr.ambafrance.org/ULUSLARARASI-FRANKOFONI-GUNU> (Erişim Tarihi: 18.11.2017).

²¹⁷Fransız Kültür Merkezi, http://www.institutfrancais.com/sites/default/files/if_camus_en.pdf (Erişim Tarihi: 18.11.2017).

²¹⁸İstanbul Kültür Sanat Vakfı, <http://www.iksv.org/tr/fransadaturkmevsimi> (Erişim Tarihi: 20.11.2017).

²¹⁹Campus France Turkey, <http://www.turquie.campusfrance.org/tr> (Erişim Tarihi: 20.11.2017).

Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü, arkeoloji ve Osmanlı-Türk tarihi alanlarında faaliyetler yürütmektedir²²⁰.

Fransa'nın Türkiye'deki kültürel diplomasi pratikleri total bir bakışla ele alındığında her iki ülkedeki faaliyetler açısından etkin olarak yürütüldüğü söylenebilir. Hatta 2018 yılı itibari ile baktığımızda Fransız Kültür Merkezinin Türkiye'deki faaliyetleri sinemadan, konsere, tiyatrodan, resim sergisine kadar çok farklı alanlarda kendini göstermiştir²²¹. Her iki ülke arasında siyasi sorunların olduğu zamanlarda ise etkinliklere yeterli katılımın olmadığıнын söylenmesinin sebebi, Fransız Kültürel Diplomasi faaliyetlerini icra eden kurumların devletle iç içe olmasıdır. Bu yüzden kültürel ilişkilerin bu gibi durumlardan etkilenmemesi için Kültürel diplomasi araçlarının her ne kadar tam olarak mümkün olmasa da devlet ve bürokrasiden olabildiğince bağımsız bir şekilde faaliyetlerini yürütmesi gerekmektedir. Bu durum Fransız Kültür Merkezi için de geçerlidir.

2.3.3 Birleşik Krallık

Birleşik Krallık uluslararası ilişkilerde kültürden etkin şekilde faydalanmak için özellikle I. Dünya Savaşı'ndan sonra adımlar atmış ve 1934 yılında British Council'i kurarak bu faaliyetlerine somut nitelik kazandırmıştır. Bundan önceki süreçte denizaşırı ülkelerdeki siyasi, ekonomik ve kültürel prestiji'nin üst düzeyde olduğu konusunda şüphesi bulunmayan Britanyalılar Fransızların kültür alanındaki çalışmalarına dikkat kesilerek önem vermedikleri bu alanda Fransızların çalışmalarına bir yanıt olarak harekete geçmişlerdir.

Kültürel Diplomasi alanında Birleşik Krallık'ın uluslararası kurumu olarak tanımlanan British Council, Türkiye'deki faaliyetlerine 1940 yılında başlamıştır. Söz konusu kurum İngilizce öğretiminin yanı sıra Britanya kültürünün tanıtımı için diplomasi faaliyetlerini yürütmektedir²²². Dil eğitimi ve sınav uygulamalarından edebiyat, mimarlık, tasarım, moda, yaratıcı ekonomi, drama, dans, film, müzik vb. gibi birçok alanda yani Birleşik Krallık'ın iddialı olduğu bütün alanların Türkiye'de geniş kitlelere duyurulması amacıyla çalışmalar yürüten British Council, Türkiye'de diğer ülkelere nazaran çok önceden mevcudiyet göstermiştir.

²²⁰Fransız Anadolu Çalışmaları Enstitüsü, <http://ifea-istanbul.net> (Erişim Tarihi: 21.11.2017).

²²¹ Fransız Kültür Merkezi, <http://www.ifturquie.org/etkinlik-takvimi/> (Erişim Tarihi: 10.11.2018).

²²²British Council, Öğrenci Değişim Programı, <https://www.britishcouncil.org.tr/about> (Erişim Tarihi: 28.11.2017).

British Council'in İstihbarat ve Bilgi Yönetimi birimi raporunda Türkiye'nin yükselen bir güç olduğunu ve bu yüzden ikili ilişkilerin çok önem arz ettiğini, 2013'te Türkiye'de 51.000'den fazla adayın düzenledikleri sınavlara girdiği ve 2010 yılında ise Birleşik Krallık ile Türkiye arasında Stratejik Ortaklık Anlaşması'nın imzalandığı belirtilmektedir. Dolayısıyla British Council'in bilhassa Ankara ve İstanbul'daki ofisleri aracılığıyla gerçekleştirdiği kültürel diplomasi faaliyetlerinde ciddi bir yoğunluğun gözlemlenmesi olağan karşılanmalıdır. Diğer yandan, 2013 yılında ilgili kurumca hazırlanan Languages for the Future adlı belgede Türkçe, Birleşik Krallık açısından en çok önem taşıyan diller arasında 9. sırada kendine yer bulmuştur²²³. Dilin kültürel diplomasinin önemli bir unsuru olduğu bu ve buna benzer örneklerle bakılarak kolaylıkla söylenebilir.

Dil faaliyetlerinin etkinliğiyle birlikte değerlendirilmesi gereken uluslararası eğitim endüstrisi de son yıllarda gelişen ve ucuzlayan ulaşım ve iletişim imkânlarıyla birlikte büyük önem kazanmış görünmektedir. British Council'in yürütücülüğünü yaptığı Education UK adlı programın Türkiye'de katıldığı eğitim fuarlarına Britanya'dan birçok üniversite iştirak etmektedir. 2014 yılında 25. kez düzenlenen International Education Fairs of Turkey adlı eğitim fuarına söz konusu ülkeden 54 üniversite ve dil okulu katılmıştır. Bununla birlikte, UK Council for International Student Affairs adlı kurumun 2011-2012 dönemi istatistiklerine göre Pakistan'dan 8.820 ve Nijerya'dan 17.620 öğrenci yükseköğretim için Britanya'yı tercih ederken, aynı dönemde bu tercihi yapan Türk öğrencilerin sayısının 3.385 olması iki ülke arasındaki öğrenci hareketliliğinin oldukça düşük düzeyde olduğuna işaret etmektedir²²⁴. Birleşik Krallık'ın vize rejimi konusundaki katı tutumu ve bahse konu ülkedeki üniversitelerin harçlarının nispeten yüksek oluşunun bu durumda etkili olduğu ve kültürel diplomasi etkinliğine yarar sağlamadığı değerlendirilmektedir.

British Council'in sanat başlığı altında tiyatro, mimarlık, tasarım, moda, yaratıcı ekonomi, drama, dans, film, edebiyat, müzik ve görsel sanatlar bulunmaktadır. Çalışmanın bir sonraki bölümünde detaylarıyla incelenecek olan sanat çatısı altındaki faaliyetlerde Ocak 2014'te İstanbul Bilgi Üniversitesi ile birlikte gerçekleştirilen Sanat Yönetiminde

²²³British Council, Öğrenci Değişim Programı, <https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/languages-for-the-future-report.pdf> (Erişim Tarihi: 29.11.2017).

²²⁴Hürriyet Gazetesi, <http://www.hurriyet.com.tr/ingiltere-yabanci-ogrencilerini-kaybediyor-26185187> (Erişim Tarihi: 25.12.2017).

Yeni Arayışlar isimli konferans,²²⁵ Hint asıllı İngiliz sanatçı Anish Kapoor'un Akbank sponsorluğunda Sakıp Sabancı Müzesi'nde Eylül 2013-Şubat 2014 arasında düzenlenen heykel sergisi²²⁶ ve İngiliz yazar William Shakespeare'in ölümünün 400. yılı nedeniyle Mayıs 2014'te İstanbul Kültür Sanat Vakfı (İKSİV) işbirliğiyle Propeller Tiyatrosu tarafından İstanbul'da sahnelenen 2 oyun öne çıkmaktadır²²⁷. 5 Aralık 2016 te başlayıp “next generation: türkiyede gençlerin sesi” araştırması 2017nin yaz mevsimi sonuna kadar sürmüş bu veri toplama sürecinde 2500 civarı genç bu programa katılmıştır²²⁸. British Council'in Türkiye faaliyetlerine baktığımızda öğrencilere akademik danışmanlık, girişimcilik üzerine çalışmalar ön plandadır.

Bu örneklerle bakarak, British Council'in sanatsal aktivitelerde özel sektörle, üniversitelerle ve önemli kültür kurumlarıyla işbirliği içerisinde olması, Bu kurumun gerçekleştirdiği organizasyonların seviyesi ve ulaşılan insan yapının yoğunluğunu yansıtabilmesi açısından önem arz etmektedir. Ayrıca, İngiliz edebiyatı ürünlerinin de - Shakespeare gibi- bu tür etkinlikler içerisinde yer alması kültürel diplomasi ve edebiyat arasında nasıl bir ilişki kurulduğunu göstermesi açısından önemlidir. Diğer yandan, Anish Kapoor'un çalışmalarından oluşan ve Birleşik Krallığın kendi eserleri ve dili hakkında “evrensel bir algı” oluşturma açısından ve kültürel çeşitliliği kendi potasında eritiyor gibi olan bir imaj açısından dikkat çekmektedir.

²²⁵Andante Müzik Dergisi, <http://www.andante.com.tr/tr/4172/Sanat-Yonetiminde-Yeni-Arayislar-Sanat-Konsevi-Modeli> (Erişim Tarihi: 26.12.2017).

²²⁶British Council Öğrenci Değişim Programı, <https://www.britishcouncil.org.tr/programmes/arts/past-events/anish-kapoor-istanbul> (Erişim Tarihi: 26.12.2017).

²²⁷British Council Öğrenci Değişim Programı, <https://www.britishcouncil.org.tr/programmes/arts/shakespeare-propeller> (Erişim Tarihi: 28.12.2017).

²²⁸ British Council Öğrenci Değişim Programı, <https://www.britishcouncil.org.tr/nextgeneration/turkey> (Erişim Tarihi: 25.10.2018).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’NİN KÜLTÜREL DİPLOMASİSİ VE AK PARTİ DÖNEMİ İNCELENMESİ

3.1 Türkiye’nin Dış Politikada İzlediği İlkeler

Dış Politika ülkelerin kendi menfaatlerini ilerletebilmeleri ve menfaatlerini elde etmeleri temel esasına dayalıdır. Türkiye, iki temel esas ile dış politikasını sürdürmektedir. Bunlar batıcılık ve statükoculuktur²²⁹.

Statüko sözcüğü mevcut durum manasındadır. Statüko, değişimlerin toplumsal düzen açısından yıkıcı olma ihtimali olduğunu ifade etmekte, bu sebeple de bu kavramın aslında ifade etmediği kutsallığı çağrıştırması mümkün olmaktadır. Statüko kurulu düzen anlamındadır²³⁰. Dolayısı ile statükoculuk bu düzenin bozulmamasına yönelik politikalardır. Bu politika Türkiye açısından sınırları ve dengeleri korumak anlamına gelmektedir.

Var olan sınırların sürdürülmesi, onlardan memnuniyet duymak, değiştirmeyi istememek ve bunun neticesinde dış azınlıklar ile alakalı irredantizm politikası gütmemek manasını taşımaktadır. Bunun ise açık biçimde Atatürk’ün “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” cümlesinde görülmesi mümkündür. Bu cümle yeni bir sistemin tesis edildiği dönem içerisinde ortaya çıkmış ve şu anlamı ifade etmiştir: devletin dış politika anlayışı ekonomik açıdan (devletçilik), ideolojik açıdan (tek parti) ve siyasi bakımdan (tek millet hissi) çağdaşlaşmanın batıcılık temelli olmasıdır. Yurt dışındaysa bağımsızlık dışında bir talep bulunmamaktadır.

Oral Sander, Türkiye’nin var olan sınırların sürdürülmesi manasındaki statükoculuğun coğrafi manada batı ve doğu olarak iki boyutunun bulunduğunu ifade etmektedir²³¹. Türkiye’ye ait Doğu statükosu üç yüz senelik tarihsel bir süreç içinde meydana gelmiş dini, kültürel, siyasi, askeri bir statüko özelliğindedir²³². Öncelikli olarak 1928 senesinden bugüne laik bir yapıya sahip olan Türkiye bu konuyla alakalı iç işlerine

²²⁹ Mehmet Seyfettin Erol ve Emre Ozan, Türk Dış Politikasında Süreklilik Unsuru Olarak Siyasal Rejim, Gazi Üniversitesi Akademik Bakış Dergisi, 4(8), 2011, s. 13.

²³⁰ Baskın Oran, Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt III, İletişim Yayınları, 2001, s. 46.

²³¹ Oral Sander, Siyasi Tarih:1918-1994, İmge Kitabevi, Ankara 2004.

²³² Bülent Şener, Türk Dış Politikasında Güç Kullanma Seçeneği (1923-2010): Teorik, Tarihsel ve Hukuksal Bir Analiz, Barış Kitabevi, Ankara 2013, ss. 207-208.

karşılmamasına özen göstermektedir. İkincisiyse 1970 sonları itibariyle devletlerin toprak bütünlüklerine tehdit oluşturan ayrılıkçı terör hareketlerin artması, bunların Türkiye'nin güney ve doğusundaki komşularında konumlanmaları doğu statükosundan endişe duyulmasına sebep olmuştur. Üçüncü olarak Kafkaslar ve Ortadoğu bölgesel sistemleri dahilinde istikrarsızlık yaratan olaylar da Doğu statükosuna olan hassasiyeti artıran unsurlardır.

Bunun karşılığı konumundaysa Türkiye'nin Batı statükosu vardır. Bunun dayandığı temellerse şöyledir: 1923 tarihinde imzalanan Lozan Barış Antlaşması, 1936 tarihinde imzalanan Montrö Boğazlar Sözleşmesi, 1947 tarihinde imzalanan Paris Barış Antlaşması, Boğaz önü ve Doğu Ege adalarının silahlardan arındırılma statüsü, 6 millik karasuları ilanı, daha netleşmeyen kıta sahanlığı statüsü ve Kıbrıs'ın günümüzdeki/ gelecekteki statüsüdür. Görülebileceği üzere Batı statükosu Türkiye için oldukça hassas ve karmaşıktır²³³.

Statükoculuk politikalarının diğer bir anlamı, Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı var olan dengenin sürdürülmesi, bozulmaması üzerinedir²³⁴. Türkiye'nin jeostratejik/ jeopolitik konumu, cumhuriyet tarihince bu bölge içerisinde güç mücadelesinde olan tarafların aralarında denge tesis edilmesini, milli menfaatlerin karşılanabilmesi hususunda en başvurulabilecek yöntem olarak ortaya çıkartmıştır.

Baskın Oran'a göre Türkiye'nin uygulamış olduğu denge politikaları ikiye ayrılmaktadır, bu iki denge politikasını aynı anda uyguladığı dönemlerde olmuştur. İlkinde 1923-1939, 1939-1945 ve 1960-1980 dönemleri içerisinde denge unsuru SSCB olmuşken ikincisinde 1919-1923, 1923-1939 ve 1939-1945 dönemleri içerisinde denge unsuru Avrupa ülkeleridir. İlkinde Amerika öncülüğünde Batının uluslararası politikalarda zamanla hızlı biçimde kazanmış olduğu liderlik ve neticesinde 1990'dan sonra Soğuk Savaşın son bulması ile tek kutuplu Dünyada Türkiye'nin denge kurması zorlaşmıştır. Türkiye bu zaman diliminde seçeneklerinin çoğaltılması ve hatta seçenek yaratılması adına zaman zaman bu denge üzerine oynayıp kazanım sağlamaya çalışmıştır. İkincisindeyse dengeyi Avrupa devletlerini birbirleri ile dengelemek olarak başarılı biçimde uygulamıştır²³⁵.

²³³Bülent Şener, a.g.e., ss. 207-208.

²³⁴Bülent Şener, a.g.e., s. 211.

²³⁵ Baskın Oran, a.g.e., s. 214.

Türk dış politikasındaki statükoculukla alakalı denge siyaseti anlamında Baskın Oran üç mühim neticeye varılabileceğini belirtmiştir. Bunlar şöyledir:

- 1) Kurulu olan düzende başat unsur hep Batı olduğu için Türk dış politikası kapsamında statükocu politikayla Batı yönündeki politika aslına bakılırsa birbirini tamamlar niteliktedir.
- 2) Her iki türde dengenin tesis edilebildiği dönemde Türkiye için statükocu denge sürdürmek kolay olmuş, tersi durumdaysa bu güçleşmiştir.
- 3) Her iki çeşit dengenin tesis edilebildiği devirlerde Türkiye'nin görünümü iyileşmiş, tersi durumda kötüleşmiştir.

Türk dış politikasında Batıcılık ikinci temel esastır. T. Faik Ertan Batıcılık akımının, bu medeniyeti bütünsel olarak algılamakta olan ve Osmanlı'nın çağdaşlaşabilmesi adına Batı'nın tüm değerlerini benimsemesi gerekliliğine inanan bir fikir akımı olduğunu ifade etmektedir²³⁶. Batıcılık sözcüğündeki Batı ifadesi Ertan'a göre insan aklı üstünlüğüne dayanmakta olan modern toplumsal, siyasal, ekonomik yapıları içermekte olan bir uygarlık şeklini ifade etmektedir. Dolayısı ile Batıcılık; serbest piyasa ekonomisi, laiklik, demokrasi, insan hakları gibi değerleri içerisinde barındırmakta olan bir anlayışı sembolize etmektedir²³⁷. Batı, Oran'a göre altyapısal olarak kapitalizme, üstyapı bakımından insan aklına dayanan bir uygarlık şekli olup coğrafi bir alanı ifade etmemektedir²³⁸.

Oran, neden Batıya yönelim olduğunu şu şekilde ifade etmektedir:

- 1) Tarihsel boyut: Anadolu'daki dinsel ve coğrafi yapı imparatorluğun kurulmasından önce Türklerin hep Avrupa'ya hareket etmesinde etkili olmuş, İslam'daki gaza unsuru da buna hizmet etmiştir.
- 2) İdeolojik boyut: Türkiye'nin yakın tarihine en etkili biçimde damga vuran siyasi grup olan İttihat ve Terakki, Batıcı ve milliyetçi bir yapıdadır.
- 3) Toplumsal boyut: Hem seçilen kalkınma modeli hem de sınıfsal yapı Türkiye'yi Batı'ya yönlendirmiştir.

²³⁶ Zihni Meray, *Türk Tarihi ve Kültürü*, Birleşik Yayıncılık, Ankara 2009, s. 179.

²³⁷ Bülent Şener, a.g.e., s. 215.

²³⁸ Baskın Oran, a.g.e., s. 49.

- 4) Kültürel boyut: Batı kültürü, Türkiye’de büyük bir kültürel etki yapmıştır. Devletin yanında Türk halkı da Batılı olarak görülmek istemektedir.
- 5) Osmanlı’dan beri statükoculuğu uygulamakta olan Türkiye açısından statükoculuk ve Batıcılık özdeşirler.
- 6) Genel çerçevede Türkiye az gelişmiş bir ülke konumundadır²³⁹.

3.2 AK Parti Döneminde Türk Dış Politikası

Bilindiği üzere Türkiye, Avrupa ve Asya arasında jeo-stratejik bir konumu bulunan ülkedir. Bu konumu itibari ile bir taraftan Türkiye’nin göreceli biçimde kazanımlar sağlamasına diğer taraftan çatışma ve güç bölgesinde olduğundan tehditlerle karşı karşıya kalmasına sebebiyet vermektedir. Yukarıdaki bahsedilmiş olan statükoculuk ve Batıcılık ilkeleri cumhuriyetin kurulmasından bu yana Atatürk’ün Yurtta Sulh Cihanda Sulh temelinde sürdürülmektedir. Bu ilke bilhassa dış politikada ideal hedef konumundadır. İktidara gelen her parti bunu uygulamaktadır. Buna AK Parti de dahildir. AK Parti 1990’ların başında SSCB’nin çöküşüyle başlayan ciddi değişiklikler sonrasında 2002 senesinde iktidarı almıştır. Bu değişiklikler ülkelerin aralarındaki davranış kurallarının değişmesine neden olmuştur. Soğuk Savaş’ta galip gelen ABD tarafından yürütülen demokrasi, serbest piyasa, insan hakları temelli Yeni Dünya Düzeni, uluslararası ilişkilere damga vurmuştur. İletişim teknolojileri ve globalleşmenin ilerlemesiyle uluslararası ilişkilerdeki problemler ve aktörler karmaşıklaşmıştır. Bu yeni çevreye Türkiye de uyum sağlama gayretindedir. Bu çabalar ise Ahmet Davutoğlu tarafından ortaya konan “Stratejik Derinlik” denen politikaların Ahmet Davutoğlu’nun bakanlık ve başbakanlık yaptığı dönemde aktif olarak yürütülmesiyle devam etmiştir. Küresel güçlerin Ortadoğu ve Afrika da Türkiye’nin faaliyetlerinden rahatsız olması ve Türkiye’nin bölge ülkeleri üzerindeki etkisi ve faaliyetleri gelecekte kendi çıkarlarına zarar vereceği için, bu bölgelerde Arap Baharı ile başlayan karmaşa bu aktörlerce körüklenmiş, ülkelerdeki hükümetleri deviren darbeler desteklenmiş bunun sonucunda bölgedeki ülkelerin birçoğunda siyasi ve ekonomik kaos ortamı içinden çıkılmaz bir hal almıştır. Komşularla sıfır sorun politikası da bu süreçlerle ağır yara almış işlemez hale gelmiştir. Aslına bakılırsa Davutoğlu’ndan önce Turgut Özal döneminde de Davutoğlu’nun yaklaşımlarına temel noktalarda benzeyen Neo Osmanlıcılık (Yeni Osmanlıcılık) fikri Turgut Özal tarafından ortaya konulmuştur.

²³⁹ Baskın Oran, a.g.e., s. 49.

Neo-Osmanlılık kapsamında, Soğuk Savaş'ın ardından ortaya çıkan güç boşluğunun neticesi olarak, Osmanlı'nın geçmişte hüküm sürdüğü Ortadoğu, Kafkas, Balkan, Afrika ülkeleri ile kültürel ilişkilerin arttırılması, savunma anlaşmalarının kurulması ile devletin diplomasisinin daha aktif hale getirilmesi amaçlanmıştır²⁴⁰. Özal'ın beklenmedik ölümü sonucu bu fikir hayata geçememiştir. Davutoğlu, Stratejik Derinlik kapsamında uluslararası durumun “ırmakta çabuk giden bir damla” gibi olduğunu ifade etmektedir.²⁴¹ Dünyada uluslararası ilişkileri etkileyen aktör kurumlar Milletler Cemiyeti ile başlayıp Bretton Woods kurumları ve Birleşmiş Milletler ile yeni dünya düzeninde çizilen Soğuk Savaş'ın bitimine dek oldukça dinamik bir yapı sergilemiştir. Dış politikada değişemeyecek tek şey ülkenin tarihi ve coğrafyasıdır²⁴².

SSCB'nin çöküşü ve Berlin Duvarı'nın yıkılışıyla komünizmin gücünün azalması ve yeni dünya düzeninin çıkması jeopolitik depremdir. Bu depremden sonra 11 Eylül olaylarıyla güvenlik depremi oluşmuştur. Ekonomide de yaşanan kaymalar yeni güçlükler meydana çıkartmıştır. Önceleri transatlantikteki ekonomi merkezi git gide başka bölgelere doğru kayma göstermiştir. Bunun yanında kültürel açıdan da yeni güçlükler doğmuştur.

Bu şekilde bir uluslararası çevre içerisindeki Türkiye'nin stratejik derinliğinin olduğunu söylemek mümkündür. Bunun sebebiyse Türkiye'nin tarihi ve konumudur. Bu sebeple Türkiye bir çevre ülke değil, merkez ülke durumundadır. Türkiye, stratejik derinliğini Körfez, Balkan, Karadeniz, Kafkasya, Akdeniz, Orta Asya, Orta Doğu bölgelerinde kullanabilmektedir. Davutoğlu, Türkiye'nin Doğu ve Batı arasında köprü değil ikisinin de bir parçası olduğunu ifade etmektedir.

CNN'deki konuşmasında Davutoğlu Türkiye'nin köprü bir ülke değil merkez bir ülke olduğuna vurgu yapmıştır:²⁴³

Köprüünün tek işlevi, iki etnisite arasında irtibat kurmak ve bir tarafı diğer tarafa taşımaktan ibarettir, kendi bağımsız varlığı olan bir aktör olarak algılanmaz, bu tanımlamanın benimsenmesi, Doğu ile ilişkilerimizde Batı 'nın değerlerini empoze etmeye çalışan bir Batılı, Batı ile ilişkilerimizde ise Doğu'nun olumsuz görülen unsurlarını taşıyan bir Doğulu olarak algılanmamıza yol açtı.

²⁴⁰ Academia İnternet Sitesi, https://www.academia.edu/36495926/Neo_Osmanli%C4%B1c%C4%B1l%C4%B1k_ve_Fraksiyonlar%C4%B1.docx (Erişim Tarihi: 20.05.2019).

²⁴¹ Ahmet Davutoğlu, Stratejik Derinlik: Türkiye'nin Uluslararası Konumu, Küre Yayınları, İstanbul 2013.

²⁴² Ahmet Davutoğlu, a.g.e.

²⁴³ Gürkan Zengin, Hoca: Türk Dış Politikası'nda “Davutoğlu Etkisi”, İnkılap, İstanbul 2010, s. 92.

Halbuki, Doğulu platformlarda doğulu kimliğinden gocunmadan o kimlikle yüzleşip o kimlik etrafında tezler, çözümler üretebilen bir ülke; Avrupa platformlarında konuştuğunda da bir Avrupalı misyon içinde, bir Avrupalı bakışla Avrupa'nın geleceğini tartışabilen bir ülke olmalıyız²⁴⁴.

Türkiye, bunun elde edilebilmesi açısından yumuşak gücünü kullanmalıdır. Türkiye'nin sahip olduğu yumuşak güçse onun güçlü piyasası, demokratik kuruluşları, kültür ve tarihidir. Bu nedenle Türkiye alışılmış görüntüsünü terk etmelidir.

Derinlik, sorumluluk gerektiren bir durumdur. Bu sorumluluksa uluslararası barışın ve güvenliğin sağlanmasına yöneliktir. Bunların gerçekleştirilebilmesi içinse Kürt sorununun çözülmesi, sekülerler ve İslamcılar arasında köprü olunması, komşular ile sorun olmaması gerekmektedir. Bu nedenle “komşularla sıfır sorun” politikası uygulamaya konmuştur²⁴⁵.

Türkiye'nin dış politikası 5 operasyonel, 3 metodolojik esasa dayalıdır. Bunlar şöyle sıralanmaktadır:

1) Vizyon sahibi bir dış politika yürütmek. Bunalımın ortaya çıkmasının ardından onu çözmeye çalışmak yerine en baştan oluşmasını engellemek için çaba gösterilecektir. Bunun içinse kendini direkt olarak ilgilendirmese bile Türkiye, bölgesel ve uluslararası çatışma hallerinde anında rol alıp arabuluculuk yapacaktır.

2) Tutarlı ve sistematik bir kapsam çizilecektir. Her bir bölgede benzer temellere dayalı olan politika takip edilecektir.

3) Türkiye'nin yumuşak gücünü bölge içerisinde yayabilecek yeni bir söylem ve diplomasi ortaya konacaktır²⁴⁶.

Bu metodolojik yaklaşımların uygulanmasını sağlayacak operasyonel beş ilkeyse şöyledir:

1) Güvenlik ile demokrasi dengesi: 11 Eylül ortamında dahi Türkiye ülkedeki özgürlüklere önem gösterip demokrasi geliştiği ölçüde dış politikada etkin olmaya yarayacak yumuşak gücünü arttırmıştır.

²⁴⁴ Gürkan Zengin, Hoca: Türk Dış Politikası'nda “Davutoğlu Etkisi”, İnkılap, İstanbul 2010, s. 92.

²⁴⁵ Ahmet Davutoğlu, a.g.e.

²⁴⁶ Ahmet Davutoğlu, a.g.e.

2) Komşularla Sıfır Sorun Politikası: Pek çok ülke ile karşılıklı olarak vizeler kalkmış, üst seviyede stratejik konseyler meydana getirilmiştir.

3) Proaktif ve önalıcı diplomasi: Diplomasi, krizlerin oluşmasından önce harekete geçmek durumundadır. Bu noktada Bush zamanının da negatif bir mana taşıyan önalıcı (*preemptive*) olgusu pozitif olarak kullanılmıştır.

4) Çok yönlü dış politika: Bu politikanın temeli, global aktörlere rakip değil onları tamamlayıcı niteliktedir. Tarafların bir tanesiyle kurulacak iyi bir ilişki diğerlerine alternatif bulunduğu manasına gelmeyecektir.

5) Ritmik diplomasi: Uluslararası ilişkilerde Türkiye'ye daha faal biçimde rol sunacak olan bu prensip, uluslararası alandaki örgütlere katılma ve global önemi olan tüm hususlara etkin ve yakın biçimde dahil olma anlamını taşımaktadır²⁴⁷.

Stratejik derinlik düşüncesi kapsamında AK Parti dönemi süresince dış politika devam ettirilmiştir. Bu yüzden 2002'den bugüne Türk dış politikası Batı'dan Doğu'ya kaymıştır. Türkiye gerek bölgede gerekse yurtiçinde güvenlik ve istikrar oluşturma çabasıdadır. Komşular ile sıfır sorun politikası yürütme amacı bu doğrultuda bir hamledir. Bu ilkenin mantığıysa Türkiye'nin tabii hinterlandı ile bütünleşmesine dayandırılmıştır:

*Etrafımız tümüyle düşmanlarla çevrili psikolojisinde olduğunuz zaman açılım yapmaktan çok defansif bir refleks gösteriyorsunuz. Komşu ülkelerle sıfır problem noktasına geldiğimiz zaman dış politika yapım anlamında olağanüstü bir manevra alanı kazanacağız*²⁴⁸.

Bu yaklaşımın neticelerini Türkiye henüz 2004 senesinde almaya başlamıştır. Bu dönemde yakın komşular ile önemli problemler yaratabilecek sorunların çoğu aşılmış, orta ve kısa dönemde komşulardan Türkiye'ye gelebilecek olan risk ve tehditler kaldırılmıştır. 2005 senesinde Başbakan Erdoğan tarafından Suriye, İran, Ukrayna, Gürcistan ve Yunanistan'a gerçekleştirilen ziyaretler de buna olumlu etki yapmıştır. Bir sene sonrasında Ocak-Şubat ayları içerisinde Gürcistan, Bulgaristan ve Romanya'nın başbakanları

²⁴⁷ Ahmet Davutoğlu, a.g.e.

²⁴⁸ Gürkan Zengin, a.g.e., s. 88.

Türkiye'ye gelmişlerdir. Vizelerin kalkması, sıfır sorun politikasını uygulamaya geçirmede en net adım olmuştur. 2019 yılı itibari ile 89 ülkeye vizesiz gidilebilmektedir²⁴⁹.

3.3 Türkiye'nin Kültürel Diplomasi Aktörleri, Uygulamaları ve Faaliyetleri

Türkiye, ulusal menfaatlerini elde edebilmek adına, dünyanın dikkatini çekip kimliği ve imajını yükseltebilmenin bir yolu durumundaki kültürel diplomasiyi kullanıma sokmaktadır. 2007-2014 yılları arasındaki dönemde cumhurbaşkanı olan Abdullah Gül tarafından belirtildiği üzere Türkiye demokratik, laik bir hukuk devletidir²⁵⁰.

Kültürel diplomasi, bir ülkedeki diplomasi hedefleri veya dış politika amaçlarına destek verebilmek maksatlı ve devlet kültürüne bağlı olan aktivitelerin yapıldığı bir diplomasıdır. Kültürel Diplomasi farklı ülkelerde farklı yaklaşımlarla ve kurumsal oluşumlarla sürdürülmektedir. Dünyada uygulamaları açısından kültürel diplomasinin özel kurumlar vasıtası ile yürüten ülkelerin yanında kamu diplomasisinin bir parçası olarak kabul eden ülkeler mevcuttur.

Türkiye'deki kültürel diplomasi, faaliyet ve aktör bakımından çok çeşitli yapıdadır. Türkiye'de Kültürel diplomasinin lokomotifi Türkiye Dış İşleri Bakanlığı'dır. Bunun yanında Milli Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere diğer bakanlıklar da faaliyette bulunmaktadır. Bakanlık düzeyindeki oluşumların haricinde hükümet tarafından kurulan Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), Yunus Emre Kültür Merkezi, Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY), TİKA (Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı), Kamu Diplomasi Koordinatörlüğü, TEDA (Türk Edebiyatı Dışa Açılım Projesi) projesi, Türkoloji Projesi, TRT (Türkiye Radyo Televizyon Kurumu) gibi oluşumlar da vardır. Bu kurum ve kuruluşların kuruluş felsefeleri, misyonları vizyonları, Türk dış politikasına, kültürel diplomasiye katkıları, gerçekleştirdikleri faaliyet-projeleri, birbirleri ile olan ilişkileri de dikkate alarak ortaya konulacaktır.

3.3.1 TEDA Projesi (Türk Edebiyatı Dışa Açılım Projesi)

TEDA Projesi: Türk edebiyatı, sanatı ve kültürünün çağdaş ve klasik yapıtlarının alakalı ülkelerdeki tanınmış yayınevleri tarafınca yabancı dillere tercüme edilmesi,

²⁴⁹ NTV İnternet Sitesi, <https://www.ntv.com.tr/galeri/seyahat/turk-vatandaslarindan-vize-istemeyen-ulkeler-2019-guncel-liste,JbMVwo09OkKhb4-0ReIDdg> (Erişim Tarihi: 09.06.2019).

²⁵⁰USAK, Cumhurbaşkanı Sayın Abdullah Gül'ün USAK Konuşması: Yeni Dönemde Türk Dış Politikası, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, Ankara 2010, s. 16.

yayımlanması, pazarlanması ve tanıtılması amacını taşıyan bir projedir²⁵¹. TEDA'nın hedefi dünyada çeviri vasıtasıyla Türk edebiyat, sanat ve kültürünün yükseltilmesidir. TEDA Projesi ile çeviride karşılaşılan dilin kullanılması ile ilgili sorunlar devlet desteği ile çözülmeye çalışılmaktadır. Türkçenin birikimi dünya ile buluşturulmak istenmektedir²⁵². İletişim teknolojilerindeki ilerlemeler, insanların tamamının diğer ülkelerdeki insanlar ile etkileşime geçme olanağını elde etmelerini sağlamaktadır. Verilen imkanların yanı sıra yurt dışında Türk yazarların kendisini tanıtmaları adına nitelikli çeviri ve edebiyat acenteleri gereksinimi bulunmaktadır. Yurt içinde bu gereksinimlerin karşılanabilmesi adına Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 14 Şubat 2005'te TEDA projesi başlatılmıştır. Bu projenin misyonuysa Türk okuyucular haricindeki okuyuculara Türk kültür, edebiyat ve sanatının tanıtılması, dünya yayıncılığında Türk yayıncılığının güçlenmesinin sağlanmasıdır. TEDA Projesi, dünya yayıncılık piyasasının öğrenilmesi ve global okuyucular kazanılması adına yerli yazarlar, yayın evleri ve edebiyat acentelerine dünya genelindeki fuarlara katılım olanağı sunmaktadır²⁵³.

TEDA projesi doğrultusunda yapılan faaliyetlere örnek verilecek olursa, ilki Türk Edebiyatı Çevirmenleri Cunda Atölyesi (TEÇCA)'nin kuruluşudur. Türkçeye nitelikli çevirmenlerin kazandırılması ve yeni çevirmenlerin teşviki maksadıyla 2005 senesinde atölye açılmıştır. Bu atölye, fikir ve deneyim alışverişi için yerli ve yabancı çevirmenlere buluşma noktası olmuştur. Her sene buluşma gerçekleştirilmektedir. 2009 yılında Türk Edebiyatı Çevirmenleri Cunda Atölyesi (TEÇCA) çalışmaları sırasında Londra'dan katılan akademisyen-çevirmen Bengisu Rona ile yapılan mülakatta: “ TEDA Projesi sayesinde artık üniversitede yabancı öğrencilere Türk Edebiyatını okutma fırsatı bulmaktayız” söylemi ile atölyenin ne kadar etkili olduğunu gözler önüne sermiştir²⁵⁴. 2006 yılında Türkçe, İngilizce ile başlayan atölyeye, 2011 yılında Türkçe-Fransızca ve Türkçe-Almanca atölyeleri de katılmıştır. 2012 yılına baktığımızda Türkçe-Rusça, Türkçe-İspanyolca, Türkçe-Arapça, Türkçe-Çince de dahil edilmiştir²⁵⁵. İkincisiyse Çevirmenleri ve Yayıncılarıyla Türk Edebiyatı Uluslararası Sempozyumlarıdır, İki senede bir

²⁵¹ Ümit Yaşar Gözümlü, “TEDA Projesi”, MÜSİAD, Araştırma Raporları: Yükselen Değer Türkiye, İstanbul 2010, s. 320.

²⁵² Ümit Deniz, Türk Tiyatro Metinlerinin Çeviri Problemi ve TEDA Projesi, İstanbul Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2016, s.32.

²⁵³ TEDA Projesi İnternet Sitesi, <http://www.tedaproject.gov.tr/> (Erişim Tarihi:17.05.2019).

²⁵⁴ Yakup KOÇ, Cumhuriyetten Günümüze Çeviri Faaliyetleri ve TEDA Projesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara 2010, s.59.

²⁵⁵ Kültür Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, <http://www.kultur.gov.tr/TR-151738/turkiyenin-ceviri-atolyeleri-hakkinda-duyuru.html> (Erişim Tarihi: 10.06.2019).

gerçekleştirilmekte olan bu sempozyum ise 2007 senesinde başlatılmıştır. 2009'daki sempozyuma 25 ülke içerisinde 50'den çok çevirmen ve ünlü editör, yayınevi yöneticileri katılmıştır.²⁵⁶ Yapılan bu sempozyumlar da Türk edebiyatının modern ve klasik yapıtlarının diğer dillere çevrilmesine dair tecrübelerin paylaşılmasının yanında bu konuda tartışmalar yapıp bildiriler dağıtılmıştır²⁵⁷.

Yapılan üçüncü çalışmaya Tarabya Çeviri Ödülü olmuştur. Bu faaliyetse Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Almanya Federal Cumhuriyet Dışişleri Bakanlığı tarafından işbirliğiyle yapılmıştır. 2009 senesinde bunun temeli Türkiye'de atılmıştır. Bu ödül Türkçe eserin en iyi Almanca çevirisi ve Almanca eserin en iyi Türkçe çevirisine verilmektedir. 2010 senesinde Almanya'da ödüllerin ilk sahipleri Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanı Ertuğrul Günay ve Alman Dışişleri Bakanlığı Devlet Bakanı Comelia Pieper tarafından duyurulmuştur.

TEDA Projesi yaşama geçirildiğinden bu yana ciddi katkılar yapmıştır. Bu proje yurt dışında bulunan önemli üniversitelerde yer alan öğrencilerin kendi dillerinde Türk edebiyat eserlerini okuyabilmelerini sağlamıştır. Bu projeden önce 2-3 adet telif ajansı varken bundan sonra ise 15 tane olmuştur. Bu proje evrensel olarak tüm okurların ufkunu açmıştır. TEDA projesiyle gelen avantajlardan faydalanan yalnızca Türk yayınevleri, telif ajansları ve yazarlar değil, yurtdışındaki gurbetçi Türkler de olmuştur.

TEDA Projesi'nin uygulanmaya başlandığı ilk sene itibariyle desteklenmekte olan eserler her geçen gün fazlalaşmaktadır. En fazla destek gören eserlerin içinde on destek ile Ahmet Hamdi Tanpınar'a ait *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* ilk sıradadır. Bunun ardından 8 destek ile Orhan Pamuk'a ait *Masumiyet Müzesi* ve *Beyaz Kale* gelmektedir. Bunların sonrasında yine 7 destekle Ahmet Hamdi'ye ait *Huzur* yapıtı gelmektedir. Ülke çeşitliği bakımından 2005 senesinde 14, 2006 senesinde 25, 2007'de 35, 2008'de 33, 2009'da 35 ve 2013'te 46 ülkeye destek verilmiştir. Yazarlar bazında da Elif Şafak, Mario Levi, Perihan Mağden, Ahmet Hamdi Tanpınar, Orhan Kemal, Orhan Pamuk gibi önemli isimler yer almaktadır²⁵⁸. Bu proje doğrultusunda 2005 senesinde 39 eser finansal destek almışken 2013 senesindeyse bu sayı 6 katına yükselmiş ve 235 olmuştur²⁵⁹. TEDA Projesi ile projenin hayata geçtiği tarihten günümüze yaklaşık 65 farklı ülkede, 59 dilde 1578 eser

²⁵⁶ TEDA Projesi İnternet Sitesi, <http://www.tedaproject.gov.tr/TR-53579/cevirmenleri-ve-yayincilariyla-turk-edebiyati-iii-ulusl-.html> (Erişim Tarihi: 17.05.2019).

²⁵⁷ Ümit Yaşar Gözümlü, a.g.e., s. 323.

²⁵⁸ Ümit Yaşar Gözümlü, a.g.e., s. 328.

²⁵⁹ Kamu denetçiliği kurumu, <http://kdk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 20.01.2019).

yayımlanmıştır bu veriler projenin gelişimini ve önemini gözler önüne sermektedir²⁶⁰. Sınırlılıklarına bakacak olursak yine TEDA Projesinde de kurumsallaşma çok geç olmuş proje istenilen düzeye ve kumsallaşmaya tam olarak ulaşamamıştır. Atölyelerin kurulması, atölye sayıları her ne kadar artsa da hala istenilen düzeyde değildir. Çeviri alanında her ne kadar 65 farklı ülke ve 59 dilde 1578 eser çeviri yapılmış olsa da dünya üzerinde ki ülke ve dil sayısı göz önüne alındığında hala alınması gereken bir yol bulunmaktadır. Bunun yanında çevirilerin çeviriyi yapan kişilerin dil özelliklerinden ve öznel yaşantılarından etkilemesi de önemli sınırlılıklar olarak karşımıza çıkmaktadır²⁶¹.

3.3.2 Yunus Emre Kültür Merkezi

Yunus Emre Kültür Merkezi, 2007 yılında kurulmuş, 2009 yılında faaliyete geçmiştir²⁶². Türkiye Cumhuriyeti modern anlamda kültürel diplomasi uygulamaya bu merkezin açılması ile başlamıştır. Yunus Emre Kültür Merkezleri Dünyadaki örneklerine nazaran geç bir zaman diliminde faaliyete başlamıştır. Dünyada ilk kültürel diplomasi kurumu örneği 1883 yılında Fransa’da faaliyete geçen İttifak Françoise’dir. İngiltere’de 1934 yılında British Council faaliyete geçmiş, Almanya’nın Goethe Enstitüleri ise 1951 yılında faaliyete geçmiştir. Bu örneklerden de anlaşılacağı üzere Türkiye kamu diplomasisi ve kültürel diplomasiinin önemini çok geç fark etmiş, bunun sonucu olarak ta kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi kültürü henüz yeni oluştuğu için kültürel diplomasi vizyonunun oluşması ve oturması için belli bir zaman dilimine ihtiyacı vardır denebilir. Kaldı ki kültürel diplomasi alanında kurum açmak tek başına yeterli olamamaktadır, bunun en önemli sebeplerinin başında da insan kaynağının yeterli donanımda, amaca yönelik yetişmemiş olmasını gösterebiliriz. Yunus Emre Kültür Merkezi’nin hedefleri şu şekilde sıralanabilir:

- Ülkemizin dilini, kültürel miraslarını, kültürü ve sanatını övmek (en birincil hedefse dili yüceltmektir.)
- Diğer ülkeler ile ülkemizin dostluğunu pekiştirmek
- Kültürel değişim aktivitelerine ağırlık vermek

²⁶⁰ Ümit Deniz, a.g.e., s.45.

²⁶¹ Musa Yaşar Sağlam, Dünya Edebiyatına Uzanan Yolda Bir Türk Romancı: Orhan Kemal, Doğumunun 100. Yılında Orhan Kemal Sempozyumu, (16-18 Ekim 2014), 2014, ss.101-102.

²⁶² Harun Durusoy, AK Parti Dönemindeki Türk Dış Politikasında Kamu Diplomasisinin Rolü: TİKA, Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü ve Yunus Emre Enstitüsü Örneği, İstanbul Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018, s.84.

- Gerek ülkemizde gerekse de yurtdışında ülkemiz hakkında bilgiler sunmak
- Yurtdışında ülkemizin kültürü, edebiyatı ve sanatının eğitimini almak isteyen kişilere hizmet ve bilgi sunmak ²⁶³.

Yunus Emre Enstitüsü, yurt dışı yapılanması olan Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri vasıtası ile sanat ve kültürümüzün en güzide eserlerini dünyaya tanıtarak, kültürel paylaşım ve etkileşime destek vermektedir. Klasik ve modern Türk el sanatları, edebiyat, sinema, müzik, fotoğraf, tiyatro, Türk mutfağı vb. alanlarda ülkemizin zengin kültür birikimini paylaşmak için sanat kursları, konserler, aydın buluşmaları, sergiler, bilimsel toplantılar, atölye çalışmaları, sahne gösterileri, film gösterimleri, ve benzeri pek çok aktivite hazırlanmaktadır²⁶⁴. Yunus Emre Kültür Merkezi, yalnızca Türk dizilerini izlemeyi sevenlerin, ülkemizde tatil yapmayı düşünenlerin ve Türk müziklerine ilgi duyanların dikkatini çekmekle kalmayarak, bunun yanında kültürün başka öğelerini alanlarında uzman kişilerle akademik seminer, kültürel konferans ve sempozyum düzenleyerek Türkiye hakkında insanların doğru bilgilere ulaşmalarını amaçlamaktadır.

Yunus Emre Kültür Merkezi, dış politikanın önem verdiği bölgelere uyumlu olmaktadır, yani başka bir ifade ile dış politika nereye önem veriyor ise o ülke ya da bölgeye Yunus Emre Kültür Merkezi açılması planlanmaktadır. Yunus Emre Kültür Merkezi, kültürel diplomasi alanında önemli alanı dolduracağı ortadadır. Yunus Emre Kültür Merkezleri ülkemizin dış politikasına paralel olarak kültür, sanat ve dil alanındaki çalışmalarının gerçekleştirilmesi için çalışmaktadır²⁶⁵. Saray Bosna’da açılan Yunus Emre Kültür Merkezi yurtdışında ilk açılan merkezdir. Bunun ardından Kahire, Tiran, Astana ve Üsküp’te Yunus Emre Kültür Merkezleri açılmıştır. Bu kurumun açılış biçimi, ülkemizin kendi dış politika amaçlarına yönelik stratejik derinlikte Türkiye’nin Osmanlı bakiyesi bölgeleri kucaklamaya çalıştığı yazıldığı gibi etkisini artırmaya çalıştığını da göstermektedir. Orta Doğu ve Balkan ülkelerinde Yunus Emre Kültür Merkezi açılışları ilk sıralarda bulunmaktadır. Bu açılışların artması ile Orta Doğu başta olmak üzere bölge ülkeleri ile ülkemizin işbirliğinin artırmasını sağlayabilmektedir. Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri, bilimsel projeler, kültürel faaliyetler ve kurslar vasıtası ile ülkemizin

²⁶³ A. Fuat Bilkan, “Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri”, MÜSİAD, Araştırma Raporları: Yükselen Değer Türkiye, İstanbul 2010, ss. 329-333.

²⁶⁴ Yunus Emre Enstitüsü, <http://yee.org.tr> (Erişim Tarihi: 23.01.2019).

²⁶⁵ A. Fuat Bilkan, a.g.e., s. 330.

tanıtımına destek vermeyi hedeflemekte bunun yanında başka ülkelerle dostluk bağlarını kuvvetlendirmeyi ve kültürel paylaşımı artırmayı amaçlamaktadır²⁶⁶.

Örnek olarak, 2010 senesinde, enstitü, sergiler, konserler, müzik festivalleri vasıtası ile özellikle Mısır'da ve genel olarak ta, Orta Doğu'da kültürel aktiviteler ve bir dizi kurslar gerçekleştirmiştir. Bunun haricinde aktivitelerden Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri, Türk müziği, Türk kursları, sanatı ve Türkiye faaliyetleri üstünde yoğunlaşan projelere verdiği destekle beraber akademik alanda verilen 'Evliya Çelebi Bursları', "Türkoloji Başarı Bursu", "Ahmet Yesevi Bursları", ve "Yunus Emre Bilimsel Araştırma Bursları" ile destek olmaktadır; İkincisi Türk dili, tarihi, kültürü ve sanat eserlerinin temel kaynak kitapları ve ders kitapları (Türkçe ya da Türkiye ile alakası bulunan ülkelerin dillerinde) de dahil olmak üzere "Türkiye Kütüphaneleri" Yunus Emre Kültür Merkezleri'nde açılmıştır. Bunların dışında Türkoloji Anabilim Dalı ve Türkçe kursları olan üniversitelerin kütüphanelerine bilimsel kitap, ders kitabı ve referans kitaplar temin edilmektedir²⁶⁷.

Bunların yanında, Yunus Emre Enstitüsü, pek çok ulusal ve uluslararası üniversiteyle yardımlaşma anlaşması yapmıştır. Farklı destekleri bu anlaşmalar dahilinde Türk üniversiteleri ile beraber yabancı üniversiteler işbirliği ile hazırlanan bilimsel toplantı, kültür ve sanat çalışmalarına katkıda bulunulmuştur. İşbirliği anlaşmasına imza atan Türk üniversitelerinin desteğiyle bilimsel toplantı, kültür ve sanat çalışmaları Yunus Emre Kültür Merkezleri bünyesinde gerçekleştirilmektedir. Enstitü, birçok proje sürdürmektedir. Ziraat Bankası'ndan alınan destekle 3 bin civarında kitap dünyada 100 şehirde kurulacak, Türkiye ile alakalı kütüphanelere konacaktır. Bu kapsamda ilk önce ülkeyi en iyi biçimde temsil edeceği düşünülen edebiyat, tarih ve çocuk kitaplarına yer verilmiştir²⁶⁸. Bunun yanında Türkçeyi dünya çapında yaygınlaştırmak, dünya dili haline getirmek için TOEFL benzeri Türkçe Yeterlilik sınavı (TYS) oluşturulup uygulanmaktadır²⁶⁹. Yunus Emre Kültür Merkezi yalnızca kültürel boyut değil ekonomik bir boyut da taşımaktadır. Kurumu takip edenler içinde kendi ülkelerinde Türk kaynaklı

²⁶⁶Cansu Güleç, 'Cultural Diplomacy' in Turkey's Relations with the Middle East (2002-2011), Marmara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2012, ss. 72-73.

²⁶⁷ Cansu Güleç, a.g.e., s. 74.

²⁶⁸ Cansu Güleç, a.g.e., s. 74.

²⁶⁹ Harun Durusoy, a.g.e., s.87.

şirketlerde ve projelerde görev alan, Türkçe konuşma kabiliyetini geliştirmeye çalışanlar da vardır²⁷⁰.

Kamusal bir vakıf niteliğindeki Yunus Emre Vakfı'nın Yönetim Heyeti Başkanlığını, Dışişleri Bakanı yapmaktadır. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Başkanı, Milli Eğitim Bakanı, Maliye Bakanı, Kültür ve Turizm Bakanı'nın da bulunduğu heyette sanat ve kültür alanında tanınmış olan 6 üye yer almaktadır. Vakfın yönetim kurulunun başkanıysa Kültür ve Turizm Bakanlığı Müsteşarı olmaktadır²⁷¹. Yunus Emre Enstitüsü'nün bugün yurt dışında faaliyette bulunan 58 kültür merkezi vardır²⁷². Yunus Emre Kültür Merkezi toplamda 28 ülkede ve 37 şehirde çalışma yürütmektedir²⁷³.

Tablo 3.1. Yunus Emre Kültür Merkezlerinin (YEKM) Bulunduğu Ülkeler ve Faaliyet Yürüttüğü Şehirler

	YEKM'NİN BULUNDUĞU ÜLKE	YEKM'NİN BULUNDUĞU ŞEHİR
1	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Lefkoşa
2	Fas	Rabat
3	Cezayir	Cezayir
4	Bosna Hersek	Mostar
5		Foynitsa
6		Saraybosna
7	Belçika	Brüksel
8	Azerbaycan	Bakü
9	Avusturya	Viyana
10	Arnavutluk	İşkodra
11		Tiran
12	Almanya	Berlin
13		Köln

²⁷⁰A. Fuat Bilkan, a.g.e., s. 332.

²⁷¹A. Fuat Bilkan, a.g.e., s. 330.

²⁷² Elif Pacolari, Kamu Diplomasisi Çerçevesinde TİKA ve Yunus Emre Enstitüsü'nün Kosova'daki Faaliyetlerinin Analizi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli 2019, s.56.

²⁷³Yunus Emre Enstitüsü, <http://yee.org.tr> (Erişim Tarihi: 28.01.2019).

	YEKM'NİN BULUNDUĞU ÜLKE	YEKM'NİN BULUNDUĞU ŞEHİR
14	Afganistan	Kabil
15	Japonya	Tokyo
16	İtalya	Roma
17	İran	Tahran
18	İngiltere	Londra
19	Hollanda	Amsterdam
20	Gürcistan	Tiflis
21	Güney Afrika	Johannesburg
22	Fransa	Paris
23	Makedonya	Üsküp
24	Macaristan	Budapeşte
25	Lübnan	Beyrut
26	Kosova	Prizren
27		İpek
28		Priştine
29	Kazakistan	Astana
30	Karadağ	Podgorica
31	Ürdün	Amman
32	Rusya Federasyonu	Kazan
33	Romanya	Köstence
34		Bükreş
35	Polonya	Varşova
36	Mısır	İskenderiye
37		Kahire

Kaynak: Yunus Emre Enstitüsü, <http://yee.org.tr> (Erişim Tarihi: 28.01.2019).

Yunus Emre Kültür Merkezleri 2017 ve 2018 yıllarında yabancı dil olarak Türkçenin yaygınlaştırılması hedefi doğrultusunda 2017 yılında %10 kursiyer artışı olmuşken 2018 yılında bu artış %15 olmuştur. 2017 yılında Türkçeyi resmi müfredatına alan eğitim kurumu sayısı 3 iken 2018 yılında bu sayı 5 olmuştur. Kurum dışı örgün kurslar dışındaki kurs sayısı 2017 yılında 3 iken 2018 yılında 5 olmuştur. 2017 Türkçe yaz okuluna katılan  ğrenci sayısı 700 iken bu sayı 2018 de 750 olmuş, yaz okuluna katılan öğrencilerin ülke sayısı 2017 de 57 iken 2018 de sayı 65 e ulaşmıştır. Türkiye’de yaz okullarının gerçekleőtirildiđi şehir 2017 yılında 22, 2018 yılında 25 olmuştur. Türkiye’de yaz okulları projesinin gerçekleştiği  niversite sayısı 2017 yılında 23 iken 2018 yılında bu sayı 27 olmuştur. Yine Yunus Emre Kültür Merkezi’nin geliőtirdiđi materyalleri kullanan kurum ve eğitim kurumu sayısı 2017 yılında 150 iken 2018 yılında bu sayı 200 e yükselmiştir. Yunus Emre Kültür Merkezlerinin uyguladığı Türkçe Yeterlilik Sınavının uygulandığı ülke 2017 yılında 35 iken 2018 de 40 olmuştur. Bu sınavlara katılan  ğrenci sayısı 2017 yılında 1700 iken 2018 yılında 2000 kişiyi bulmuştur. Yunus Emre Kültür Merkezi bu çalışmalarının yanında birçok kurum ve faaliyete destek vermektedir.

Tablo 3.2. Yunus Emre Enstitüsü 2017-2018 Yılları Faaliyet Performans Göstergeleri

PERFORMANS GÖSTERGESİ	2017	2018
1-Katkı verilen ve desteklenen KS faaliyet sayısı	200	250
2-Yerli kültür dışındaki kültürlere verilen destek için faaliyet sayısı	100	150
3-Mültecilere yönelik Türk kültürünün reklamı için yapılan faaliyet sayısı	5	10
4-Mültecilerin kendi kültürel kimliklerini ifade etmelerine olanak sağlayan faaliyet sayısı	5	10
5-Bu kapsamda planlanan faaliyetlerin gerçekleőme oranı	%80	%90

Kaynak: Yunus Emre Enstitüsü 2017-2018 Stratejik Planı, ss.30-33.

Yunus Emre Kültür Merkezlerinin kuruluşu ve kurumsallaşması dünyadaki örneklerine nazaran çok daha geç bir tarihe (2009) denk gelmektedir. Yaklaşık 10 yıllık bir süreçte 28 ülke ve 37 şehirde yapılanması bir başarı olsa da Türkiye’nin bu alanda alması gereken çok mesafe bulunmaktadır. Yine bu kurum içinde istenilen düzeyde kültürel diplomasi vizyonuna sahip ve bu vizyonu oturtmuőtur diyemeyiz. Yunus Emre Kültür Merkezlerinin yapılanmasında da yetişmiş insan faktörünün istenilen düzeyde oluőmamasının yanında istenilen düzeyde kurum sayısı ve kurumlar arasında yeterli

düzeyde koordinasyondan söz edemeyiz. Ancak tüm bu saydığımız sınırlılıklara rağmen kültürel diplomasi alanında etkin olmak istiyor isek Yunus Emre Kültür Merkezleri olmazsa olmazlar arasındadır. Yunus Emre Kültür Merkezlerinin Kuruluşunda geç kalınmış olsa da iyi bir planlama ve vizyon ile çok hızlı mesafe alınabilecek bir konumdadır.

3.3.3 TİKA (Türkiye İşbirliği ve Kalkınma Ajansı)

TİKA Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra Türk Cumhuriyetlerinin yeniden teşkilatlanmaları, var olan dünyaya uyum sağlamaları, bu devletlerin kalkınmalarını kolaylaştırmak için Bakanlar Kurulu kararı ile 24 Ocak 1992 yılında Dışişleri Bakanlığına bağlı olarak faaliyete geçmiştir²⁷⁴. TİKA; personel eğitimleri, teknik bilgi verme, teknik donanım ile gelişmekte olan ülkeler içerisindeki kalkınma projeleriyle ilgilenmekte olan bir devlet kurumudur. 28 Mayıs 1999'da Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in onayı ile Başbakanlığa bağlanmıştır. Başbakanlığa bağlanmasında dış politika aracı olmasından ziyade, hükümet içi işbirliği ve koordinasyon gerektirmesi, dış yardımlara yönelik ortak hareket etme gibi nedenler sayılabilir²⁷⁵. TİKA, modern diplomaside kalkınma yardımları ve teknik işbirliğinin mühim bir araç olduğu düşüncesine dayanmakta olup global, ulusal ve yerel ölçekte yardımlar sunmaktadır. TİKA'nın hedefi en başta Türkçe konuşulan ülkeler ve Türkiye'nin komşuları için kalkınma yardımı yapmak, bu ülkeler ile eğitim, kültür, sosyal, teknik ve ticari alanlarda işbirliği ve projeler geliştirebilmektir. TİKA, kurulmasının ilk dönemlerinde şartlar gereğince gereksinim olan bölge ülkelerinde, kurumsallaşma ve devletleşmeye katkı yapmıştır. Faaliyetlerini 1995 yılına kadar Türkiye Cumhuriyetlerinde sosyal, kültürel, ekonomik faaliyet başlıklarında yürüten TİKA, o tarihten başlayarak eğitim ve kültürel işbirliği faaliyetlerine yöneltmiştir. Buna bağlı olarak TİKA 1995 yılından Türk devletlerinde eğitim çalışmalarını hızlandırıp; laboratuvarlar, okullar, üniversitelere teknik donanım yardımları, kütüphaneler yapmıştır. Fakat geçen süre içinde bölge ülkelerindeki gelişmeler yeni istek ve gereksinimler doğurmuş, bu da teknik yardım çalışmalarının ağırlık kazanmasına yol açmıştır²⁷⁶. TİKA'nın gerçekleştirdiği ana proje çalışmaları; yenileme- restorasyon, eğitim, su-temizleme projeleri, sağlık, e-devlet

²⁷⁴ Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Resmi İnternet Sitesi, <https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/tarihce-222> (Erişim Tarihi: 13.06.2019)

²⁷⁵ Ensar Kıvrak, Bir Kamu Diplomasisi Kurumu Olarak Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya 2018, s.43.

²⁷⁶ Musa Kulaklıkaya, "Yükselen Donör Ülke Türkiye ve TİKA'nın Türkiye Kalkınma Yardımlarındaki Rolü", MÜSİAD, Araştırma Raporları: Yükselen Değer Türkiye, İstanbul 2010, s. 75.

projeleri, kurumsallaşma faaliyetleri, tarımsal faaliyetler, sulama, okul-hastane yapımı, kültürel mirasın- mimari yapıların yenilenmesini kapsayan birçok alt başlığı içermektedir²⁷⁷.

Ülkemizin Statükoculuğu terk edip önemli bir oyun kurucu haline gelme çabasının devamı niteliğinde 2000 yılından itibaren dış politika anlayışımızda göze çarpan değişiklikler olmuştur. Bu değişim bağlamında TİKA çalışma alanını genişletip, 2002 yılı itibari ile 12 adet Program Koordinasyon Ofisi sayısını 2011 yılında 25'e, 2012 yılında 33'e çıkarmıştır. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı 2019 yılı itibariyle 59 ülkede 61 Program Koordinasyon Ofisinin yanında çok farklı faaliyetleri bünyesinde barındıran TİKA 150 ülkede faaliyette bulunmaktadır. Ülkemizin dış politikasına bağlı olarak faaliyet gösterdiğimiz ülke sayısı her geçen gün artmaktadır. Türkiye, TİKA vasıtasıyla dost, kardeş ve akraba ülkeleri kapsayan çalışmalarıyla barışın hüküm sürdüğü bir coğrafya arzulamaktadır²⁷⁸.

Tablo 3.3. TİKA Program Koordinasyon Ofisleri (PKO) Kurulum Statüsü

TİKA PROGRAM KOORDİNASYON OFİSLERİ (PKO) KURULUM STATÜSÜ TABLOSU			
	PKO'NUN BULUNDUĞU ÜLKE	PKO'NUN BULUNDUĞU ŞEHİR	FAAL/KURULUM AŞAMASINDA
1	Azerbaycan	Bakü	Faal
2	Gürcistan	Tiflis	Faal
3	Ukrayna	Kırım	Faal
4		Kiev	Faal
5	Türkmenistan	Aşgabat	Faal
6	Moldova	Kişinev	Faal
7	Kosova	Priştine	Faal
8	Filistin	Kudüs	Faal
9	Suriye	Şam	Faal Değil
10	Mısır	Kahire	Faal
11	Somali	Mogadişu	Faal
12	Moğolistan	Ulan Batur	Faal
13	Sudan	Hartum	Faal
14	Karadağ	Podgoritsa	Faal
15	Sırbistan	Belgrad	Faal
16	Libya	Trablus	Faal
17	Kenya	Nairobi	Faal
18	Cezayir	Cezayir	Faal
19	Myanmar	Yangon	Faal
20	Mozambik	Maputo	Faal
21	Mali	Bamako	Kurulum Aşamasında
22	Madagaskar	Antananarivo	Kurulum Aşamasında
23	Güney Sudan	Juba	Faal
24	Güney Afrika	Johannesburg/ Pretorya	Faal

²⁷⁷ Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, <https://www.tika.gov.tr/tr> (Erişim Tarihi: 13.06.2019).

²⁷⁸ Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, <https://www.tika.gov.tr/upload/publication/TikaFaaliyetWeb2018.pdf> (Erişim Tarihi: 17.05.2019).

	PKO'NUN BULUNDUĞU ÜLKE	PKO'NUN BULULUNDUĞU ŞEHİR	FAAL/KURULUM AŞAMASINDA
25	Cibuti	Cibuti	Faal
26	Komorlar Birliği	Moroni	Faal
27	Hırvatistan	Zagreb	Faal
28	Lübnan	Beyrut	Faal
29	Afganistan	Kabil	Faal
30		Mezar-ı Şerif	Faal
31	Kırgızistan	Bişkek	Faal
32	Özbekistan	Taşkent	Faal
33	Kazakistan	Astana	Faal
34	Tacikistan	Duşanbe	Faal
35	Bosna Hersek	Saraybosna	Faal
36	Arnavutluk	Tiran	Faal
37	Etiyopya	Addis Ababa	Faal
38	Makedonya	Üsküp	Faal
39	Senegal	Dakar	Faal
40	Pakistan	İslamabad	Faal
41	Tunus	Tunus	Faal
42	Yemen	Sana	Faal
43	Nijer	Niamey	Faal
44	Bangladeş	Dakka	Faal
45	Namibya	Windhoek	Faal
46	Ürdün	Amman	Faal
47	Tanzanya	Darüsselam	Faal
48	Irak	Bağdat	Faal
49	Gine	Konakri	Faal
50	Gambiya	Banjul	Kurulum Aşamasında
51	Filipinler	Manila	Faal
52	Kamerun	Yaounde	Faal
53	Nijerya	Abuja	Kurulum Aşamasında
54	İsrail	Tel Aviv	Kurulum Aşamasında
55	Meksika	Meksico City	Faal
56	Macaristan	Budapeşte	Faal
57	Bulgaristan	Sofya	Kurulum Aşamasında
58	Çad	Encemine	Faal
59	Kolombiya	Bogota	Faal
60	Uganda	Kampala	Faal
61	Romanya	Bükreş	Faal

Kaynak: TİKA 2018 Faaliyet Raporu, ss.18-19.

TİKA, insani yardım, kalkınma desteği ve işbirliği geliştirmek için sektörlerin tümünde kurumsal yapılar tesis edilmesine, hayvancılık ve tarımı geliştirmeye, meslek sahibi yapma ve istihdam sağlamaya, ortak kültür ve tarih varlıklarını korumaya, Türkçeyi yayıp kültür ilişkilerini geliştirmeye katkı yapmaktadır²⁷⁹. TİKA 1992 yılında kurulmasına rağmen TİKA'nın en aktif ve etkili şekilde faaliyete geçtiği dönem 2003 yılından sonraki dönemdir yukarıda verdiğimiz sayısal değerlerde bu görüşü destekleyen unsurlardan bazılarıdır. İlk kurulduğu dönemde TİKA faaliyetlerini geçmişte etkili olduğu tarihsel

²⁷⁹Musa Kulaklıkaya, a.g.e., s. 79.

bağlarının olduğu Orta Doğu, Kafkaslar, Balkanlar, Orta Asya bölgelerine yoğunlaştığı göze çarpmaktadır²⁸⁰. TİKA sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör arasında işbirliği yapmaktadır, bu kurum ve kuruluşları ortak paydada buluşturup, Türkiye'nin kalkınmaya yönelik yardımlarını raporlamaktadır²⁸¹.

TİKA, ofislerinin yer aldığı ülkeler dahil, 5 kıtada 150 ülke üzerinde kalkınma merkezli işbirliği faaliyeti yapmaktadır. Türkiye TİKA vasıtasıyla Balkanlardan Kafkaslara Pasifik'ten Orta Asya'ya, Ortadoğu ve Afrika'dan Latin Amerika ülkelerine kadar birçok ülke üzerinde tecrübesini paylaşma fırsatı bulmuş oluyor²⁸². TİKA kurulduğu 1992 den 2012 yılına kadar Orta Asya ve Kafkaslar en fazla kaynak ayrılan bölgedir. 2012 den sonraki dönemde Afrika ve Ortadoğu'ya yönelik ciddi artışlar olmuştur²⁸³.

TİKA ilki 2004 yılında başlayan yıllık Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu yayımlamaktadır. Bu durum hem kurumlar arasında koordinasyonda hem de mali denetimi kolaylaştırıp, şeffaflık, hesap verebilirlik ilkeleri açısından önemli gelişme sağlamıştır²⁸⁴. Bu bağlamda 2002 yılı Türkiye'nin dış yardım miktarı 85 milyon ABD doları iken bu rakam 2017 yılına gelindiğinde 8 milyar 120 milyon doları bulmuştur. Bunun yanında bu zaman aralığında Türkiye en fazla insani yardımda bulunan ülke konumundadır²⁸⁵. 2017 yılı içerisinde yayınlanan “Küresel İnsani Yardım” raporu verileri kapsamında 2016 yılı mali gelirinin %0,75ini insani yardımlara ayırmıştır. Bu veriler ışığında Türkiye gelirine göre en cömert ülke konumuna yükselmiştir. TİKA ile Türkiye'nin uluslararası örgütlerde etkinliği artmış, yumuşak gücü kullanma potansiyeli artmıştır²⁸⁶.

TİKA'nın kuruluşu Soğuk Savaş sonrası döneme denk gelmektedir. Türkiye'nin kültürel diplomasi alanında kurumsallaşan ilk kurumudur. AK Parti döneminde kurumsallaşmasına hız vermiş ve faaliyet alanını genişletmiştir. Günümüzde TİKA için Türkiye Cumhuriyeti Devletinin en etkili kullandığı kültürel diplomasi kuruluşudur denebilir. Toplam 150 ülkede faaliyet gösteren kurum 59 ülkede bulunan 61 program

²⁸⁰Vedat Demir, a.g.e, s.262.

²⁸¹Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, <https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/hakkimizda-14649> (Erişim Tarihi: 13.06.2019).

²⁸² Soner Karagül, Türkiye'nin Balkanlardaki “Yumuşak Güç” Perspektifi: Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, Cilt:8,N:1,2013, s.80.

²⁸³ Ensar Kıvrak, a.g.e.,s.44.

²⁸⁴ Ensar Kıvrak, a.g.e.,s.44.

²⁸⁵Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, <https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/hakkimizda-14649> (Erişim Tarihi: 13.06.2019).

²⁸⁶ Kemal Kirişçi, Uluslararası Sistemdeki Değişmeler ve Türk Dış Politikasının Yeni Yönelimleri, Türk Dış Politikasının Analizi, (Ed.: Faruk Sönmezoğlu), Der Yayınları, İstanbul 1994,s.406.

koordinasyon ofisi bu tezimizi kanıtlar niteliktedir. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin TİKA ile benzer paralelde kurum ve kuruluşlara ihtiyacı vardır, bu bağlamda yeni oluşumların temeli atılsa daha aktif bir kültürel diplomasi uygulanmasının önü açılır düşüncesindeyiz.

3.3.4 Türkoloji Projesi

Bu proje 1999'da Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı (TİKA) tarafınca başlatılmıştır. İlk uygulamaya konduğu tarihten 2000-2001 öğretim yılıdır. Proje doğrultusunda Türk Kursları, Türkoloji Bölümleri ve Türk Dili ve Edebiyatı'ndan gelen akademisyenlerle yerel akademisyenler desteklenmiş ve toplamda 21 ülkedeki üniversitelerde açılmış olan bölümler için ekipman ve malzeme yardımı sağlanmıştır. Bu 21 ülke şunlardır: Kazakistan, Hindistan, Gürcistan, Filistin, Estonya, Bosna-Hersek, Beyaz Rusya, Arnavutluk, Afganistan, Slovakya, Özbekistan, Moğolistan, Makedonya, Litvanya, Letonya, Kosova, Kırgızistan, Yemen, Ukrayna, Tatar Özerk Cumhuriyeti, Kırım Özerk Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu, Suriye. TİKA'nın yürüttüğü ve 1999 senesinden günümüze Türkoloji ve Türkçe ile ilgili çalışmalarını destekleyen proje 20 Eylül 2011'de Yunus Emre Enstitüsü'ne geçirilmiştir²⁸⁷.

Türkoloji Projesi kapsamında, yabancı Türkologların Türk sanatı, kültürü, tarihi, dili üstüne yaptıkları projelere destek temin edilmesi, başarılı olan öğrencilere burs verilmesi, yeni Türkologların yetiştirmesine katkıda bulunmasına, Türkoloji sahasında Türk üniversiteleri ve ilgili yabancı üniversitelerce yapılacak projelere destek verilmesine, akademisyenlerin atanmalarına, seminerler, konferanslar, araştırmalar başta olmak üzere akademik aktiviteler yapmak için yabancı Türkologlara akademik destek sağlanabilmesine, Türkiye'de yapılacak olan Türkoloji Yaz Staj Programı'na katılıp başarılı olmuş öğrencilerin davet edilmelerine, program ve bölümlerin eğitim ekipman ve materyali gereksinimlerini karşılamaya destek olunması gibi çalışmalar yürütülmektedir.

TİKA 2001 senesinden bu yana Türkoloji kapsamında 15 ülkeden her sene 4 bin öğrenciyi eğitime almıştır. 2000-2001 öneminde akademisyenlerin sayısı 10 iken 2007-2017 dönemindeyse bu sayı 90 olmuştur. Enstitü, Türk Çalıştayları faaliyetlerini 17 cumhuriyette gerçekleştirmiş ve 2010-2011 döneminde 6 Türk Kültür Merkezi, 19 Türkoloji enstitüsünde 77 akademisyen görev yapmıştır²⁸⁸. Öğrenci değişim programlarıyla TİKA, kültürel diyalogun geliştirilebilmesi adına Türk olmayan devletlerde

²⁸⁷Dil Bilimi İnternet Sayfası, http://www.dilbilimi.net/tika_turkoloji_projesi.pdf (Erişim Tarihi: 02.02.2019).

²⁸⁸Cansu Güleç, a.g.e.

yer alan üniversitelerle de işbirliğine girmiştir. Buralardaki Türkoloji enstitülerinde temel malzemeler ve gereksinimleri TİKA karşılamıştır.

2011’de bir protokol imzalanarak projeler TİKA’ dan Yunus Emre Enstitüsü’ne devredilmiştir. Aynı zamanda enstitü, Türkçenin kullanım sahasını genişletebilmek adına araştırma yapmak, Türk dili, edebiyatı ve Türk halkları etnolojisine dair çalışma yürütebilmek için akademisyenler işe almayı planlamıştır. Yunus Emre Enstitüsü, Yunus Emre Türk Kültür Merkezi’nde Türkçe kurslarını başarılı biçimde bitirmiş olanlar ve yabancı üniversitelerde bulunan Türkoloji bölümü öğrencilerine yönelik yaz okulları açmıştır. 2011 senesinde katılımcıların sayısı 200 iken 2012 senesinde 300’ü geçmiştir²⁸⁹.

Bunun yanında enstitü Türkiye’de ileri bir eğitim alabilmek adına farklı ülkelerden gelmiş 30 Türkolog için de ev sahipliği yapacaktır. Türkologların Türkçelerini geliştirmeleri, Türk edebiyatı ve Türkçe üstüne doktora, yüksek lisans yapmaları sağlanacaktır. Bunun yanında bu Türkologların kendi ülke ve üniversitelerine döndüklerinde oralarda Türkoloji bölümlerini yönetebilir yetkinliğe sahip olmaları amaçlanmaktadır²⁹⁰.

2017 yılında Yunus Emre Enstitüsü Türkoloji Projesi için 46 ülkeden 85 üniversite ile işbirliği yapmış, Türkiye’deki 27 farklı üniversiteden 35 öğretim görevlisi ve 46 okutman yurt dışındaki Türkoloji bölümlerinde görevlendirildiler²⁹¹.

Tablo 3.4. Yunus Emre Enstitüsünün 2017-2018 Türkoloji ile İlgili Çalışmaları

ÇALIŞMAN’NIN ADI	2017	2018
Türkoloji Bölümleri ile imzalanan yeni protokoller	10	10
Türkoloji/Türkiye araştırmalarında yurtdışında görevlendirilen Türkolog	80	100
Türkoloji/Türkiye çalışmalarında destek olunan üniversite sayısı	45	55
Üniversite dışı görev verilen akademisyenlerin, enstitü kaynakları ile görevlendirilenlerin toplam sayıya oranı	%20	%10
Bilimsel Türkçe etkinlik sayısı	10	20

Kaynak: Yunus Emre Enstitüsü 2017-2018 Stratejik Planı, ss.44-45.

²⁸⁹Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, http://www.tika.gov.tr/tr/duyuru/turkoloji_projesi_tek_elde_toplaniyor-9343 (Erişim Tarihi: 06.02.2019).

²⁹⁰Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, http://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/turkoloji_tr.pdf (Erişim Tarihi: 07.02.2019).

²⁹¹ Anadolu Ajansı İnternet Sitesi, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/yunus-emre-enstitusu-2018-icin-hedef-buyuttu/1017899> (Erişim Tarihi: 13.06.2019).

Yunus Emre Enstitüsü Türkoloji Projesi kapsamında 2018-2019 yılında da Katar-Lübnan gibi ülkelerle Türkoloji Protokolü imzalamış, hedeflerini her geçen gün arttırmış, Türkoloji buluşmaları, Türkoloji yaz okulları, çeşitli ülkelerdeki üniversitelerle yapılan protokoller kapsamında etkinliğini ve faaliyetlerini arttırmaktadır²⁹².

Türkoloji Projesi Türkçenin bir dünya dili olmasında en önemli projelerden birisidir. Projenin TİKA bünyesinde başlama tarihi görece eski bir tarihe (1999) denk gelmektedir. Yukarıdaki veriler ışığında Türkoloji projesinde başladığı günden günümüze önemli gelişmeler olmasına rağmen ulaşılan sayılar, faaliyetler, organizasyonlar projenin hala çok sınırlı düzeyde bir gelişimi ve etki alanının olduğunu göstermekte. Bu alana önem verilip bu projenin bağımsız bir kurum ve kuruluş statüsünde tekrar yapılandırılması gerektiği kanaatindeyiz. Projenin 1999 da TİKA bünyesinde kurulup 2011 yılında yapılan protokolle Yunus Emre Enstitüsüne devredilmesini de proje için tam bir vizyonun oluşmadığının kanıtları arasında sayabiliriz. Çünkü her kurum ve kuruluşun vizyonu, misyonu, faaliyet alanı, bürokrasisi farklı olduğu için Türkoloji projesinin gelişimine olumsuz etkileri de olmuş olması muhtemeldir.

3.3.5 TÜRKSÖY (Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı)

Soğuk Savaş'tan sonra meydana gelen yeni dünya düzeninde Türkiye, Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan, Kazakistan ve Azerbaycan kültür bakanları 1992'de Bakü ve İstanbul'da toplanıp kültürel işbirliğine karar vermişlerdir. Bu kapsamda 12 Temmuz 1993'te Almatı'da yapılan toplantıda da "TÜRKSÖY'un Kuruluşu ve Faaliyet İlkeleri Hakkında Anlaşma" imzalanmış olup, Türk Kültür ve Sanatları Ortak Yönetimi (TÜRKSÖY) kurulmuştur²⁹³. Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenter Asamblesi (TÜRKPAA) kardeş halklar arası işbirliği ve temas adına atılmış önemli bir adım olarak değerlendirilebilmektedir²⁹⁴. Bu anlaşma ile meydana getirilen TÜRKSÖY teşkilatına sonraları gözlemci sıfatıyla Rusya Federasyonu'nda yer alan, Moldova Cumhuriyeti Gagavuz Yeri Özerk Bölgesi, Tıva Cumhuriyeti, Tataristan Cumhuriyeti, Saha (Yakut)

²⁹² Yunus Emre Enstitüsü İnternet Sitesi, <https://www.yee.org.tr/tr/search/node/t%C3%BCrkoloji> (Erişim Tarihi: 13.06.2019).

²⁹³ Aslı Yağmurlu, Halkla İlişkiler Yöntemi Olarak Kamu Diplomasisi, İletişim Araştırmaları Dergisi, 5(1), 2007, s.33.

²⁹⁴ Emel Tanyeri Mazıcı, Kültürel Diplomasi Aracılığı İle Ülke İmajı: Orta Asya Türk Cumhuriyetleri Perspektifinde Bir Araştırma, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:8, N:39, 2015, S.969.

Cumhuriyeti, Başkurdistan Cumhuriyeti, Altay Cumhuriyeti, Hakas Cumhuriyeti dahil olmuşlardır²⁹⁵.

TÜRKSOY, Türk dilini konuşan ülkelerde sanat ve kültürde işbirliği tesis eden, üye olan ülkelerin yönetimlerine, dış ve iç politikalarına müdahil olmayan uluslararası bir kuruluştur. TÜRKSOY'a ev sahipliği yapan ülke ise Türkiye'dir. Gözlemci ve üye olan ülkeler eşit haklar ile çalışmalara dahil olmaktadır. Teşkilattaki uluslararası ilişkiler yalnızca Türkçe konuşulan ülkelere ibaret değildir. TÜRKSOY, temel insan hak ve özgürlüklerini gözetken gayri resmi ve resmi kurumların tümüyle işbirliği yapabilmektedir. Çalışma sahaları, görev ve amaçları açısından UNESCO ile örtüşmekte olan TÜRKSOY, kendi coğrafyasında bir nevi UNESCO görevi görmektedir²⁹⁶.

TÜRKSOY'un amaçları Kurucu Anlaşması'nda şöyle saptanmıştır:

- 1) *Türk kökenli ve Türk dili konuşan, Türk ülkeleri ve halklarının birbirlerini daha iyi anlamalarını sağlamak,*
- 2) *Türk kültürünün, tüm insanlık medeniyetinin oluşmasında önemli bir yer tuttuğunu ve Türk dili konuşan ülke ve halkların kültür ve sanatını korunması ve yeniden canlandırılması ve gelişmesinin gerekli olduğunu göz önünde bulundurarak,*
- 3) *Ülkelerin gelecek kuşaklarına milli kültürün esaslarını öğretmek ve böylece karşılıklı dostane temaslar sağlamaktır*²⁹⁷.

TÜRKSOY' un, son dönemde dünya genelinde yapmış olduğu etkinliklerle Türk kültürünün dünyaya tanıtılması bakımından ciddi adımlar atılmıştır. Bu etkinliklere örnek olarak New York ve Washington'da Yunus Emre Oratoryosunun TÜRKSOY senfoni Orkestrası ve Amerikalılardan oluşan 100 kişilik bir orkestra ile sahnelenmesi, UNESCO genel merkezinde Paris'te nevrüz kutlaması, BM Genel Kurulu'nda nevrüz kutlaması gibi çalışmaları örnek vermek mümkündür. TÜRKSOY yapmış olduğu projeler ve çalışmalarla etkili bir kültürel diplomasi aracı konumuna gelmiştir²⁹⁸.

Kuruluş olarak TÜRKSOY Türkiye için devletin bir kurumu olmasa da, isminde geçen Türk adı, Ankara'da merkezinin bulunması ve Türkiye'de bulunan bakanlık,

²⁹⁵Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı, <http://www.turksoy.org/> (Erişim Tarihi: 07.02.2019).

²⁹⁶Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı, <http://www.turksoy.org/> (Erişim Tarihi: 15.02.2019).

²⁹⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Resmi İnternet Sitesi, https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc077/kanuntbmmc077/kanuntbmmc07703973.pdf (Erişim Tarihi: 18.05.2019).

²⁹⁸Fırat Purtaş, Türk Dış Politikasının Yükselen Değeri: Kültürel Diplomasi, Gazi Üniversitesi Akademik Bakış Dergisi, Cilt:7, N:14, 2013, s.12.

STK'ler, özel ve resmi kurumlardaki yetkililerin TÜRKSOY çalışmalarına dahil olması, onun faaliyetlerini ve etkisini artıran birer faktördür²⁹⁹. Bunun yanında TÜRKSOY'un karşılıklı "tanış" olma prensibiyle önyargıları yıkması ve güven tesis etmesi hususuna oynamış olduğu kilit bir rolü de vardır. Bu yüzden Türk diplomasisi açısından TÜRKSOY bir araç olarak oldukça önemli konumdadır.

TÜRKSOY Türk dili konuşan ülkelerin arasındaki ilişkilerin önemli ölçüde gelişmesini sağlamış, yaptığı dünya çapındaki organizasyonlarla Türk kültürüne ait birçok değer ve kişiyi dünyaya tanıtmıştır. Türkiye'nin önemli kültürel diplomasi araçlarından biri olan TÜRKSOY'un etki ve faaliyet alanının daha da arttırılıp bu alanda faaliyet veren uluslararası kuruluşlar örneğin UNESCO kadar popüler bir konuma getirilmesi için vizyon belirlenip, çalışmalar yapılmalıdır.

3.3.6 Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)- Türkiye Bursları

Uluslararası ilişkilerde sadece Dışişleri Bakanlığı ve hükümet eliyle yürütülmesi günümüz uluslararası sistemde yetersiz kalmaktadır. Uluslararası sistemde kamuoylarını etkileyen yeni aktörler ön plana çıkmaya başlamıştır. Bu bağlamda karşımıza çıkan önemli aktörlerden biri de yurt dışında yaşayan vatandaş, soydaş, akraba topluluklara yönelik diaspora diplomasisidir. Türkiye Cumhuriyeti, Cumhuriyet döneminde Atatürk dönemi Gagavuz politikası haricinde bu alanı görmezden gelmiştir. Soğuk savaş sonrası dönemde de hazırlıksız yakalanan Türkiye Cumhuriyeti bu alandaki fırsatlardan tam anlamı ile yararlanamamış, bağımsızlıklarını kazanan Türk devletleri ile istenilen düzeyde işbirliğine gidememiştir³⁰⁰. Türkiye'nin diaspora diplomasisindeki gelişime en önemli katkıyı yurt dışına çalışmak için giden ve buralarda örgütlenen Türkler yapmıştır. Türkiye Cumhuriyeti bu süreçte yurt dışında yaşayan Türklerin ve diaspora diplomasisinin önemini anlamıştır. Türkiye Cumhuriyeti yurt dışında dünyanın 192 ülkesinde sayısı 5 milyonu aşan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı, yaklaşık 200 milyon civarı soydaş ve akraba toplulukların sorun ve ihtiyaçlarının çözümüne yönelik olarak 2008 yılında "Yurtdışında Yaşayan Vatandaşlara Sunulan Hizmetlere Yönelik Strateji Belgesi'nin hazırlanması bu alanda önemli bir gelişmedir. 2009 yılında kamuoyu çalışmaları başlatılan, 2010 yılında "Türk Soydaş ve

²⁹⁹Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı, <http://www.turksoy.org/> (Erişim Tarihi: 18.02.2019).

³⁰⁰ Ayhan Nuri Yılmaz, Balkanlar'da YTB ve TİKA'nın Türk Kamu Diplomasisi Kurumları Olarak Faaliyetleri ve Türkiye'nin Bölgedeki Yumuşak Gücüne Etkileri, Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2(2), 2014, s.119.

Akraba Topluluklar Buluşması” temelleri atılmış³⁰¹ ve 5978 sayılı “Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” ile kurumsallaşmıştır³⁰². YTB’nin görev tanımı aşağıdaki gibidir:

Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızla ilgili çalışmalar yapmak ve sorunlarına çözüm üretmek, soydaş ve akraba topluluklar ile sosyal, kültürel ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla bu topluluklara yönelik faaliyetler yürütmek, Avrupa Birliği çerçevesinde yürütülen projeler ile Yükseköğretim Kurulu ve üniversiteler hariç olmak üzere kamu kurum ve kuruluşlarınca ülkemizde eğitim görmesi uygun görülenlerle, uluslararası anlaşmalar çerçevesinde ülkemize gelen öğrencilerin, ülkemizdeki eğitim süreçlerinin başarılı bir şekilde sonuçlandırılması için her türlü esası belirleyerek, ilgili kurumlar arasındaki koordinasyonu sağlamak³⁰³.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, müsteşarlık olarak Başbakanlığa bağlı olarak 2010 yılında kurulmuştur. Ahmet Davutoğlu’nun Dışişleri Bakanı iken Latin Amerika açılımı vesilesi ile “Sadece Türkler değil, bu topraklardan göç eden herkes bizim için diasporadır” diyerek Türkiye’nin diaspora tanımını bir adım daha ileriye götürmüştür³⁰⁴. YTB 2017 yılı itibari ile Yurtdışı Vatandaşlar Daire Başkanlığı, Kültürel ve Sosyal İlişkiler Daire Başkanlığı, Uluslararası Öğrenciler Daire Başkanlığı bünyesinde 18 ayrı program uygulamıştır. Uyguladığı programlar eğitim ve Türkçe, kültürel hareketlilik programları, insan hakları ve hukuk, aile ve sosyal çalışmalar, iletişim-savunuculuk ve Türkiye’deki hizmetlerin koordinasyonu temaları ekseninde şekillenmektedir. YTB’nin uyguladığı önemli programlar: Türkiye Mezunları Programı, Akademik ve Bilimsel Araştırmalar Programı, Kültürel İşbirliği Programı, Diaspora İşbirliği Programı, Eğitim İşbirliği ve Kapasite Geliştirme Programı, Sivil Toplum ve İletişim Programı, Dini Kurumlarla İşbirliği Programı gelmektedir³⁰⁵.

³⁰¹ Ayhan Nuri Yılmaz, a.g.e., s.120.

³⁰² Durmuş Çağlar Çakır, Kamu Diplomasisi Bağlamında Türk Dış Politikasında Diaspora Diplomasisi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2018, s. 96.

³⁰³ Durmuş Çağlar Çakır, a.g.e., s. 96.

³⁰⁴ Ayhan Nuri Yılmaz, a.g.e., s.120.

³⁰⁵ Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı 2017 Faaliyet Raporu, <http://ytb.gov.tr> (Erişim Tarihi: 25.05.2019).

Tablo 3.5. Yurt Dışı Türkler Akraba Topluluklar (YTB) 2017 Faaliyetleri

TANITIM TÜRÜ	FAALİYET- ULAŞILAN KİŞİ SAYISI
Broşür-Afiş	5.000 adet- 600 yurtdışı temsilcilik
Video	2 adet- 10.000 kişi
Online Bilgilendirme	2 e-posta- 150.000 kişi
Organizasyon	7 ulusal ve uluslararası organizasyon- 25.000kişi
Kurum Ziyaretleri	50 ülke-300 kurum

Kaynak: Yurt Dışı Türkler Akraba Topluluklar 2017 Faaliyet Raporu, s.89.

YTB bünyesinde 2017 yılı itibari ile 165 ülkeden 150 bin öğrenci mezun olmuş, 115 bin bilgi sistemi ile ulaşılan mezun bulunmaktadır, 32 ülkede 48 mezun buluşması gerçekleştirilmiş ve Türkiye Yeniden Mezun Buluşmasına 1200 öğrenci katılımı olmuştur³⁰⁶. Türkiye Mezunları 100 ülkede mezun derneği kurmak için çalışma başlatmış, 2017 yılında 16 mezun derneğinin oluşum çalışmaları yürütülmeye başlanmıştır. Bu rakamlar YTB'nin kurulduğu 2010 yılından itibaren ne kadar mesafe kat ettiğini ortaya koyan önemli verilerdir. YTB Dışişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı başta olmak üzere pek çok kurum ve kuruluş ile koordineli bir şekilde çalışma ve projelerini gerçekleştirmektedir.

Tablo 3.6. Türkiye Mezunları Dernek Oluşum Çalışmaları

	ŞEHİR	OLUŞUMU TAMAMLANMIŞ	OLUŞUM SAFHASINDA
1	İrbid		✓
2	Almatı		✓
3	Mezarı Şerif		✓
4	İslamabad		✓
5	Tunus		✓
6	Darusselam		✓
7	Gazze		✓
8	Tiran		✓
9	Herson		✓
10	Priştine		✓
11	Beyrut		✓
12	Nairobi		✓
13	Cezayir		✓
14	Kiev		✓
15	Abuja		✓
16	Cakarta		✓
17	Akra		✓

³⁰⁶ Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı 2017 Faaliyet Raporu, <http://ytb.gov.tr> (Erişim Tarihi: 25.05.2019).

	ŞEHİR	OLUŞUMU TAMAMLANMIŞ	OLUŞUM SAFHASINDA
18	Batum	✓	
19	Novi Pazar	✓	
20	Podgoritsa	✓	
21	Saraybosna	✓	
22	Erbil	✓	
23	Zanzibar	✓	
24	Mogadişu	✓	
25	Dakar	✓	
26	Hartum	✓	
27	Amman	✓	
28	Ramallah	✓	
29	Tiflis	✓	
30	Kabil	✓	
31	Astana	✓	
32	Ulan Batur	✓	

Kaynak: Yurt Dışı Türkler Akraba Topluluklar 2018 Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporu, s.61.

Eğitim, kültürel diplomasinin amaçlarından olan ortak değerlerin oluşturulması, sivil diyalogun geliştirilmesi, kültürün tanıtılması gibi hedeflerin gerçekleştirilmesinde hayati önemde olduğu için uluslararası öğrenciler Türkiye’nin kültürel diplomasinin gelişimi ve amaçlarına ulaşmada önemli bir yer tutmaktadır³⁰⁷. Kültürel diplomasi hedeflerimizin ulamak için eğitim diplomasine önem verilmeli, bu çok aktörlü süreci iyi yönetmeliyiz³⁰⁸. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar (YTB) Türkiye’de bursları organize eden kurumdur. YTB, 6 Nisan 2010’da kurulmuş olup yurt dışında bulunan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları, soydaşlarla Türkiye’de öğrenimine devam eden uluslararası burslu öğrencilere dönük çalışmaların koordinasyonu, bu alanlarda verilmekte olan hizmetler ve yürütülen çalışmaları geliştirme görevini sürdürmektedir. Yurt dışında bulunan Türk vatandaşlarına yönelik ve Türkiye’ye gelecek yabancı öğrencilere dair çalışmalar yapmaktadır. Türkiye için uluslararası elçi konumundaki bu öğrencilerin Türkiye ile tarihi ve köklü ilişkilerinin geliştirilmesinde kurum önemli bir görev üstlenmektedir³⁰⁹. Aslına bakılırsa Türkiye Cumhuriyetinin ilk burs ve öğrenci değişim programı, 1992 yılında Kırgızistan, Özbekistan, Azerbaycan, Kazakistan, Türkmenistan’ın katılımı ile başlayan “Büyük Öğrenci Projesi” adı altında yürütülmüş olsa da istenilen

³⁰⁷ Elif Kahraman Dönmez, Uluslararası Siyasal İletişim Faaliyetlerinin Ülkelerin İmaj ve Algıları Üzerindeki Etkisi: Türkiye Bursları ile İstanbul’da Öğrenim Gören Öğrenciler Üzerine Bir İnceleme, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2019, s. 20.

³⁰⁸ Metin Kaya, Eğitim Diplomasisi: Kavramsal Bir Çerçeve, Türkiye Eğitim Dergisi, Cilt: 4, N:1, 2019, ss. 4-5.

³⁰⁹ Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, <http://ytb.gov.tr> (Erişim Tarihi: 25.02.2019).

hedeflere ulaşamamıştır³¹⁰. Bu alanda dönüm noktası olarak YTB'nin Türkiye'deki burslu uluslararası öğrencilere yönelik "Strateji Belgesi" hazırlaması olmuştur. 2010 yılında oluşturulan "Strateji Belgesi" ile Türkiye'nin uluslararası öğrenciler için cazibe merkezi, fırsat bakımından dünyanın önde gelen ülkeleri arasında olmak, uluslararası öğrenci sayısını arttırmak gibi çeşitli hedefleri vardır³¹¹. 2012 yılında YTB bünyesinde bulunan Türkiye Bursları yapılandırılmış ve günümüzdeki yapısına kavuşmuştur³¹². Birbirinden bağımsız kurumlar tarafından verilen bursların tek bir çatı altında verilmesi kontrolünün sağlanması, verimliliğin artırılması açısından önemli faydaları olacaktır³¹³. Türkiye Burslarının hedefleri; kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi faaliyetlerinin desteklenmesi, Türkiye'nin yükseköğretimde uluslararası standartlara ulaşmasına katkıda bulunmak, uluslararası öğrencilerin akademik, sosyal, mesleki gelişimine katkıda bulunmak, uluslararası öğrencilere Türkçe öğretimini koordine etmek, Türkiye Mezunları programları ve koordinasyonunu gerçekleştirme, çeşitli burs programları oluşturmak ve bu programlara nitelikli öğrencilerin seçilmesi olarak sıralayabiliriz³¹⁴.

Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı tarafından uygulamaya konan program ilgiyle karşılanmıştır. İlk yılında yaklaşık 4000 başvuru alan Türkiye Burslarının 2012 yılında uygulanmasıyla, başvuru sayısında 2018 yılında 130 bin başvuruya ulaşan hızlı bir artış yaşanmıştır. Böylelikle Türkiye Bursları ile ülkede farklı seviyelerde eğitime devam eden öğrencilerin sayısı 12.575 olmuştur³¹⁵. 2019 yılında 167 ülkeden 145.700 başvuru ile bu zamana kadarki en yüksek başvuru rakamına ulaşılmıştır³¹⁶.

³¹⁰ Devrim Vural Yılmaz, Geleceğin Diplomatik İnşası: Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Türk Yükseköğretimi, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2017, N:57, s.142.

³¹¹ Mehmetali Akdağ, Türkiye Bursları Kapsamında Yükseköğrenim İçin Türkiye'ye Gelen Öğrencilerin Sorunları ve Bu Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2014, s.34.

³¹² Selim Öztürk, Büyük Öğrenci Projesinden Türkiye Bursları Projesine Geçiş Süreci ve Türkiye'nin Öğrenci Politikasındaki Değişim, T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara 2014, s.36.

³¹³ Mehmandarov Daşdemir, Bir Yumuşak Güç Olarak Uluslararası Öğrencilik, <https://udef.org.tr/media/academic/pdf/ff268ff493cd474d86a47b5a6436fc3f.pdf> s.8. (Erişim Tarihi: 23.05.2019).

³¹⁴ Sema Er, Yumuşak Güç Kavramı Bağlamında Türkiye'nin Uluslararası Eğitim Faaliyetleri, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2015, ss. 49-50.

³¹⁵ Türkiye Bursları Resmi İnternet Sitesi, <https://www.turkiyeburslari.gov.tr/en/page/about-us/turkiye-scholarships> (Erişim Tarihi:14.06.2019).

³¹⁶ Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, <https://www.ytb.gov.tr/uluslararasi-ogrenciler/turkiye-burslari> (Erişim Tarihi:26.06.2019).

Türkiye, yükseköğretimde paydaş kuruluşlarla beraber uluslararası, öğrenci odaklı, dinamik, güncel bir plan hazırlayıp üniversite eğitimlerinde küresel bir marka yaratma açısından ciddi atılımlar yapmıştır. Giderek güç kazanan Türk üniversitelerindeki burslar ve eğitim yapısının Türkiye Bursları adıyla birleştirilmesi neticesinde Türkiye’de dünyanın her yerinden öğrenciler gelmeye başlamıştır. Son on senelik dönem (2009-2019) içerisinde Türkiye’deki uluslararası öğrenci sayısı %70’lik bir artış sağlamıştır³¹⁷.

Bu programla eğitimlerine ülkemizde devam etmekte olan öğrenciler en fazla Orta Asya’dan gelmektedirler. Yalnızca 2010-2013 döneminde Asya’dan 8.241 öğrenci burs almıştır. Balkan ülkeleri tarafından da yoğun biçimde tercih edilmekte olan bu programa Afrika ülkelerinin de ilgisi artmaktadır. 2010 senesinde Afrika’da 333 öğrenci gelmişken 2013’te bu 1091 olmuştur. Ermenistan’dan 2, İsrail’den 11, ABD’den ise 21 öğrenci gelmiştir. En fazla öğrencinin burs aldığı ülkelere şöyledir: İran, Afganistan, Endonezya, Kosova, Azerbaycan, Kazakistan, Suriye, Filistin, Arnavutluk, Yunanistan, Somali, Irak, Kırgızistan, Çin, Mısır, Yemen, Makedonya, Rusya, Bosna-Hersek ve Fas’tır. Türkiye Bursları programının başladığı 2012 yılında yaklaşık 25 bin olan Türkiye’deki uluslararası öğrenci sayısı 5 kat artarak bugün 125 bini aşmıştır³¹⁸.

2012-2013 eğitim döneminde dört kategori içerisinde toplamda 17 burs programı başvuruya açılmıştır. Uygulamadaysa büyük çoğunluk sosyal bilimler alanındaki burslardır. Fakat sağlık alanındaki burslar da ciddi orandadır. Bunun en önemli göstergesi Ürdün ve Afganistan’a ayrılan burslardır. Genel dağılım içerisinde %12 düzeylerindeki sağlık bursları bu iki ülke açısından %25 ve %40 oranlarındadır³¹⁹.

Dinamik bir yapısı olan program çerçevesinde burs kazanmış olan öğrencilere burs türüne göre farklı branş, bölge ve ülkelere yönelik önemli olanaklar sunulmaktadır. Başvuruları kabul edilmiş olan öğrenciler bir ücret ödemeksizin üniversiteye kayıt yapmaktadır. Bunun yanında öğrenciler üniversitelerdeki sağlık hizmetlerinden faydalanmakta, geliş ve dönüş ulaşım ücretleri YTB tarafından karşılanmakta ve burs almaktadırlar³²⁰. Son on senede uluslararası alandan gelen öğrencilere verilmiş olan burs miktarları branşların bazılarında %100’lik bir artış göstermiştir. Örnek vermek gerekirse

³¹⁷ Türkiye Bursları Resmi İnternet Sitesi, <https://www.turkiyeburslari.gov.tr/tr/sayfa/hakkimizda/turkiye-burslari> (Erişim Tarihi:18.05.2019).

³¹⁸ Memurlar.net İnternet Sitesi, <https://www.memurlar.net/haber/578086/ytb-turkiye-burslarina-110-bin-966-ile-rekor-sayida-basvuru.html> (Erişim Tarihi: 18.05.2019).

³¹⁹ Türkiye Bursları İnternet Sitesi, <https://www.turkiyeburslari.gov.tr/tr> (Erişim Tarihi:18.05.2019).

³²⁰ Mehmetali Akdağ, a.g.e., s.35.

2001 senesinde burs kazanan doktora öğrencisi 500 lira almaktayken 2012’de bu 1000 lira olmuştur. Bunun yanında burs kazanmış kişilere barınma olanağı da sunulmaktadır. Öğrencilerin alacakları dil eğitimleri ve uçak biletleri de burs dahilindedir. 2012-2013 döneminde programa başvuru yapan uluslararası öğrencilere bakıldığında başvuruların en fazla % 54 oranla lisans programlarına yapıldığı görülmektedir. Türkiye Bursları programıyla eğitimlerine devam eden hali hazırdaki öğrencilerde de benzer bir tablo vardır³²¹. Lisansta verilmekte olan burslar ülkelerdeki kültürel, sosyal ve coğrafi nitelikler bazında dokuza ayrılmıştır. Türk Dili Konuşan Ülkeler Lisans Bursu; Türkmenistan, Azerbaycan, Özbekistan, Kırgızistan, Kazakistan’ı kapsamaktadır. Türki Cumhuriyetler grubunda halen 5.054 öğrenci ülkemizde eğitim görmektedir. Yunanistan, Kosova, Bulgaristan, Bosna Hersek ve Arnavutluk gibi ülkelerin de içerisinde olduğu Balkan ülkeleri grubundaysa 2.103 öğrenci vardır. Moğolistan, Gürcistan, Rusya, Romanya’dan öğrencilerin başvurdukları Karadeniz Lisans Bursu’na 600; Filistin, Tacikistan, Suriye, Pakistan ve Gürcistan için meydana getirilen Harran Lisans Bursu’na yaklaşık 2 bin kişi başvurmuştur. Afrika ülkelerinin tümüne açılmış olan Türkiye-Afrika Lisans Bursu’na 2 bin 800; Kamboçya, Filipinler, Endonezya, ülkeleri olmak üzere Güney Asya ülkelerine verilen Haliç Lisans Bursu’na 450; Güney Kore, Çin Halk Cumhuriyeti, Brezilya, Japonya ve Hindistan’a yönelik meydana getirilen Boğaziçi Bursu’na ise 200 ‘den çok öğrenci başvuru yapmıştır. Somali ve Afganistanlılar için oluşturulmuş Anadolu Lisans Bursu’ndaysa 6 binden çok başvuru alınmıştır. KKTC için ayrılan bir program da vardır³²².

Araştırma programları, doktora ve yüksek lisans düzeylerindeki alanlar dört temel başlığa ayrılmıştır. Türkiye ve ülkelerinin tarihinde keşfedilmemiş olan alanları aydınlatmak ve dünyadaki medeniyetleri farklı açılardan araştırmak isteğinde olan öğrencilere Tarih ve Medeniyet Lisansüstü Bursu; dünyadaki siyasi ve toplumsal değişiklikleri daha doğru biçimde okuyup bu sahada çalışmaları yönlendirmek isteyenlere İbni Haldun Sosyal Bilimler Lisansüstü Bursu; akademik yaşamına uluslararası işletmecilik, finansman, işletme, iktisat gibi sahalarda Türkiye’de devam etme isteğinde olanlara İktisadi Çalışmalar Lisansüstü Bursu; elektrik- elektronik, bilgisayar, makine mühendisliği, inşaat ve mimarlık gibi teknik bölümler içerisinde eğitim almak isteyenlere Ali Kuşçu Bilim ve Teknoloji Bursu ile önemli olanaklar sağlanmaktadır. 15 bin civarında başvuru yapılan bu burs gruplarında ülkelerdeki akademik gelişime katkı yapılması

³²¹ Kamu denetçiliği kurumu ,<http://kdk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 28.02.2019).

³²² Kamu denetçiliği kurumu ,<http://kdk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 28.02.2019).

hedeflenmektedir. Sağlık Bilimleri (eczacılık, tıp, diş hekimliği), Türk Dili ve İlahiyat bölümleriye özel oluşturulmuş Branş Bursları grubuna değerlendirilmektedir. Dünyadaki her ülkeden her seviyede öğrencinin başvurabildiği burslarda İlahiyat Bursu'na 1800, Yunus Emre Türk Dili Bursu'na 1200, İbni Sina Sağlık Bilimleri Bursu'na 5 bin 600 aday başvurmuştur. Dünyada en fazla eleman gereksinimi olan alanlara dönük programları içermekte olan Ahilik Meslek Eğitimi Bursu'na yapılan başvuruya 300'ü geçmiştir³²³.

Diğer taraftan bu program doğrultusunda uluslararası alandaki akademik personelle doktora, yüksek lisans ve lisans seviyesindeki öğrencilere dönük ilk defa araştırma bursları verilmektedir. Bu bağlamda bursu kazanan öğrenciler araştırmalarını ülkemizde tamamlayabilmektedirler. Koordinatörlüğün yanında Yunus Emre Vakfı, Diyanet Vakfı, TÜBİTAK, YÖK, İçişleri Bakanlığı, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu (KYK), Milli Eğitim Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı'nın katkıları ile yürütülen proje uluslararası standartlarda, akademik rehberliğe önem veren, öğrenci temelli, global çapta tanınan ve her sene yenilenen bir proje olarak devam ettirilmektedir³²⁴.

YTB'nin Türkiye Bursları kapsamında 2019 yılı itibari ile lisans, master ve doktora öğrencilerine yönelik burs imkanları mevcut, yine başarı bursu kapsamında lisans, master, doktora öğrencilerine başarı bursu, yaz okulu bursu, araştırma bursu imkanı sunmaktadır. Bunun yanında sosyo-kültürel faaliyet olarak yaz-kış kampları, öğrenci kulüpleri, seminer programları, bahar-güz atölyeleri, sosyal projeleri bulunmaktadır³²⁵.

Yurt Dışı Türkler Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) nin kuruluşu çok geç bir tarihe (2010) denk gelmektedir. Ancak kurulduğu günden bugüne faaliyetleri incelendiğinde faaliyet alanını çok kısa süre de genişletmiş kurumsal yapılanmasını da bu sınırlı sürede en iyi noktaya getiren nadir kurumlardandır. Aktif olarak yürüttüğü 18 farklı programdan ikisi olan Türkiye Bursları ve Türkiye Mezunları Programları kurumun ne kadar etkin olduğu, diaspora diplomasisi ve eğitim diplomasisi alanında etkinliğini gözler önüne sermektedir. YTB etkinliğini arttırması için kurumsallaşma faaliyetlerini arttırmalı, kültürel diplomasi alanında faaliyette bulunan kurum, kuruluş ve STK'lar ile işbirliği içinde koordineli bir çalışma içine girmesi gerektiği kanaatindeyiz.

³²³Kamu denetçiliği kurumu ,<http://kdk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 03.03.2019).

³²⁴Kamu denetçiliği kurumu ,<http://kdk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 03.03.2019).

³²⁵ Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, <https://www.ytb.gov.tr/uluslararasi-ogrenciler/turkiye-burslari> (Erişim Tarihi: 26.06.2019).

3.3.7 Türk Dizileri

Türk dizilerinin dünyaya açılma süreci özellikle 2001 yılında “Deli Yürek” dizisinin Kazakistan’a pazarlanma süreci ile başlayıp AK Parti döneminde her geçen gün artarak devam etmiştir³²⁶. 2007 yılında Gümüş dizisinin Ortadoğu’ya sonrasında Bulgaristan’a satılması ile Türk dizilerinin Balkan ve Ortadoğu coğrafyasına açılma süreci başlamıştır³²⁷. Bugün tabloya baktığımızda Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Türk Dizileri Çalıştayı’nda Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı Prof. Dr. Fahrettin Altun’un ifadesi ile 156 ülkede yaklaşık 500 milyon seyirciye ulaşan Türk dizileri önemli bir başarı yakalamıştır. Ortadoğu’dan, Balkanlara, Orta Asya’ya, Japonya’dan Fransa’ya, Peru’dan Şili’ye, Hindistan’a kadar kısacası dünya coğrafyasının dört bir yanına ulaşmıştır. Bugün Türk dizi sektörü 350 milyon doları aşan geliri ile ABD’den sonra ikinci sırada yer almaktadır. Türk dizi sektörünün 2023 hedefinin 1 milyar dolar ihracat rakamı olduğunu belirten Altun, Türkiye’nin birçok şehrinin, tabi güzelliklerinin de markalaştığını vurgulamaktadır³²⁸. Türkiye dünya geneline dizi ihraç etse de Türkiye’nin tarihi bağlarının güçlü olduğu Orta Asya, Balkanlar ve Ortadoğu bölgelerinde yoğunluğun önemli oranda fazlalığı göze çarpmaktadır. Yine Türk dizilerinin tercih edilmesinde önemli faktörlerden bir tanesi özgün ve kaliteli senaryolardır. Bunun yanında Arap halkının dizi tercihinde daha çok tanınmış Türk oyuncular ön plana çıkmaktadır. Örnek verecek olursak, Songül Öden, Bergüzar Korel, Tuba Büyüküstün, Kıvanç Tatlıtuğ, Kenan İmirzalıoğlu, Beren Saat gibi oyuncuların baş rollerini oynadığı dizilerin büyük ihtimalle rağbet göreceği kanısı hakimdir³²⁹. Türk kültürü ve markalarının dünyaya açılmasında önemli bir role sahip olan Türk dizileri, aynı zaman da bu dizilerin çekildiği şehirleri, coğrafyayı merak edip tatillerini Türkiye’de geçirmek isteyen bir izleyici kitlesini de oluşturarak turizme de katkı sağlamıştır. Bu örnek somut olarak Türk dizilerinin kültürel, ekonomik boyuta yaptığı katkıyı ortaya koymaktadır. Yapılan araştırmalar ortaya koymuştur ki Türk dizileri mobilya sektöründen, giyim sektörüne, turizmden, kozmetik, takı sektörüne bir dinamizm katmıştır. Bunun yanında bu dizileri izleyen insanlarda Türkiye’nin askeri güç algısından,

³²⁶ Aziz Mücahit Bakır, Türkiye ve Ortadoğu Ülkeleri Arasında Pazarlama İletişiminin Bir Aracı Olarak Türk Dizileri, Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018, s.85.

³²⁷ Melek Öztürk ve Abdulkadir Atik, Ulusal Pazardan Küresel Pazarlara Uzanan Süreçte Türk Dizilerinin Gelişimi, Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 3(2), 2016, s.74.

³²⁸ Time Türk İnternet Sitesi, <https://www.timeturk.com/kamu-diplomasisi-araci-olarak-turk-dizileri-calistayi/haber-1054184> (Erişim Tarihi:21.05.2019).

³²⁹ Melek Öztürk ve Abdulkadir Atik, a.g.e. , ss.75-76.

Türkiye hakkında tarih, kültür, medeniyet algısına kadar düşüncelerine etki etmektedir³³⁰. Çok çarpıcıdır ki Ortadoğu da yapılan pek çok araştırmada Türk dizilerini izleme oranı %80 lerin üzerinde çıkmaktadır³³¹. Tims ve TMC gibi şirketlerin dizilerini dünyaya Pazar Global Agency'nin CEO'su İzzet Pinto Türk dizilerinin bu kadar ilgi görmesini yapımların kalitesine ve kültürel benzerliklere bağlamaktadır. İnsanların Latin Amerika dizilerinden sıkıldığını, Amerikan dizilerinin iddialı olmasına karşın, Türk dizileri Ortadoğu ve Balkanlara daha yakın olduğu için çabuk benimsediğini vurgulamıştır³³².

Türk dizilerinin en çok izlendiği bölgelerin başında Afrika ve Ortadoğu bulunurken Avrupa, ABD ve Latin Amerika ülkeleri de Türk dizilerini yoğun olarak izlemektedir. En çok izlenen Türk dizilerine bakılacak olursa Kurtlar Vadisi, Muhteşem Yüzyıl, Karadayı, Kara Para Aşk, Adını Feriha Koydum, Öyle Bir Geçer Zaman ki, Gümüş, Aşk-ı Memnu, Ezel ve Kara Sevda dizileridir³³³.

Sonuç olarak, Türk dizi sektörü 2001 yılından itibaren dünyaya açılma sürecini yaşamış, Türk dizilerinin dünyaya açılma süreci hızlı ve düzenli bir ivme kazanmıştır. Günümüzde dünyanın dört bir yanında Türk dizileri izlenmektedir. Türkiye, Amerika'dan sonra dünyaya en çok dizi ihraç eden ve dizilerden gelir kazanan ikinci ülke konumuna yükselmiştir. Türk dizilerinin izlenmesinde kültürel öğeler önemli yer tutmakta bu durum Türk dizilerinin, geçmişte Türkiye ile bağı olan ülkelerde daha çok izlenmesinin ana nedenlerindendir. Eleştirel açıdan bakacak olursak, dünyaya açılışı 2001 yılı olan Türk dizilerinin dünyaya açılışı geç olmuştur diyebiliriz. Bunun yanında tarihi yanlış yansıtan yapıtlar, Türk halkının yaşayışını, aile yapısını doğru yansıtmayan yapıtlar bu dizileri izleyen insanlarda, Türkiye, Türk tarihi, Türk aile hayatı hakkında yanlış fikirlerin, ön yargıların oluşmasına neden olabilmektedir. Türk dizilerinin aktif bir kültürel diplomasi unsuru olarak kullanılması için Türk dış politikası ile uyumlu, Türkiye'nin dünya kamuoyunu etkilemek için kullandığı öğeleri vurgulayan, bunları amacına ulaşmak için kullanabilen bir formda olması önem arz etmektedir.

³³⁰ Haber Türk İnternet Sitesi, <https://www.haberturk.com/turk-dizilerinin-etkisini-arastiran-akademisyenden-berg-diziler-araplara-tabularini-yiktiriyor-1872132>, (Erişim Tarihi: 21.05.2019).

³³¹ Aziz Mücahit Bakır, a.g.e., s.75.

³³² Melek Öztürk ve Abdulkadir Atik, a.g.e. , s.80.

³³³ Takvim Gazetesi İnternet Sitesi, <https://www.takvim.com.tr/ekonomi/2018/04/30/dizi-dizi-basari> (Erişim Tarihi:21.05.2019).

3.3.8 TRT Kurumu ve Kültürel Diplomasi

Günümüzde en önemli algı oluşturma unsurlarının başında görsel basın gelmektedir. 20. yüzyılın ortalarından itibaren görsel basın en önemli bilgi kaynağı haline gelmiştir. Kitle iletişim araçları içerisinde ise en önemli unsur televizyondur. Hem görme duyusu hem işitme duyusuna hitap ettiği için etkileme ve yönlendirme, algı oluşturmada önemli bir unsurdur. Türkiye'nin en önemli kültürel diplomasi araçlarından biri olan TRT (Türkiye Radyo Televizyon Kurumu), ulaştığı insan sayısı ve yurt içi ve yurt dışına çok çeşitli dillerde yayın yaparak dünya üzerindeki birçok coğrafyaya ulaşıp Türk kültürünü tanıtmayı, insanların Türkiye algısını olumlu yönde etkilemesi açısından önemli bir yere sahiptir. TRT kamu yayıncılığı yapmak amacı ile özel yasayla özerk yapıya, kamu tüzel kişiliğine sahip bir kurum olarak 1 Mayıs 1964 tarihinde kurulmuştur. TRT ülkenin tanıtımı, yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarına yönelik yayın yapmak amaçlarını da hedeflemektedir. TRT yurt içinde TRT-1, TRT-Haber, TRT-3, TRT-4, TRT Anadolu, TRT-6, TRT-Çocuk, TRT-Türk, TRT Avaz, TRT-Belgesel, TRT- Müzik, TRT-Et Türkiye, TRT-HD, TRT-Spor kanalları ile hizmet vermektedir. TRT AK Parti döneminde AB uyum süreci ile yeni bir yapılanmaya giderek teknolojiye imkanları da kullanarak çok daha farklı kesimlere hitap etmek için çalışmalar başlatmış ve aşağıda inceleyeceğimiz kanalların açılması sonucu bu hedefini belli ölçüde gerçekleştirmiştir³³⁴.

TRT'nin yurtdışı televizyon yayınlarında 2954 no'lu Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu'nun 3. Bölüm 24. Maddesi gereğince Türkiye Cumhuriyeti'nin dış ilişkileri ile ilgili yayınlarda uygulanacak esaslar, Dışişleri Bakanlığınca tespit edilerek Türkiye Radyo-Televizyon Kurumuna bildirilir³³⁵. TRT'nin yurt dışına yayın yapmış veya halen yayın yapan kanallarını incelediğimizde TRT International 1990 yılında TV5 adıyla kurulmuş 2009 yılına kadar yayın hayatına devam etmiştir. TRT-Int'in yayınlandığı ülkeler: Almanya, Avustralya, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Danimarka, Finlandiya, Makedonya, Moldova, Norveç, Romanya, Polonya, Gürcistan, Hollanda, İsviçre, İsveç, Kırgızistan, Kazakistan'dır³³⁶. Yayın dili Türkçe olduğu için ulus, dil, soy temelli yayın yapan bir kanaldır tanıtım ikinci planda kalmaktadır. TRT- Int'in Türkiye dışındaki

³³⁴ Süleyman İlaslan, Politika ve Piyasa Sınırları Bağlamında Kamu Hizmeti Yayıncılığı: Türkiye'de AKP Dönemi TRT Tartışmaları, Mülkiye Dergisi, 40(2), 2016, ss.82-83.

³³⁵ TRT İnternet Sitesi, <http://www.trt.net.tr/Kurumsal/IlgiliKanunlar.aspx> (Erişim Tarihi:20.06.2019).

³³⁶ Hatice Başar, Türkiye'nin Kamu Diplomasisi: Bir Örnek Çalışma TRT, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011, ss.116-117.

Türklere yönelik önemli programları şunlardır: Memleketten Haber Var, Hoşgeldin, Balkan Havası, Biz Buradayız, Hayat Akarken³³⁷.

TRT Türk, ülke dışına haber ve kültür içerikli yayınlar yapan kanaldır. Demirel “Adriyatikten Çin Seddi’ne” ifadesini sık kullanmıştır. TRT’nin Asya ve Avrasya yayınlarının başlamasına öncülük eden Milli Güvenlik Kurulu kararı da mevcuttur³³⁸.

TRT-Türk’ün frekansları TRT-Avaz’a verilince kanal tekrar TRT-Int ile birleştirildi. Bu birleşimin ardından TRT-Int kanalında logo belli bir saniyeden sonra TRT-Int ve TRT-Türk olarak değişmiştir. TRT-Türk yurt dışına kablo-TV ve IPTV yayını yaptığı ülkeler şu şekildedir: Avustralya, Almanya, Belçika ABD, Gürcistan, Bulgaristan, Hollanda, Fransa, Polonya, Norveç, Romanya, Moldova, Kosova, Kazakistan, Kırgızistan, Moğolistan, Azerbaycan’dır³³⁹. TRT-Türk (Avrasya) yayın amacı Kafkasya ve Orta Asya’ya yönelik programları ile Türkiye’nin ve Türk devletlerinin çeşitli imkanlarını, Türk insanının tanıtımını, Türkiye ve diğer Türk cumhuriyetleri arasında düşünce ve dil birliği oluşturmak, dayanışmayı arttırmak, kültürel, ticari ve işbirliğine yönelik ilişki ve uygulamaları arttırmak olarak ele alınabilir³⁴⁰. TRT-Türk sadece Türk Dünyasına hitap etmenin ötesinde birçok programı ile dünyanın değişik bölgelerindeki muhabirleri ve kişilerle bağlantı kurarak, yabancı basından manşetleri, köşe yazılarını ekranına taşıyarak, farklı ülkelerin müzik, kültürü ile ilgili programlar sunarak dünya çapında haber üretip, yayınlayan bir kanal haline gelmek istemektedir³⁴¹.

TRT-Avaz, Türkiye, Orta Asya, Balkanlar, Avrasya, Rusya Federasyonunda Türkçe ve bölge dillerinde yayın yapan kamu televizyon kanalıdır. 21 Mart 2009 tarihinde TRT Türk’ün frekansında yayına başlamıştır. TRT-Avaz Orta Asya, Kafkasya ve Balkanlarda Türkçe konuşan halklara hitap etmektedir. Kapsama alanı içinde Türkmenistan, Azerbaycan, Sincan Uygur Özerk Bölgesi, Özbekistan, Afganistan, Türkmenistan, Rusya Federasyonu, Kazakistan, İran, Suriye, Irak, Moldova, Ukrayna,

³³⁷ Cenk Demirkıran, Uluslararası Televizyon Yayıncılığının Tarihsel Gelişim Süreci: Fransa TV5 MONDE ile Türkiye TRT-INT ve TRT TÜRK Karşılaştırmalı İncelemesi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2008, ss.306-307.

³³⁸ Cenk Demirkıran, 2008, a.g.e., s.308.

³³⁹ Hatice Başar, Türkiye’nin Kamu Diplomasisi: Bir Örnek Çalışma TRT, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011, ss.118-119.

³⁴⁰ Gulnura Mamanova, Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri Arasındaki İletişimin Önemi: TRT Avaz Kazakça Yayınlar Örneği, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2013, ss.61-62.

³⁴¹ Hatice Başar, a.g.e., ss.121-122.

Gürcistan bulunmaktadır³⁴². Yayınlarında Türkmençe, Azerice, Kırgızca, Kazakça dillerinde film, müzik, belgesel programları yer almaktadır. Programlar bu saydığımız ülkelerin sunucularının sunumu ile ekranlara yansımaktadır³⁴³. TRT- Avaz 250 milyonu aşkın izleyici kitlesi ve 27 ülke, 13 muhtar cumhuriyete hitap etmektedir³⁴⁴.

TRT-Şeş (TRT-6) kanalı 1 Ocak 2009 tarihi itibari ile yayın hayatına başlamıştır. TRT –Şeş kanalı Türkiye Cumhuriyetinin çok kültürlülük kapsamında bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır³⁴⁵. Türkiye bünyesinde yaklaşık 50 etnik, Müslüman ya da Gayrimüslim etnik unsuru bünyesinde barındıran çok farklı etnik yapıya ve çok kültürlü yapıya sahip bir ülkedir³⁴⁶. Kanalin sunum dili Kürtçenin Kırmançi lehçesidir. Kanalda Zazaca program ve haber programları da mevcuttur. TRT-Şeş’in yayın amacı Kürt kökenli vatandaşlarımız ile birlik beraberliğimizi arttırmaktır. TRT-Şeş TRT-1’in Kürtçe versiyonunda, benzer özellikte yayın yapmaktadır³⁴⁷. TRT-Şeş kanalı çözüm süreci ile paralel olarak hayata geçirilmiş bir projedir. Karşılaştığı en büyük sorunlar Kürtçe şarkı söyleyecek, program sunacak yeterince yetişmiş insan ve sanatçıya ulaşamamasıdır. Bunun yanında halkın büyük kesimi bu kanalın hayata geçmesinin istenilen amaca hizmet etmeyeceği, olumsuz sonuçları olacağı algısındadır³⁴⁸. Kanalin ismi 11 Ocak 2015 tarihinde TRT-Kürdi olmuştur.

TRT-Et Türkiye 4 Nisan 2010 tarihinde yayına başlayan TRT’nin 24 saat Arapça yayın yapan kanalıdır. Her yaştan seyirciye hitap eden kanal müzik, belgesel, sağlık, spor, kültür-sanat, haber, kadın, gençlik, çocuk, din-ahlak, eğlence gibi çok çeşitli alanda programları içermektedir³⁴⁹. Kanal yaklaşık 350 milyon kişinin yaşadığı bir alana hitap etmektedir. Kanal yayınında Fasih Arapçayı kullanmaktadır. Kanalda Türkiye’de fenomen haline gelen birçok dizi Arapça seslendirme ile izleyici ile buluşmaktadır. 22 ülkeye ulaşan yayınları ile TRT-Et Türkiye Ortadoğu ile Türkiye arasında bir köprü görevi

³⁴² Süleyman Tongut, Sovyetler Birliğinin Dağılmasından Sonra Kırgızistan ile İlişkilerde Türk Medyası: TRT Avrasya, TRT Türk ve TRT Avaz, Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3(3), 2014, s.141.

³⁴³ Gulnura Mamanova, a.g.e., ss.60-61.

³⁴⁴ TRT İnternet Sitesi, <https://www.trt.net.tr/Kurumsal/tarihce.aspx> (Erişim Tarihi:21.06.2019).

³⁴⁵ Filiz Aydoğan Boschele ve Aysel Ay, Çokkültürlülük Bağlamında Türkiye’de Çokkültürcü Medya ve TRT Kürdi, İnsan&İnsan dergisi, N:9, 2016, ss.44-45.

³⁴⁶ Filiz Aydoğan Boschele ve Aysel Ay, Çokkültürlülük Bağlamında Türkiye’de Çokkültürcü Medya ve TRT Kürdi, İnsan&İnsan dergisi, N:9, 2016, s.43.

³⁴⁷ Hatice Başar, a.g.e., ss.127-128.

³⁴⁸ Hatice Başar, a.g.e., ss.128-129.

³⁴⁹ Cenk Demirkıran, Türk Arap İlişkileri Bağlamında Türkiye’nin Yabancı Dilde İlk Uluslararası Kamu Televizyonu: TRT Et Türkiye (TRT Arapça), New World Sciences Academy, 6(3), 2011, s.430.

üstlenmektedir³⁵⁰. TRT'nin kuruluşundan yaklaşık 63 yıl sonra hayata geçirdiği ilk yabancı dilde yayın yapan kanalının Arapça olması Türkiye'nin bölgeye verdiği önem ve televizyon-dış politika ilişkisini ortaya koyması açısından önem arz etmektedir³⁵¹.

TRT-World, 20 Kasım 2008 tarihinde trt-world.com internet adresi üzerinden yayına başlayan, 24 saat haber yayını yapan kanaldır³⁵². Bugün 35 dil ve lehçede yayın yapan kanal Türkiye gündemini ve dünya gündemini internet üzerinden ulaştırmaktadır. İnternet sitesi incelendiğinde Türkiye dışında Amerika, Asya, Avrupa, Afrika, Orta Doğu bölgelerinden haberleri bünyesinde bulundurmaktadır. Sitede haberler, videolarla ilgili iletişime geçmek, görüş bildirmek için araçlar bulunmaktadır³⁵³. TRT World genel itibari ile haber içerikli yayınları teknoloji ile buluştursa da haber bültenlerinin yanında “Nexus” haber programı, “Beyond the Game” spor haberleri, “The Newsmakers” tartışma-haber programı, “Showcase” kültür- sanat programı, “Roundtable” tartışma programı, “Strait Talk” haber- analiz programı, “Route 66” Amerika'nın konu edinildiği program, “Compass” adında nostaljik sanat programı, “Bigger Than Five” dünya siyasetini inceleyen haber programı dikkat çeken programlarından bazılarıdır³⁵⁴.

TRT-Belgesel 17 Ekim 2009 tarihinde yayınlarına başlamıştır. Yayınlarını belgesel ve turizmle ilgili yapıtların oluşturduğu bir yayın akışı mevcuttur. Kanal Türkçenin yanında, İngilizce, Almanca, Rusça, Fransızca yayın yapmaktadır³⁵⁵. Kanalın ana hedefi Türkiye'nin doğal ve kültürel güzelliklerini tanıtmaktır. Kanal AB ülkeleri, Ortadoğu, Kaskaslar, Orta Asya ile ilişkilerimizi güçlendirmek, kültürümüzü, doğal güzelliklerimizi tanıtmak, Türkiye'nin bazı ülkeler ile sorun yaşadığı Ermeni sorunu, Kürt sorunu, Kıbrıs sorunu gibi konularda kendi tezlerini savunmak ve olumlu imaj oluşturmak kanalın görevlerindendir.

Türkiye'nin Sesi Radyosu-TSR (Voice of Turkey- VOT), Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'nun uluslararası yayın yapan radyosudur. Radyo Türkçe ile beraber 35 dilde yayın yapmaktadır. Radyo Türkçe yaptığı yayınlar ile ülke dışında yaşayan Türk

³⁵⁰ Hatice Başar, a.g.e., ss.128-137.

³⁵¹ Cenk Demirkıran, 2011,a.g.e., s.425.

³⁵² İhsan Kınay, Kamu Diplomasisi ve Medya: TRT World Yayınlarının Yabancı Uyruklu Öğrenciler Üzerindeki Etkisine Yönelik Bir Çalışma, Konya Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2018, s.46.

³⁵³ TRT World İnternet Sitesi,

https://www.trtworld.com/?utm_source=trtnettr&utm_medium=ustkanallogolari&utm_content=link&utm_campaign=nocampaign (Erişim Tarihi: 21.06.2019).

³⁵⁴ İhsan Kınay,a.g.e., ss.46-47.

³⁵⁵ TRT İnternet Sitesi, <https://www.trt.net.tr/Kurumsal/tarihce.aspx> (Erişim Tarihi:21.06.2019).

vatandaşlarını hedeflemektedir. Radyo Türkiye'nin imajını olumlu yönde arttırmak, Türkiye aleyhine yürütülen asılsız kampanyalarda dünya kamuoyunu aydınlatmak, Türkiye'nin sorun yaşadığı konularda kendi tezlerini anlatmasını sağlamak, yayınların ulaştığı ülkeler ile kültürel, sosyal, ekonomik ilişkileri gelişmesine sağlamak, Türkiye'nin tanıtılması gibi çeşitli amaçları bulunmaktadır³⁵⁶. TRT, 2019 yılı itibari ile 15 televizyon, 15 radyo kanalı, 41 dilde faaliyet gösteren www.trtvotworld.com web siteleri, yayımladığı 5 adet dergi ile Türkiye'nin yanında dünyaya yayın yapmaktadır.

Türkiye'nin kamu diplomasisi ve kültürel diplomasının önemini anlaması çok geç olmuş kurumsal yapılanmaları bu yüzden 2000'li yılları bulmuştur. TRT'nin kurulması eski olsa da, Türkiye dışına açılım süreci yukarıdaki kanalların kuruluş tarihlerine baktığımızda, çok yakın zaman dilimine denk gelmektedir, bu nedenle tam olarak TRT'nin kurumsallaşma süreci tamamlanmıştır diyemeyiz. Yine baktığımızda TRT'nin bazı kanallarının yayın hayatına son verip, başka bir isimde, misyonda ve eskisinin yayın coğrafyasına yakın yeni bir kanal kurduğu görülmektedir. TRT dünyanın birçok yerine Türkçe ve başka dillerde yayın yapsa da, dünya çapında İngilizce yayın yapan bir kanalının (CNN, BBC vb.) olmaması kültürel diplomasi açısından önemli vizyon eksikliği olduğunun önemli kanıtlarındandır. Ülke imajı, ülke markalama, kendini ifade etme, ön yargıları yok etme açısından Türkiye'nin iletişim kanallarını daha aktif kullanması bir zorunluluktur.

3.3.9 AK Parti Dönemi Türkiye'nin Kültürel Diplomasi Vizyonu ve Karşılaşılan Engeller

Türkiye'de AK Parti dönemi içerisinde kültürel diplomasi incelendiğinde, Türkiye'nin içerisinde bulunduğu coğrafi konum ve bölgedeki istikrarsızlık ve her gün değişen dengelerin de önemli etkisiyle çeşitli uygulamalar ve aktörlere karşın genel bir vizyonun belirlenememiş olduğu söylenebilir. Türkiye'nin sahip olduğu ciddi kültürel diplomasi potansiyeline karşın, bu potansiyelin kullanılmasına engel olan pek çok dinamik vardır. Bu doğrultuda AK Parti dönemi içerisinde de bu zorluklar ortaya çıkmıştır stratejik bakış açısı ve vizyonun sürekli değişimi ortaya çıkmıştır. Stratejik bakış açısının kazanılması adına öncelikle diplomasının gerekliliklerinin yerine getirilmesi için kamu diplomasisi vizyonuna sahip olunması gerekmektedir. Türkiye kamu diplomasisinin,

³⁵⁶ Türkiye'nin Sesi Radyosu, <http://www.turkiyeninsesiradyosu.com/?r=site/content&id=32> (Erişim Tarihi: 21.06.2019).

önemini dünyadaki dengeler adına geç bir dönem olan 21. yüzyıl da kavramış ve Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğünü kurmuştur. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü de başta Başbakanlığa bağlanmış 2017 Cumhurbaşkanlığı sistem değişikliğini beraberinde getiren anayasa değişikliği ile Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı tarafından faaliyetleri yürütülmektedir. Bu noktada bir eleştiri getirmek gerekirse, 21. yüzyıl da devlete bağlı şekilde yürütülen kamu diplomasisi politikaları propaganda olarak algılanmaktadır ve Cumhurbaşkanlığı ile bağlantılı olması bu noktada eleştirilebilir. Mevcut durum göz önüne alındığında kültürel diplomasinin önemli aktörlüğünü kamu kuruluşları üstlenmiştir. Sivil toplum kuruluşları, eğitim kurumları, bilim insanları vb. kültürel diplomasi konusunda ülkedeki önemli aktörler haline gelirse çok daha başarılı olunacağı aşîkardır.

Türkiye adına insani yardım faaliyetlerinde bulunan sivil toplum kuruluşları: Yardımcı Uluslararası İnsani Yardım Derneğı, İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı (İHH), Arama Kurtarma Derneğı, Hayrat İnsani Yardım Vakfı, Cansuyu Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, Yeryüzü Doktorları, Vuslat Derneğı, Aziz Hüdayi Vakfı gibi kuruluşlardır³⁵⁷. Bu sivil toplum kuruluşlarının yapısı incelendiğinde birçoğunun cemaat ve benzeri oluşumlarla bağlantıları olduğu görülmektedir. Bu dernek ve vakıfların kontrol ve denetimleri iyi yapılmalı, Türk dış politikasındaki vizyonları iyi belirlenmeli, yoksa 15 Temmuzda Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ) örneğinde olduğu gibi Türkiye'nin dış politika ve kültürel diplomasi amaçlarına ulaşmasının önüne birer engel olarak çıkabilecek unsurlardır. Fethullah Gülen Cemaati Türkiye de ve yurt dışında yapılanmış, Türkiye ve Dünya üzerinde birçok eğitim kurumu açmıştır. Türkçe olimpiyatları düzenlemiş, AK Parti döneminde bu olimpiyatlara destek verilip, organizasyona katılım sağlanmışdır. "17-25 Aralık" ve "15 Temmuz" darbe girişimi ile devlet FETÖ ile mücadele etmiş, örgütün yurt dışındaki okullarının Türkiye'ye devri ile ilgili Türkiye Maarif Vakfı kamu diplomasisi yürüterek günümüze kadar birçok okulu bünyesine katmıştır³⁵⁸.

Türkiye, zengin kültürel dokusu ve tarihsel geçmişı ile birlikte kendi kültürünü tanıtarak diğer ülkelerde ilişkilerini geliştirmek zorundadır. Kendi kültürünü temel alan bir felsefe ortaya konulmalı ve kültürel diplomasisi bu felsefe çerçevesinde toplumun desteğini alarak tasarlanmalıdır. Suriye ve Irak sorunları, Rusya'nın Ortadoğı da

³⁵⁷ Eren Erdem, Sivil Toplumun Dış Politika İnşasındaki Rolü: Türk Kamu Diplomasisi Örneğı, Ekonomi, Politika& Finans Araştırmaları Dergisi, 2(1), 2017, s.44.

³⁵⁸ Eren Erdem, a.g.e., s.46.

etkinliğini artırması, ABD'nin hüsrana uğradığı Ortadoğu politikaları sonrası daha agresif tutum ortaya koyması gibi değişkenler, Türkiye'nin de dış politikasında keskin değişimlere neden olmaktadır. Bu noktada, Türkiye'ye getirilen önemli eleştirilerden biri, Türkiye'nin “batıya sırtına dönmeye başlaması ve statükoculuk prensiplerini terk etmesi” olarak görülmektedir. Özellikle Avrupa Birliği kanadından sıkça seslendirilen bu eleştiri, AK Parti döneminde Türkiye'nin Batıyı tamamen terk edip Doğu ile yakınlaşması üzerine kurulmuştur. Stratejik derinlik açısından bakıldığında ise, Doğu ile iletişimi güçlendirmek, Batıya tamamen sırt dönmek anlamına gelmemektedir. Türkiye stratejik derinlik açısından sahip olduğu pek çok imkan ile geçmişte Batı ile Doğu arasında güçlü bir köprü konumunda iken, bu dönemde “arabulucu” rolünü terk etmekle eleştirilmektedir. Ancak bu konuya yine stratejik derinlik açısından bakıldığında; Batının Doğudaki çıkarlarına adına “arabulucu” olan Türkiye'nin artık kendi çıkarlarına adına hareket ettiği söylenebilir. Bunun da önemli nüanslarından biri doğu ile iletişimin güçlendirilmesidir. Türkiye artık kendi rolünü oynamalı, direkt ve keskin vizyonunu belirleme yolunu izlemelidir. İlk öncelik, Türkiye'nin çıkarlarıdır ve stratejiler de bu yönde ortaya konulmaktadır.

Muhalefetin ise, bu noktada aynı görüşte olduğunu söylemek zordur. Şener'e göre Türk dış politikası ve stratejileri AK Parti döneminde nitelik ve ilkeleri bakımından rotasından şaşmıştır³⁵⁹. Türkiye sağlam ve enerjik bir diplomasi geliştirerek, komşuları ile sıfır sorun politikası güderek, dış politikada faal olduğu alanları ABD ve AB sınırlamasından kurtararak Asya, Güney Amerika ve Afrika'ya doğru genişleterek, kendi kültürel ve tarihsel derinliği ile birlikte kronikleşmiş olan Ermenistan, Kıbrıs ve Kuzey Irak gibi problemleri ile daha güçlü yüzleşebilecektir. Suriye ve Batı, İsrail ve İran, Suriye ve Irak, İran ve Batı gibi pek çok sorunda yapılacak müzakerelerde Türkiye'nin arabuluculuk rolleri üstlenmesi, küresel ve bölgesel anlamda daha güçlü bir Türkiye yaratmaktadır.

Kültürel diplomasi ile direkt ilişkilendirilebilecek dış politika argümanları bu şekilde sıralanmış iken, ülkelerin kendi kültürleri ile diğer ülke ve toplumları etkileme kapasitesini ölçen Monocle Dergisi yumuşak güç araştırmasında Türkiye, 2010 yılında 25. sırada bulunurken 2015 yılında 20. sıraya yükselmiştir³⁶⁰. Portland tarafından yayınlanan ankette ise, 2015 yılı sonuçlarına göre tüm dünya ülkeleri içerisinde Türkiye, 28. sırada

³⁵⁹ Bülent Şener, a.g.e.

³⁶⁰ Monocle Dergisi, <https://monocle.com/film/affairs/soft-power-survey-2012/> (Erişim Tarihi: 07.03.2019).

ölçümlenmişti³⁶¹. Portland ve Miracle’ın gerçekleştirdiği bu araştırmalarda; ülkelerin kültürel anlamda ortaya koyduğu ürünler, diplomasi kabiliyetleri, eğitim kalitesi ve kapasitesi, sivil toplum örgütleri ve düşünce topluluklarının sayısı, sanat ve spor alanında kazanılan başarılar dikkate alınmaktadır. Dolayısı ile AK Parti döneminde, yükseliş gösteren kültürel diplomasi unsurları, bir süredir duraksamakta ve bölgedeki gelişmelerden olumsuz etkilenmektedir. Diğer toplum ve ülkelerde oluşturulan olumsuz Türkiye algısı, kültürel zenginlikler doğrultusunda ortaya konulacak ürünler ile yok edilmeli ve yukarıda sayılan alanlarda ilerleme kaydedilmelidir. Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın 2009’daki Davos Forumu sırasındaki “one minute” çıkışı ile ortaya çıkan sempati, önemli bir nitelik kazanarak Arap dünyasında yüzyıllardır tabulaşan olumsuz Türk düşüncesini yıkmıştır. Liberal pazar ekonomisi, AB ile katılım süreci ve demokrasisi ile Türkiye, Ortadoğu ülkelerine önemli bir rol model olmuştur³⁶². Ancak bir halk hareketi olarak başlayan “Arap Baharı” sonucunda Türkiye’nin siyasi ve ekonomik ilişkilerinin iyi olduğu birçok ülke karışmış dolayısı ile bu ülkelerde ya iktidar değişmiş yada Libya örneğinde olduğu gibi halen kaos, istikrarsızlık sürmektedir. Dolayısı ile küresel güçler buralara müdahale ederek olayları kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmiştir. Bunun yanında ABD’nin baskıları ve kendi siyasal ve dini nüfuz çıkarları sonucu sırtını Türkiye’ye dönen, hatta Türkiye karşıtı her harekete öncü ve finansör olan Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan örneğini de günümüzde çoğu kez karşımızda görmekteyiz. Bir NATO üyesi olan Türkiye ile ilişkilerini bu bağlamda değerlendiren Rusya örneğine geçecek olursak da kültürel diplomasinin ilişkilerde yarattığı etki daha net anlaşılabilecektir. 2007 yılı Türkiye’de Rusya kültür yılı ilan edilmiş ve bu doğrultuda pek çok etkinlik gerçekleştirilmiştir. Buna cevaben de 2008 yılı Rusya’da Türkiye kültür yılı olarak ilan edilmiş ve Kremlin Sarayı’nda Rus Kızıl Ordu ile Türk Mehter Takımı beraber konser vermişlerdir. Bu an, Moskova toplumunun hafızasında önemli bir yer etmiştir. Bunların akabinde, iki ülke arasındaki güven ilişkisi, vizesiz geçiş sürecini açmıştır. Rusya, Türkiye’nin özellikle de AK Parti döneminde ülke içinde ortaya koyduğu kültürel diplomasi ile birlikte, resmi ziyaretler için dahi çemberin dışında tuttuğu Türk dili konuşulan bölgeleri de Türkiye’nin ziyaretine açmış ve işbirliğini güçlendirme yoluna gitmiştir.

³⁶¹Portland İletişim Danışmanlığı, https://portland-communications.com/pdf/The-Soft-Power_30.pdf (Erişim Tarihi: 09.03.2019).

³⁶² M. Akif Kireççi, “*Relating Turkey to the Middle East and North Africa: Arab Spring and the Turkish Experience*”, Bilig, N:63, 2012, s. 111.

Avrupa Birliği dolayında kültürel uygulamalar incelendiğinde ise, AK Parti döneminde Fransa'da Türk Mevsimi gerçekleştirilmiştir. Almanya Frankfurt'ta Kitap Fuarına konuk ülke olarak katılım gösterilmesi de kültürel diplomasi noktasında atılmış önemli adımlardır. Yine AK Parti döneminde AB ülkelerinde düzenlenen sanat faaliyetleri ve kültürel miras etkinlikleri Türkiye'nin AB'ye üyeliğine olumlu bakmayan kamuoyunda dahi önemli olumlu izler bırakmıştır. Türk kültürünün Avrupa ile entegre şekilde iletişime açılması, Türkiye'ye Avrupa Birliği ülkeleri içerisinde oldukça olumlu imaj yaratacak dinamikler ortaya çıkartmıştır³⁶³. 1990'lı yıllardan itibaren Türk Cumhuriyetlerinde çeşitli diplomasi uygulamaları gösteren Türkiye, AK Parti döneminde de dil, kültür ve tarihsel paydaşlık üzerine kültürel diplomasisini bu ülkelerde yoğunlaştırmıştır. Türk kültürünün dünyaya tanıtılması amacı ile gerçekleştirilen faaliyetlerde TÜRKSOY' un da girişimleri ile birlikte Nevruz bayramı, 2010'da UNESCO'da, 2011'de de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kutlanmıştır. 2012 yılında ABD'de Washington ve New York'ta verilen Yunus Emre Oratoryosuna ait müzikaller de kültürel diplomasi adına atılmış önemli adımlardır³⁶⁴. Tüm bunların dışında, Türk sinema ve dizi sektörünün özellikle de Arap coğrafyasında ve Balkanlar'da çok izlenir olması, bu coğrafya toplumlarında modern ve güçlü Türkiye imajını geçerli kılmıştır. Bu doğrultuda Türkiye, pek çok ülke için kültürel bir cazibe merkezi haline de gelmiştir. Türk sinema ve dizileri için, Tunus'ta kıvılcım alan daha sonraki süreçte tüm Ortadoğu'yu etkileyen Arap Baharını tetikleyecek ölçüde önemsendikleri dahi iddia edilmiştir.

Türkiye, kendi çıkarları doğrultusunda bir yol haritası çizmek isterken, özellikle Batı medyası tarafından da yaratılan olumsuz algıları kırmakla uğraşmakta, kendini ifade etmeye çalışmaktadır. Bu noktada AK Parti dönemine yöneltilen otoriterlik eleştirileri, olumsuz havayı arttırmaktadır. Örnek verecek olursak 31 Mart 2019 yerel seçimlerinin İstanbul için iptal edilip, tekrar edilmesi sürecinde birçok AB üyesi ülkenin siyasetçisi İstanbul seçimleri ile ilgili yorum yapmış, iktidarın baskı kurduğunu vurgulamıştır. Ülkenin önüne çıkan engellerin aşılması noktasında kültürel diplomasi en önemli yumuşak güç unsurlarından biridir ve vazgeçilmezdir. AK Parti iktidara geldiği günden bu yana yürüttüğü kültürel diplomasi uygulamalarını devam ettirdiği süre içerisinde Türkiye'nin

³⁶³ Barlas Bozkuş, "Kültür Diplomasisinin Sınırları: Türk Kültür ve Sanatının Uluslararası Platformlarda Tanıtımı (1980-2010)", 2011, http://www.globalmediajournaltr.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/Seyda%20BARLAS%20BOZKUŞ_0.pdf.

³⁶⁴ Fırat Purtaş, Türk Dış Politikasının Yükselen Değeri: Kültürel Diplomasi, Akademik Bakış, 2013, 7 (13), ss. 1-14.

Batı ve Doğu coğrafyaları arasındaki köprü vazifesindeki jeo-stratejik rolünü pekiştirmiş olacaktır.

SONUÇ

Küreselleşen dünyada devletlerarası çıkar savaşları, geçmişten bugüne, askeri güç odaklı çözümlerden daha farklı metotlara evrilmiştir. Bu yüzden, diğer toplumları etkilemek ve kendi çıkarları doğrultusunda kamuoyunda sempati yaratmak, devletlerin kullanabildiği önemli güç unsurlarından biri haline gelmiştir. Çünkü devletler, halkın refahı ve ülkelerinin bekası adına önceliklerini belirlemek durumundadır. Bu açıdan bakıldığında diplomasi, ülkenin bekasıyla direkt olarak alakalı olmaktadır. Devletler her biri uluslararası alandaki ilişkilerde güvenilir ve saygın olabilmek, çıkarlarını ve gereksinimlerini dışarıdan gelecek tehditlerden korumak için çeşitli stratejiler belirlemekte ve uygulamaya koymaktadırlar. Bu stratejilerden biri olan kültürel diplomasi olgusu; ilişkilerin güçlendirilmesi, sosyokültürel işbirliğinin geliştirilmesi veya milli menfaatlerin yükseltilmesi için kimlik, kültür, gelecek, değerler ve fikirlerin stratejik olarak değiştirilmesine dayanan ve bunları kullanmakta olan eylemler planıdır. Kültürel diplomasi STK'lar, özel sektör veya direkt kamu kuruluşları tarafından uygulanması mümkündür.

AK Parti dönemi kültürel diplomasisi incelendiğinde yeterli bir kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi vizyonunun belirlenmemiş olması karşımıza çıkan en önemli eksikliklerdir. Türkiye'nin kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi kurumlarının kurumsallaşma sürecine bakacak olursak, Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü 2010, TEDA Projesi 14 Şubat 2005, Yunus Emre Kültür Merkezi 2009, TİKA 24 Ocak 1992, Türkoloji Projesi 1999, TÜRKSOY 1993, YTB 2010, Türkiye Bursları 2012, Türk dizilerinin dünyaya açılımı 2001, TRT'nin dünyaya açılımı 2000 den sonra olarak karşımıza çıkmakta. Bu tarihler bize Türkiye'nin, diplomasi alanının önemini dünyadaki birçok devletten özellikle küresel güç olan, kamu diplomasisi ve kültürel diplomasiyi dış politikası ile eşgüdümlü olarak kullanabilen devletlere göre çok geç fark etmiş olduğunu göstermektedir. Bu durumun karşımıza çıkardığı önemli neticelerden birkaçına bakacak olursak Türkiye'nin kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi vizyonunun tam olarak istenilen düzeyde oluşmadığını söyleyebiliriz. Kurumsallaşmanın geç olmasının bir sonucu olarak hem istenilen düzeyde kurum sayısına ulaşamamış hem de kültürel diplomasi alanında yetişmiş insan unsurunun yeterli düzeyde olmamasından, var olan kurumlarını istediği düzeyde etkili kullanamamıştır. Karşımıza çıkan bir diğer önemli sınırlılık ise Türkiye Cumhuriyeti devletinin kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi alanında faaliyet

gösteren unsurlarının neredeyse tamamı devlet eli ile oluşturulan ya da faaliyetleri devlet tarafından yürütülen unsurlardır. Bu durumun olumsuz neticesi ise bu kurumların faaliyetlerinin hedef kitle tarafından propaganda olarak algılanmasıdır. Günümüzde kültürel diplomasiyi en aktif biçimde kullanan devletlerde ise STK'lar, eğitim kurumları, bilim insanları, şirketler devlet dışı oluşumlar olup kültürel diplomasi alanında faaliyetleri bu aktörler yerine getirmektedirler. AK Parti döneminde devlet dışı oluşumlar olarak kültürel diplomasi alanında, özellikle insani yardım ve eğitim alanlarında faaliyet gösteren derneklerin yapısına baktığımızda, bu dernek ve vakıfların birçoğunun cemaatlerle bağlantısının olduğu görülmektedir. Cemaatlerin bu alanda etkin olması bu alanda bir boşluk ve denetimsizlik olduğunu açık bir şekilde göstermekte, eğer gerekli önlemler alınmaz, denetimler yapılmaz, dışişleri bakanlığı ile gerekli koordinasyon sağlanmazsa bu vakıf ve derneklerle ilgili FETÖ de karşılaşılan durum ile tekrar karşılaşmamız muhtemeldir.

AK Parti döneminde Türk dış politikasına AB ülkeleri tarafından getirilen en büyük eleştirilerden birisi Batıcılık ve Statükoculuk prensiplerini terk etmesidir. Türkiye ise bu durumu kabul etmemekte, Doğu ile yakınlaşmasının Batıyı terk etmek anlamına gelmediğini vurgulamaktadır. Yıllarca arabulucu rolü üstlenen Türkiye, Doğu Batı arasında denge kurmaya çalıştığı için iç siyaseti de bu durumdan etkilenmiş, çalkantılı, çatışma ortamının olduğu, ekonomik krizlerin yaşandığı, askeri darbelerin tekrarlandığı bir zaman dilimi geçirmiştir. Günümüzde ise Türkiye kendi çıkarları ekseninde, bağımsız bir dış politika ortaya koymak için yoğun çaba sarf etmektedir. Bağımsız ve etkin dış politikaya paralel olarak kültürel diplomasi alanında faaliyet gösteren kurum, kuruluşların kurulması, bu kurum, kuruluşların sayısı, iletişim ofislerinin sayısı, faaliyet alanlarının yıllara göre değişimi dış politika ve kültürel diplomasi ilişkisini, AK Parti dönemi kültürel diplomasisinin nitelik ve nicelik olarak gelişimini ortaya koymaktadır.

Yapılan araştırmalarda Türkiye'nin kültürel diplomasi alanında etki gücünün giderek arttığı ortaya çıkmaktadır. 2009 yılında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Davos çıkışı ile başlayan süreç Türkiye'nin Arap Dünyasındaki olumsuz imajını, ön yargısını yıkmıştır. Türkiye AB tecrübesi, ekonomik gelişmişliği, demokrasisi ile Ortadoğu ülkelerine rol model olmaktadır. Türk dizileri ile bu süreç daha da ileri boyuta ulaşmış, yüzyıldır var olan olumsuz algı yok olma noktasına gelmiştir.

Türkiye Rusya ilişkilerini ele alacak olursak NATO üyesi olan Türkiye'nin kültürel diplomasi alanındaki etkinliği daha iyi anlaşılacaktır. 2007 yılında Türkiye'de Rus kültür yılı ilan edilmesi ile başlayan süreç 2008 yılında Rusya'da Türk kültür yılı ilan edilmesi ile devam etmiş, Kremlin sarayında Kızıl Ordu Korosu ve Mehter Takımı konseri, vizesiz geçiş süreci, resmi ziyaretlerde Türk dili konuşan bölgeleri Türkiye'nin ziyaretine açması gibi ilerlemeler ilişkilerin geldiği noktayı göstermektedir.

Avrupa Birliği bağlamında kültürel diplomasi uygulamaları incelendiğinde Fransa'da Türk Mevsimi, Almanya Frankfurt'ta kitap fuarına konuk ülke olarak katılım kültürel diplomasi alanında önemli adımlar olmuştur. AK Parti döneminde Avrupa Birliği ülkelerinde düzenlenen kültürel miras ve sanat etkinlikleri Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine olumsuz bakan ülkelerin kamuoyunda olumlu izler bırakmıştır.

Türk dizi sektörünün özellikle Ortadoğu ve Balkanlar başta olmak üzere tüm dünyada izlenmesi modern, demokratik, güçlü Türkiye imajı oluşturmıştır. Bir ülkenin kendini ifade etmesinin en iyi yolu iletişim ve doğal olarak medyadır. Türkiye TRT ve Türk dizileri başta olmak üzere iletişim kanallarını etkin kullanması sonucu merak edilip araştırılan, tatil için tercih edilen önemli bir cazibe merkezi haline gelmiştir.

Türkiye'nin karşısına son zamanlarda çıkan önemli sorunlardan bir tanesi komşu olduğu ülkelerdeki siyasi istikrarsızlık, çatışma ortamıdır. AK Parti'nin genel dış politika anlayışı Osmanlı'nın egemenlik kurduğu bütün ülke ve coğrafyada tarih, kültür, din, medeniyet öğeleri üzerinden siyasi, ekonomik, kültürel, diplomatik ilişkileri en üst düzeye çıkarmaktır. Özal ile başlayan Neo-Osmanlılık fikri Davutoğlu döneminde aktif olarak hayata geçmiş, komşularla sıfır sorun politikası devletin dış politikasının temelini oluşturmıştır. Bu politika başta işlevsel olsa da Arap Baharı ve Suriye iç savaşı ile işlemez bir hal almıştır. Yunus Emre Kültür Merkezi, TİKA, YTB, TRT gibi kurumlara baktığımız zaman bu kurumların ofislerinin coğrafi dağılımı ve etki alanları dikkate alındığında Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Osmanlı döneminden kalma kültürel bağların olduğu bölgelere ağırlık verdiği, bu bölgelerde kurumsallaşmasının çok daha hızlı olduğu görülmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kültürel diplomasi açısından en önemli eksiklerinden bir tanesi kültürel diplomasi alanında faaliyet gösteren kurum ve kuruluşların ortak bir felsefe ekseninde üst amaçta ortak hareket edememesidir. Stratejik bakış açısının kazanılması adına öncelikle diplomasinin gerekliliklerinin yerine getirilmesi ve kamu

diplomasisi vizyonuna sahip olunması gerekmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarından itibaren kültürel diplomasi ve kamu diplomasi faaliyetleri incelendiğinde hem daha önce kurulan kurumların faaliyetlerinin sayı ve etkinlik düzeyi hem de bu dönemde kurulan kurum ve yapıların sayısal olarak fazlalığı, 2002-2019 yılları arasındaki kültürel diplomasi faaliyetlerinin önceki yıllara nazaran daha etkin olduğunu ortaya koymaktadır. Türkiye AK Parti döneminde yumuşak gücün önemini fark etmiştir. Yumuşak güç unsurlarını aktif şekilde kullanmak için kamu eliyle oluşturulan kurum ve kuruluşları, eğitim kurumlarını, STK'ları, özel kuruluşlar ve bilim insanlarını ülke menfaatleri, ülke imajı için kullanmıştır. Bu sayede kültürel alanında birçok ülkede etkisini, ülke imajını, ülke etkinliğini olumlu yönde arttırmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti adına kültürel diplomasi faaliyetlerini gerçekleştiren kurum, kuruluş, STK, bilim insanı, özel kuruluşların hedeflerine istenilen düzey ve etkinlikte ulaşamamasının önündeki en büyük engellerden biride aktörler arasında ortak vizyon eksikliği ve yeterli koordinasyonun olmamasıdır. Dışişleri Bakanlığı kültürel diplomasi alanında aktör kurum, kuruluş ve şahıslarla daha koordineli aktif bir dış politika vizyonu belirlemelidir. Bu kurum, kuruluş ve şahıslarla koordineli bir planlama gerçekleştirilir ise hem dış politika daha etkin, işlevsel olacaktır hem de ilgili aktörler daha verimli, amaca uygun faaliyet ve çalışmalar ortaya koyacaktır.

1999 yılında TİKA bünyesinde başlatılan Türkoloji Projesinin 2011 yılında Yunus Emre Enstitüsüne bağlanması, 2010 yılında kurulan Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğünün 2018 yılında Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığına bağlanması, YTB'nin Başbakanlıktan ve TİKA'nın Kültür ve Turizm Bakanlığından 2018 yılında Cumhurbaşkanlığına bağlanması kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi alanında tam anlamı ile bir vizyonun oturmadığını gösteren veriler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye'nin AK Partiden önce kurduğu kültürel diplomasi kurum ve kuruluşlarının faaliyetleri, etkin oldukları coğrafyalar, yurtdışı ülkelerde açtıkları ofisler incelendiğinde, 2002 yılından itibaren yeni kurulan kurum sayısı ve bu kurumların faaliyetleri incelendiğinde AK Parti döneminde kamu diplomasisi ve kültürel diplomaside olumlu yönde nitel ve nicel bir gelişme meydana gelmiştir. Netice olarak bu çalışmada ele aldığımız TEDA Projesi, TİKA, Yunus Emre Enstitüsü, Türkoloji Projesi, TÜRKSOY, Türkiye Bursları, Türk dizileri, TRT'nin kurumsal amaç, vizyon, misyonları farklı olsa da bu kurumlar Türk kültürünün dünyaya tanıtılmasını sağlamış, Türkiye hakkında olumsuz düşünce ve ön yargıları önemli ölçüde yok etmiş, Türk markalarını dünya pazarına

taşınmasına yardımcı olmuş, Türk dış politikasını etkileyen ve etkilenen birer unsur olarak kültürel diplomasi alanında faaliyet göstermektedirler.

KAYNAKÇA

- Akdağ, Mehmetali (2014). Türkiye Bursları Kapsamında Yükseköğrenim İçin Türkiye'ye Gelen Öğrencilerin Sorunları ve Bu Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Akgönenç, Oya (2009). Dış Politikada Diplomasinin Rolü, Önemi ve Metodları. Jeopolitik Dergisi, Ekim, 14.
- Alpaydın, Utku Ali Rıza (2010). Soft power in Turkish foreign policy under the AKP governments: 2002-2009. Diss. Bilkent University.
- Arndt, Richard (2006). The First Resort of Kings American Cultural Diplomacy in the Twentieth Century. Washington: Potomac Books.
- Asna, Alaeddin (1998). Public Relations Temel Bilgiler, İstanbul: Der Yayınları.
- Aydemir, Emrah (2015). Dış Politikada Stratejik Bir Değer Olarak Yumuşak Güç Unsurlarının Medyada Kullanımı: Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye'nin Kamu Diplomasisinde Medyanın Kullanımının Karşılaştırılması, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Aydoğan, Bekir; Aydın, Hakan (2011). Güç Kavramı, Kamu Diplomasisi ve Güvenlik. İstanbul: Ekopolitik.
- Aydoğan Boschele, Filiz; Ay (2016), Aysel Çokkültürlülük Bağlamında Türkiye'de Çokkültürcü Medya ve TRT Kürdi, İnsan&İnsan dergisi, 9, 44-45.
- Bakır, Aziz Mücahit (2018). Türkiye ve Ortadoğu Ülkeleri Arasında Pazarlama İletişiminin Bir Aracı Olarak Türk Dizileri, Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Baldwin, David (2013). "Power and International Relations" Handbook Of International Relations, Sage Publications.
- Bozkuş, Barlas (2011). "Kültür Diplomasisinin Sınırları: Türk Kültür ve Sanatının Uluslararası Platformlarda Tanıtımı (1980-2010)".
- Başar, Hatice (2011). Türkiye'nin Kamu Diplomasisi: Bir Örnek Çalışma TRT. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Berridge, G. R.; Alan, James (2003). A Dictionary of Diplomacy, New York: Palgrave Macmillian.
- Bilkan, A. Fuat (2010). "Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri", MÜSİAD, Araştırma Raporları: Yükselen Değer Türkiye, İstanbul.
- Bound, Kirsten; Briggs, Robert; Holden, John; Jones, Samuel (2007). Cultural Diplomacy, Demos, London.

- Braun, Carina; Bruch, Martin; Leist, Philipp; and Obers-Kraft, Ursula (2013). Jahrbuch 2012/2013. München: Newsletter GmbH-Gesellschaft.
- Cummings, Milton (2003). Cultural Diplomacy and the United States Government: a Survey, Center for Arts and Culture.
- Çakır, Durmuş Çağlar (2018). Kamu Diplomasisi Bağlamında Türk Dış Politikasında Diaspora Diplomasisi. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Çavuş, Tuba (2012). “Dış Politikada Yumuşak Güç Kavramı ve Türkiye’nin Yumuşak Güç Kullanımı”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2.
- Davutoğlu, Ahmet (2001). Stratejik Derinlik. İstanbul: Küre Yayınları.
- Davutoğlu, Ahmet (2013). Stratejik Derinlik: Türkiye’nin Uluslararası Konumu, İstanbul: Küre Yayınları.
- Demir, Vedat (2012). Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç, İstanbul: Beta Yayınları.
- Demirkıran, Cenk (2008). Uluslararası Televizyon Yayıncılığının Tarihsel Gelişim Süreci: Fransa TV5 MONDE ile Türkiye TRT-INT ve TRT TÜRK Karşılaştırmalı İncelemesi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Demirkıran, Cenk (2011). Türk Arap İlişkileri Bağlamında Türkiye’nin Yabancı Dilde İlk Uluslar arası Kamu Televizyonu: TRT Et Türkiye (TRT Arapça). New World Sciences Academy, 6(3), 425.
- Deniz, Ümit (2016). Türk Tiyatro Metinlerinin Çeviri Problemi ve TEDA Projesi. İstanbul Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Dinçer, Osman Bahadır; Kutlay, Mustafa (2012). Turkey’s Power Capacity in the Middle East: Limits of the Possible. International Strategic Research Organization, USAK.
- Dönmez, Elif Kahraman (2019). Uluslararası Siyasal İletişim Faaliyetlerinin Ülkelerin İmaj ve Algıları Üzerindeki Etkisi: Türkiye Bursları ile İstanbul’da Öğrenim Gören Öğrenciler Üzerine Bir İnceleme. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Durusoy, Harun (2018). AK Parti Dönemindeki Türk Dış Politikasında Kamu Diplomasisinin Rolü: TİKA, Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü ve Yunus Emre Enstitüsü Örneği. İstanbul Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Ekşi, Muharrem (2017). Türkiye’nin Türk Dünyasına Yönelik Kamu Diplomasisi: Yeni Araç ve Mekanizmalar, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, 17(1).
- Ekşi, Muharrem (2014). Kamu Diplomasisi ve Ak Parti Dönemi Türk Dış politikası. Ankara: Siyasal Kitapevi.

- Er, Sema (2015). Yumuşak Güç Kavramı Bağlamında Türkiye'nin Uluslararası Eğitim Faaliyetleri. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Erdem, Eren (2017). Sivil Toplumun Dış Politika İnşasındaki Rolü: Türk Kamu Diplomasisi Örneği. *Ekonomi, Politika& Finans Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 44.
- Erdoğan, İlhan (1991). İşletmelerde Davranış, İstanbul, İşletme Fakültesi Yayını.
- Erhan, Çağrı (2010). Türk Dış Politikasının Güncel Sorunları, Ankara: İmaj Yayınevi.
- Ertürk, Özkan (2010). Küreselleşme Ekseninde Halkla İlişkiler, Ankara: Birleşik Yayınevi.
- Fırat, Melek; Kürkçüoğlu, Ömer (2001). "1919-123 Orat Doğu ile ilişkiler", içinde Türk Dış Politikası. (Ed.: Baskın Oran), İstanbul: İletişim yayınları.
- Fidan, Hakan; Nurdun, Rahman (2008). "Turkey's Role in The Global Development Assistance Community: The Case of TİKA" *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 10(1).
- Fisher, Ali (2009). A Story of Engagement: The British Council 1934-2009, London: British Council.
- Fitzpatrick, Kathy R. (2010). The Future of U.S. Public Diplomacy: An Uncertain Fate, Brill, Boston: Leiden.
- Gass, Robert H; Seiter, John S.(2009). "Credibility and Public Diplomacy", Routledge Handbook of Public Diplomacy, Newyork: Taylor&Francis.
- Gilboa, Etyan (2008). "Searching for a Theory of Public Diplomacy" *The Annals of The American Academy of Political and Social Science*, 616, 59-60.
- Gönlübol, Mehmet (2000). Uluslararası Politika, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Gözüm, Ümit Yaşar (2010). "TEDA Projesi", MÜSİAD, Araştırma Raporları: Yükselen Değer Türkiye, İstanbul.
- Gregory, Bruce (2005). Public Diplomacy and Strategic Communication: Cultures, Firewalls, and Imported Norms, Prepared for presentation at the American Political Science Association,
- Güleç, Cansu (2012). 'Cultural Diplomacy' in Turkey's Relations with the Middle East (2002-2011), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Güney, Salih (2013). Davranış Bilimleri, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Güngör, Nazife (2011). İletişim, Kuramlar, Yaklaşımlar, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Güvenç, Bozkurt (2011). İnsan ve Kültür, İstanbul: Boyut Yayıncılık.
- Haviland, William A; Prins, Harald; Walrath, Dana; McBride, Bunny (2008). Kültürel Antropoloji, İstanbul: Kaknüs Yayınları.

- Henrikson, Alan K. (2005). Niche Diplomacy in the World Public Arena: the Global Corners of Canada and Norway, (Ed.: Jan Melissen), The New Public Diplomacy, New York: Palgrave Macmillan.
- Isar, Yudhishthir Raj (2012). “Kültür Diplomasisi: Şişirilmiş Bir İtiraf Peşinde mi?”, Kamu Diplomasisi, (Ed.: Abdullah Özkan; Tuğçe Ersoy Öztürk), İstanbul: Tasam Yayınları.
- İlaslan, Süleyman (2016). Politika ve Piyasa Sınırları Bağlamında Kamu Hizmeti Yayıncılığı: Türkiye’de AKP Dönemi TRT Tartışmaları, Mülkiye Dergisi, 40(2), 82-83.
- İnan, Ece (2012). Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler Eksen, (Ed.: Abdullah Özkan; Tuğçe Ersoy Öztürk), Kamu Diplomasisi.
- İskit, Temel (2012). Diplomasi: Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulaması, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Kalın, İbrahim (2011). “Soft Power and Public Diplomacy in Turkey” İçinde USAK Year book of International Politics and Law, 4, 5.
- Karagül, Soner (2013). Türkiye’nin Balkanlardaki “Yumuşak Güç” Perspektifi: Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 8(1),80.
- Kaya, Metin (2019). Eğitim Diplomasisi: Kavramsal Bir Çerçeve. Türkiye Eğitim Dergisi, Cilt: 4, N:1, 4-5.
- Kelley, John Robert (2009). “Between ‘Take-offs’ and ‘Crash Landing’: Situational Aspects of Public Diplomacy”, Routledge Hanbook of Public Diplomacy, (Ed.: Nancy Snow ; Philip M. Taylor), New York: Routledge, 73-80.
- Khanna, Parag (2011). Dünya Nasıl Yönetilmeli, İstanbul: Destek Yayınevi.
- Kınay, İhsan (2018). Kamu Diplomasisi ve Medya: TRT World Yayınlarının Yabancı Uyruklu Öğrenciler Üzerindeki Etkisine Yönelik Bir Çalışma. Konya Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Kıvrak, Ensar (2018). Bir Kamu Diplomasisi Kurumu Olarak Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- Kireççi, M. Akif (2012). “Relating Turkey to the Middle East and North Africa: Arab Spring and the Turkish Experience”, Bilig, 63, 111
- Kirişçi, Kemal (1994). Uluslararası Sistemdeki Değişmeler ve Türk Dış Politikasının Yeni Yönelimleri, Türk Dış Politikasının Analizi, (Ed.: Faruk Sönmezoğlu), İstanbul: Der Yayınları.
- Kissinger, Henry (2012). Diplomasi, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

- Koç, Yakup (2010). Cumhuriyetten Günümüze Çeviri Faaliyetleri ve TEDA Projesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Koçer, Gökhan (2007). “Karadeniz’in Güvenliği: Uluslar arası yapılanmalar ve Türkiye”, Akademik Bakış, 1(1), 20.
- Koçgündüz, Leyla Melike (2011). Ortadoğu’daki Ayaklanmalarda Bir Katalizör Olarak Al Jazeera ve Mısır Örneği. Ortadoğu Analiz Dergisi, 3(29), 85-87.
- Kongar, Emre (2017). Kültür Üzerine, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Köksoy, Ergün (2013). “Halkla İlişkiler Bağlamında Kamu Diplomasisi Yönetimi”, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Köktürk, Milay (2006). Kültürün Dünyası, Ankara: Hece Yayınları.
- Kulaklıkaya, Musa (2010). “Yükselen Donör Ülke Türkiye ve TİKA’nın Türkiye Kalkınma Yardımlarındaki Rolü”, MÜSİAD, Araştırma Raporları: Yükselen Değer Türkiye, İstanbul, 75.
- Lasswell, Harold D. (1927). The Theory of Political Propaganda. The American Political Science Review, 21(3), 627.
- Leonard, Mark; Stead, Catherine; Smewing, Conrad (2002). Public Diplomacy. The Foreign Policy Centre.
- Leonard, Mark (2002). Public Diplomacy, The Foreign Policy Centre, London.
- Mamanova, Gulnura (2013). Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri Arasındaki İletişimin Önemi: TRT Avaz Kazakça Yayınlar Örneği. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Mark, Simon (2008). A Comparative Study of the Cultural Diplomacy of Canada, New Zealand and India, Dissertation, Auckland: Auckland University.
- Mark, Simon (2009). A Greater Role for Cultural Diplomacy, Netherlands Institute of International Relations ‘Clingendael’.
- Mazıcı, Emel Tanyeri (2015). Kültürel Diplomasi Aracılığı İle Ülke İmajı: Orta Asya Türk Cumhuriyetleri Perspektifinde Bir Araştırma. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:8, N:39, 969.
- Merey, Zihni (2009). Türk Tarihi ve Kültürü, Ankara: Birleşik Yayıncılık.
- Mordoğan, Cavidan (2010). “Türk-Amerikan İlişkilerinde Kriz Diplomasisi”, Ankara Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Mueller, Sherry (2009). The Nexus of U.S. Public Diplomacy and Citizen Diplomacy. (Ed.: Nancy Snow; Philip M. Taylor). Handbook of Public Diplomacy, New York: Routledge Publisher.

- Nielsen, Jens (2011). "The New Era of Diplomacy: The Effects of Public Diplomacy, Nation Branding and Cultural Diplomacy, Lap Lambert Academic Publishing.
- Nye, Joseph (2003). *Amerikan Gücünün Paradoksu*, İstanbul: Literatür Yayınları.
- Nye, Joseph (2008). Public Diplomacy and Soft Power. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), 101.
- Nye, Joseph (2005). *Yumuşak Güç*. (Çev. Reyhan İrem Aydın), Ankara: Elips Kitap, 15-24.
- Oğuz, Esin Sultan (2011). "Toplum Bilimlerinde Kültür Kavramı", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 28(2), 123-139.
- Oğuzlu, Tarık; Güngör, Uğur (2006). "Peace Operations and the transformation of Turkey's Security policy" *Contemporary Security Policy*, 27(3), 476-477.
- Oğuzlu, Tarık (2007). Soft Power in Turkish Foreign Policy. *Australian Journal of International Affairs*, 61(1), 85.
- Olins, Wally (2005). *Making A National Brand*, New York: Palgrave Macmillan.
- Olson, William Clinton (1994). *The Theory and Practice of International Relations* (9. b.), Prentice Hall College Div.
- Oran, Baskın (2001). *Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, İletişim Yayınları,
- Öymen, Onur (2003). *Silahsız Savaş*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Özdal, Barış; Jane, Murat (2014). "La Der Des Ders"ın Uluslararası Sistemin Yapısına Etkileri, *Gazi Akademik Bakış*, 7(14), 236.
- Özkan, Mehmet (2012). "Türkiye'nin Afrika'da Artan Rolü: Pratik Çabalar ve Söylem Arayışları", *Orta Doğu Analiz*, 4(46), 118.
- Öztürk, Melek; Atik, Abdulkadir (2016). Ulusal Pazardan Küresel Pazarlara Uzanan Süreçte Türk Dizilerinin Gelişimi. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 74.
- Öztürk, Selim (2014). Büyük Öğrenci Projesinden Türkiye Bursları Projesine Geçiş Süreci ve Türkiye'nin Öğrenci Politikasındaki Değişim. T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Pacolari, Elif (2019). Kamu Diplomasisi Çerçevesinde TİKA ve Yunus Emre Enstitüsü'nün Kosova'daki Faaliyetlerinin Analizi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli.
- Price, Monroe; Haas, Susan; Margolin, Drew (2008). "New Technologies and International Broadcasting: Reflections on Adaptations and Transformations" *The Annals of American Academy of Political and Social Science*, 616(10), 150.
- Purtaş, Fırat (2013). Türk Dış Politikasının Yükselen Değeri: Kültürel Diplomasi. *Akademik Bakış*, 7 (13), 1-14.
- Rapis, A (2012). *Turkish Pillars of Soft Power in Southern Europe*.

- Ross, Christopher (2002). "Public Diplomacy Come of Age", *The Washington Quarterly*, 25(2), 75-83.
- Sağlam, Musa Yaşar (2014). *Dünya Edebiyatına Uzanan Yolda Bir Türk Romancı: Orhan Kemal, Doğumunun 100. Yılında Orhan Kemal Sempozyumu*, 16-18 Ekim 2014, 101-102.
- Sancar, Gaye Aslı (2012). *Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Halkla İlişkiler*, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Schneider, Cynthia (2006). *Cultural Diplomacy: Why It Matters, What It Can-and Cannot-Do?. Short Course on Culture Industries, Technologies, and Policies. Annual Meeting of the American Political Science Association. Philadelphia.*
- Schneider, Cynthia (2003). *Diplomacy That Works: 'Best Practices' in Cultural Diplomacy*, Center for Arts and Culture, London.
- Scott Smith, Giles (2008). "Mapping the Undefinable: Some Thoughts on the Relevance of Exchange Programs within International Relations Theory", *The Annals of American Academy of Political and Social Science*, 616(10), 50-56.
- Scott Smith, Giles (2009). "Exchange Programs and Public Diplomacy", *Routledge Handbook of Public Diplomacy*, Newyork: Taylor & Francis.
- Seckinelgin, Hakan (2005). *The Environment and İnternational Politics: İnternational Fisheries, Heidegger and Social Method*, Routledge.
- Signitzer, Benno H.; Coombs, Timothy (1992). "Public Relations and Public Diplomacy: Conceptual Covergences", *Public Relations Review*, 18 (2), 143-144.
- Snow, Nancy; Taylor, Philip M. (2009). *Routledge Handbook of Public Diplomacy*, Routledge, Taylor & Francis Group, New York and London,(Ed. Muharrem Ekşi), *Kamu Diplomasisi ve Ak Parti Dönemi Türk Dış politikası*.
- Soysal, İsmail (1999). "İki Dünya Savaşı Arasında Avrupa'da Kuvvet Dengeleri ve Barışçı Türkiye" içinde *Çağdaş Türk Diplomasisi: 200 Yıllık Süreç*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınevi.
- Sönmezoğlu, Faruk(2012). *Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi*, İstanbul: Der Yayınları.
- Susar, Filiz (2005). "Çok Kültürlü Ortamlarda Karşılaşılan İletişim ve Kültür Engelleri", *Çok Kültürlü Ortamlarda Halkla İlişkiler, Kurumsal İletişim ve Yönetim*, (Ed.: Pınar Eraslan Yayınoğlu), İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları.
- Szondi, György (2009). "Central and Eastern European Public Diplomacy: A Transinational Perspective on National Reputation Management" *Routledge Handbook of Public Diplomacy*, Newyork: Taylor&Francis.
- Şener, Bülent (2013). *Türk Dış Politikasında Güç Kullanma Seçeneği (1923-2010): Teorik, Tarihsel ve Hukuksal Bir Analiz*, Ankara: Barış Kitabevi.

- Taşdemir, İbrahim (2011). Siyaset ve Diplomasi Tarihi, Kültürel ve Sosyal Paradigmaları ile Siyaset, (Ed.: Meltem Ünal Erzen), İstanbul: Derin Yayınları.
- Tench, Ralph; Yeomans, Liz (2006). Exploring Public Relations. İngiltere: Prentice Hall.
- Tongut, Süleyman (2014). Sovyetler Birliğinin Dağılmasından Sonra Kırgızistan ile İlişkilerde Türk Medyası: TRT Avrasya, TRT Türk ve TRT Avaz. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3(3), 141.
- Tuch, Hans N. (1990). Communicating With the World: U.S. Public Diplomacy Overseas. New York: St. Martin's Press.
- Tuncer, Hüner (2009). Diplomasinin Evrimi: Gizli Diplomasiden Küresel Diplomasiye, İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Tuncer, Hüner (2006). Küresel Diplomasi, Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Turan, İlter (1996). "Türkiye'de Demokrasi Kültürü", Demokrasi Kültürü, İstanbul: Aybay Yayınları.
- Ünal Erzen, Meltem (2014). Kamu Diplomasisi, İstanbul: Derin Yayınları.
- Ünal Erzen, Meltem (2012). Kamu Diplomasisi, İstanbul: Derin Yayınları.
- Varoğlu, Mehmet Abdülkadir (2013). Kamu Diplomasisinde Kavramsal ve Kuramsal Süreç. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları.
- Yağmurlu, Aslı (2007). Halkla İlişkiler Yöntemi Olarak Kamu Diplomasisi. İletişim Araştırmaları Dergisi, 5(1), 33.
- Yılmaz, Sait (2011). Arap Hareketleri'nde ABD Kamu Diplomasisi ve Sosyal Medya, Foreign Policy.
- Yılmaz, Ayhan Nuri (2014). Balkanlar'da YTB ve TİKA'nın Türk Kamu Diplomasisi Kurumları Olarak Faaliyetleri ve Türkiye'nin Bölgedeki Yumuşak Gücüne Etkileri. Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2(2), 119.
- Yılmaz, Devrim Vural (2017). Geleceğin Diplomatik İnşası: Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Türk Yükseköğretimi. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, N:57, 142.
- Zaharna, Rhonda (2009). Mapping out a Spectrum of Public Diplomacy Initiatives.(Der. Nancy Snow; Philip M. Taylor) Handbook of Public Diplomacy, New York: Routledge Publisher.
- Zengin, Gürkan (2010). "Hoca: Türk Dış Politikası'nda Davutoğlu Etkisi, İstanbul: İnkılap.

İnternet Kaynakları

- Akçadağ, Emine. "Dünya'da ve Türkiye'de Kamu Diplomasisi", <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf>, s. 5, (Erişim Tarihi: 11.08.2017).
- Akçadağ, Emine (2011). Yükselen Güç Çin'in Kamu Diplomasisi, <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/cinkamudip.pdf>, ss. 1-4, (Erişim Tarihi:10.09.2017).

Academia İnternet Sitesi,

https://www.academia.edu/36495926/Neo_Osmanl%C4%B1c%C4%B1l%C4%B1k_ve_Fraksiyonlar%C4%B1.docx, (Erişim Tarihi: 20.05.2019).

Alman Akademik Değişim Servisi İnternet Sitesi,

http://ic.daad.de/imperia/md/content/informationszentren/icankara/sunumlar/meb_b_ursiyerleri_i_in_almanya_da_e_itim_ve_ara_t_rma_olanaklar_antalya_2011.pdf, (Erişim Tarihi: 13.11.2017).

Andante Müzik Dergisi, <http://www.andante.com.tr/tr/4172/Sanat-Yonetiminde-Yeni-Arayislar-Sanat-Konseyi-Modeli>, (Erişim Tarihi: 26.12.2017).

Avrasya Dergisi, <http://www.eurasiareview.com>, (Erişim Tarihi: 30.12.2018).

British Council Öğrenci Değişim Programı, <https://www.britishcouncil.org.tr/about>, (Erişim Tarihi: 28.11.2017).

British Council Öğrenci Değişim Programı,

<https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/languages-for-the-future-report.pdf>, (Erişim Tarihi: 29.11.2017).

British Council Öğrenci Değişim Programı,

<https://www.britishcouncil.org.tr/programmes/arts/past-events/anish-kapoor-istanbul>, (Erişim Tarihi: 26.12.2017).

British Council Öğrenci Değişim Programı,

<https://www.britishcouncil.org.tr/nextgeneration/turkey>, (Erişim Tarihi: 25.10.2018)

Campus France Turkey, <http://www.turquie.campusfrance.org/tr>, (Erişim Tarihi: 20.11.2017).

Carnish, P., Lindley, J. ve diğerleri; (2011),

http://www.capmembers.com/media/cms/Chapter_16_Web_A31AD878B62C6.pdf, s. 136, (Erişim Tarihi: 09.08.2017).

Cnnturk İnternet Sitesi, <https://www.cnnturk.com/fotogaleri/yasam/diger/hitlerin-korkunc-egitim-sistemi?page=3>, (Erişim Tarihi: 07.06.2019).

Cull, Nicholas J., Public Diplomacy: Lessons from the Past. Los Angeles: Figueroa Press, 2009, s. 12

<http://uscpublicdiplomacy.org/sites/uscpublicdiplomacy.org/files/legacy/publications/perspectives/CPDPerspectivesLessons.pdf>, (Erişim Tarihi: 17.08.2017).

Cultural Diplomacy Dictionary,

http://www.cdn.org/content/pdf/Cultural_Diplomacy_Dictionary.pdf, (Erişim Tarihi: 29.10.2017).

Daşdemir, Mehmandarov. Bir Yumuşak Güç Olarak Uluslararası Öğrencilik,

<https://udef.org.tr/media/academic/pdf/ff268ff493cd474d86a47b5a6436fc3f.pdf>, s.8. (Erişim Tarihi: 23.05.2019).

Ehne İnternet Sitesi, <https://ehne.fr/en/article/europe-europeans-and-world/organizing-international-system/concert-europe>, (Erişim Tarihi: 31.05.2019).

Ekonomihukuk İnternet Sitesi, <https://ekonomihukuk.com/mikro-iktisat/orumcek-agi-teoremi-ve-bolluk-paradoksu-king-kanunu/>, (Erişim Tarihi: 31.05.2019).

- Fletcher School Public Diplomacy Definition, “What is Public Diplomacy?”, The Fletcher School, Tufts University, The Edward R. Morrow Center of Public Diplomacy, <http://fletcher.tufts.edu> , (Erişim Tarihi: 17.08.2017).
- Fransız Anadolu Çalışmaları Enstitüsü, <http://ifea-istanbul.net>, (Erişim Tarihi: 21.11.2017).
- Fransız Kültür Merkezi, <http://www.ifturquie.org/etkinlik-takvimi/> , (Erişim Tarihi: 10.11.2018).
- Fransız Kültür Merkezi, http://www.institutfrancais.com/sites/default/files/if_camus_en.pdf, (Erişim Tarihi: 18.11.2017).
- Fransa Türkiye Büyükelçiliği, <https://tr.ambafrance.org/ULUSLARARASI-FRANKOFONIGUNU>, (Erişim Tarihi: 18.11.2017).
- Fransız Kültür Merkezi İnternet Sitesi, <http://www.alliancefr.org/en/who-are-we/cultural-agent-and-membership>, (Erişim Tarihi: 13.11.2017).
- Fulbright. “Fulbright Değişim Programı”, <http://fulbright.org.tr/hakkimizda/fulbright-programi-hakkinda/>, (Erişim Tarihi: 24.09.2017).
- Gerçek Hayat İnternet Sitesi, <http://www.gercek hayat.com.tr/roportaj/turkiye-kuresel-sistemi-rahatsiz-ediyor>, (Erişim Tarihi: 18.05.2019).
- Gerçek Edebiyat İnternet Sitesi, <http://gercekedebiyat.com/haber-detay/turk-dizilerinin-dunyayi-saran-basarilari-ve-yabancilarin-ovguleri-hangi-ulkelerde/2578> (Erişim Tarihi: 21.05.2019).
- Goethe Enstitüsü Resmi İnternet Sitesi, <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/kul/mag.html>, (Erişim Tarihi: 08.11.2017).
- Goethe Enstitüsü Resmi İnternet Sitesi, <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/kul/ser/uef.html>, (Erişim Tarihi: 10.11.2017).
- Goethe Enstitüsü Resmi İnternet Sitesi, <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/sta/ank/bib.html>, (Erişim Tarihi: 11.11.2017).
- Goethe Enstitüsü Resmi İnternet Sitesi, <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/ueb/auf.html>, (Erişim Tarihi: 15. 05. 2019).
- Haber Türk İnternet Sitesi, <https://www.haberturk.com/turk-dizilerinin-etkisini-arastiran-akademisyenden-berg-diziler-araplara-tabularini-yiktiriyor-1872132>, (Erişim Tarihi: 21.05.2019).
- Hotcourses Turkey İnternet Sitesi, <https://www.hotcourses-turkey.com/study-in-germany/student-finance/nine-scholarships-in-germany-to-start-you-off/>, (Erişim Tarihi: 15.05.2019).
- Hürriyet Gazetesi, <http://www.hurriyet.com.tr/ingiltere-yabanci-ogrencilerini-kaybediyor-26185187>, (Erişim Tarihi: 25.12.2017).
- Hürriyet Gazetesi İnternet Sitesi, <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/rusyada-turk-yili-basladi-8649785>, (Erişim Tarihi: 19.05.2019).

- British Council Öğrenci Değişim Programı,
<https://www.britishcouncil.org.tr/programmes/arts/shakespeare-propeller>, (Erişim Tarihi: 28.12.2017).
- İBB. İstanbul Kültür Sanat Vakfı, <http://www.iksv.org.tr/fransadaturkmevsimi>, (Erişim Tarihi: 20.11.2017). “2010 Yılında Avrupa’nın Kültür Başkenti İstanbul”, <http://www.ibb.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 15.10.2017).
- Janardhan, M., Mideast: U.S. May Be Unpopular, but Students Still Head for It. (I. P. Service, Düz.), 2003, <http://www.highbeam.com/>, (Erişim Tarihi: 22.08.2017).
- Kalın, İbrahim, “Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi”, Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, <https://kdk.gov.tr/sag/turk-dis-politikasi-ve-kamu-diplomasisi/20>, (Erişim Tarihi: 12.09.2017).
- Kamu denetçiliği kurumu, <http://kdk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 30.12.2018).
- Kamu denetçiliği kurumu, <http://kdk.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 20.01.2019).
- Kamu denetçiliği kurumu, <http://kdk.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 28.02.2019).
- Kamu denetçiliği kurumu, <http://kdk.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 03.03.2019).
- Kamu Diplomasisi İnternet Sitesi, <http://www.kamudiplomasisi.org>, (Erişim Tarihi: 20.05.2019).
- Kamu Diplomasisi İnternet Sitesi,
<http://www.kamudiplomasisi.org/makaleler/makaleler/138-uelke-markas-nasnda-kamu-diplomasisinin-stratejik-rolue>, (Erişim Tarihi: 20.05.2019).
- Kitap Haber İnternet Sitesi, <http://www.kitaphaber.com.tr/hukumdar-machiavelli-k913.html>, (Erişim Tarihi: 30.06.2019).
- Küresel Strateji Geliştirme Birimi İnternet Sitesi, <https://www.kusgem.com/?p=1521>, (Erişim Tarihi: 31.05.2019).
- Mardin Sinema Derneği İnternet Sitesi,
http://www.mardinsinemadernegi.org/resimler/mardinsinemaprogram_layout13.pdf, (Erişim Tarihi: 16.11.2017).
- Memurlar.net İnternet Sitesi, <https://www.memurlar.net/haber/578086/ytb-turkiye-burslarına-110-bin-966-ile-rekor-sayida-basvuru.html> (Erişim Tarihi: 18.05.2019).
- Monocle Dergisi, <https://monocle.com/film/affairs/soft-power-survey-2012/>, (Erişim Tarihi: 07.03.2019).
- NAFSA, <http://www.nafsa.org>, (Erişim Tarihi: 02.11.2017).
- Portland İletişim Danışmanlığı, https://portland-communications.com/pdf/The-Soft-Power_30.pdf, (Erişim Tarihi: 09.03.2019).
- Radio France Internationale, “About RFI”, <http://en.rfi.fr>, (Erişim Tarihi: 03.10.2017).
- Sait Yılmaz, “Yumuşak Güç ve Evrimi”, İstanbul Aydın Üniversitesi Ulusal Güvenlik ve Strateji Uygulama ve Araştırma Merkezi,
[http://usam.aydin.edu.tr/YUMUSAKGUCVEEVIRIMI\(4a4j\).pdf](http://usam.aydin.edu.tr/YUMUSAKGUCVEEVIRIMI(4a4j).pdf), (Erişim Tarihi: 03.08.2017).
- Shuhei Kurizaki, “A Natural History of Diplomacy” When Diplomacy Works,
<http://www.f.waseda.jp/kurizaki/bp.s.pdf>, (Erişim Tarihi: 21.07.2017).

- Sondakika Haber İnternet Sitesi, <https://www.sondakika.com/haber/haber-erzurum-turkiye-deki-5-nci-american-corner-erzurum/>, (Erişim Tarihi: 25.05.2019).
- Takvim Gazetesi İnternet Sitesi, <https://www.takvim.com.tr/ekonomi/2018/04/30/dizi-dizi-basari> (Erişim Tarihi:21.05.2019).
- Tarihi Olaylar İnternet Sitesi, <https://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/marshall-plani-372>, (Erişim Tarihi: 15.05.2019).
- TATE, Tate Report, <http://www.tate.org.uk/download/file/fid/31113>, (Erişim Tarihi: 03.11.2017).
- Time Türk İnternet Sitesi, <https://www.timeturk.com/kamu-diplomasisi-araci-olarak-turk-dizileri-calistayi-haber-1054184>, (Erişim Tarihi:21.05.2019).
- TRT İnternet Sitesi, <https://www.trt.net.tr/Kurumsal/tarihce.aspx>, (Erişim Tarihi:21.06.2019).
- TRT İnternet Sitesi, <http://www.trt.net.tr/Kurumsal/IlgiliKanunlar.aspx>, (Erişim Tarihi:20.06.2019).
- TRT, “Tarihçe”, <http://www.trt.net.tr/Kurumsal/Tarihce.aspx>, (Erişim Tarihi: 05.10.2017).
- TRT World İnternet Sitesi, https://www.trtworld.com/?utm_source=trtnettr&utm_medium=ustkanallogolari&utm_content=link&utm_campaign=nocampaign, (Erişim Tarihi: 21.06.2019).
- Tuicakademi İnternet Sayfası, <http://www.tuicakademi.org/vestfalya-antlasmasi/>, (Erişim Tarihi: 31.05.2019).
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Resmi İnternet Sitesi, https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc077/kanuntbmmc077/kanuntbmmc07703973.pdf, (Erişim Tarihi:18.05.2019).
- Türkiye İhracatçılar Meclisi İnternet Sitesi, <https://www.tim.org.tr/tr/ihracat-rakamlari.html>, (Erişim Tarihi: 17.05.2019).
- Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, http://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/turkoloji_tr.pdf, (Erişim Tarihi: 07.02.2019).
- Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, http://www.tika.gov.tr/tr/duyuru/turkoloji_projesi_tek_elde_toplaniyor-9343, (Erişim Tarihi: 06.02.2019).
- Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, <https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/tarihce-222>, (Erişim Tarihi:17.05.2019).
- Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, <https://www.tika.gov.tr/upload/publication/TikaFaaliyetWeb2018.pdf>, (Erişim Tarihi: 17.05.2019).
- Türkiye’nin Sesi Radyosu, <http://www.turkiyeninsesiradyosu.com/?r=site/content&id=32>, (Erişim Tarihi: 21.06.2019).
- Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı, <http://www.turksoy.org/>, (Erişim Tarihi: 17.02.2019).

Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı, <http://www.turksoy.org/>, (Erişim Tarihi: 18.02.2019).

Yunus Emre Enstitüsü, <http://yee.org.tr>, (Erişim Tarihi: 23.01.2019).ment of State,
<http://www.state.gov/r/>, (Erişim Tarihi: 11.08.2017).

Yunus Emre Enstitüsü, <http://yee.org.tr>, (Erişim Tarihi: 28.01.2019).

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, <http://ytb.gov.tr>, (Erişim Tarihi:
25.02.2019).

Diğer Kaynaklar

USAK (2010). Cumhurbaşkanı Sayın Abdullah Gül'ün USAK Konuşması: Yeni Dönemde
Türk Dış Politikası, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, Ankara.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : Döner, Ali Rıza
Uyruğu : T.C.
Doğum Tarihi ve Yeri : 08.11.1987 Çanakkale
Telefon :
Faks :
E-mail : arzadoner@gmail.com

Eğitim

<i>Derece</i>	<i>Eğitim Birimi</i>	<i>Mezuniyet Tarihi</i>
Lisans	Uludağ Üniversitesi	2008
Lise	Çanakkale Lisesi	2004

İş Deneyimi

<i>Yıl</i>	<i>Yer</i>	<i>Görev</i>
2008	Çanakkale Yenice Akçakoyun YİBO	Rehber Öğretmen
2013	Çanakkale İstiklal ilkokulu	Rehber Öğretmen
2014	Çanakkale Rehberlik Araştırma Merkezi	Rehber Öğretmen
2016	Çanakkale Şinasi ve Figen Bayraktar O.O. Müdür Yardımcısı	

Yabancı Dil

İngilizce